

Конгрес Українських Націоналістів

Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства і величі Української Держави

НАЦІЯ І ДЕРЖАВА

e-mail: nacija@ukr.net www.cun.org.ua Жовтень 2017 року № 10 (653)

«УКРАЇНО! ТИ МОЯ МОЛИТВА! ТИ МОЯ РОЗПУКА ВІКОВА...»

Дорогі друзі, побратими – воїни УПА та однодумці! Дорогий український народе! Дорогі українські захисники!

Від імені Конгресу Українських Націоналістів сердечно вітаю Вас із величними святами українського народу – святом Покрови Пресвятої Богородиці, Днем захисника України, 75-ю річницею створення Української Повстанської Армії та Днем українського козацтва! Радіємо, що починаючи з 2014 року, 14-ий день жовтня відзначається і на державному рівні як День захисника України. Адже саме ми, українські патріоти, спонукали владу надати цьому святу статус державного.

Із нашої історії національно-визвольної боротьби знаємо, що український народ завжди покладався лише на власні сили і на підтримку Всевишнього. Українські воїни завжди зверталися з молитвою саме до Пресвятої Богородиці, молячи про її заступництво перед Господнім Престолом. Із іменем Богородиці на вустах виймали шаблі козацькі полки, йшли в бій Січові Стрільці та славні воїни Української Повстанської Армії. Під Покровом Богородиці відчайдушно боронять Українську Державу наші воїни-захисники на Сході. Тож згадаймо у цей день поіменно усіх тих, чиїми стараннями українська національна ідея спалахнула у серцях мільйонів. Згадаймо Славетних Лицарів, які без хвилини вагань поклали на вівтар визволення Вітчизни власне життя. Вічна їм пам'ять…

Сьогодні кожен українець, пам'ятаючи про героїзм і звитягу ОУН і УПА, боротьбу яких нарешті визнала Українська держава, почуває гордість і впевненість у тому, що такий народ, який зродив Українську Повстанську Армію, обов'язково переможе.

16–17 жовтня виповнюється 25 років Конгресу Українських Націоналістів, який постав за ініціативи Організації Українських Націоналістів (ОУН) і головною метою якого є розбудова Української Держави, її національна безпека та оборона. Сьогодні, відколи російська армія вторглася на нашу землю, ми вважаємо своїм найпершим обов'язком захистити нашу Батьківщину від ворога, відновити територіальну цілісність України і зосереджуємо на цьому всі свої сили.

У спільній молитві нині просимо миру, єдності і злагоди для всього українського народу. Молимось за здоров'я захисників України, які відчайдушно боронять її суверенітет, за добро і процвітання всього українського народу. Зичу нам перемоги над ворогом та успіхів у побудові сильної та заможної України! Нехай допоможе нам у цьому Всевишній!

Слава Україні! Героям слава!

Авторська листівка Андрія Єрмоленка

Степан БРАЦЮНЬ,
Голова Конгресу Українських Націоналістів

ПРИВІТАННЯ

Дорогі побратими – воїни Української Повстанської Армії, учасники національно-визвольної боротьби ОУН і УПА, Майдану, захисники України, дорогий український народе!

На Покрову Пресвятої Богородиці, 14 жовтня 2017 року відзначаємо 75-у річницю створення УПА та День захисника України. Головна Булава Всеукраїнського Братства ОУН і УПА вітає Вас із цим величним святом.

Провідною силою у національно-визвольній боротьбі ХХ століття була революційна ОУН, а збройною силою – УПА, які засвідчили усьому світові непохитну волю української нації. Саме боротьба УПА завадила «червоній чумі» перервати зв'язок поколінь.

З Декларації Проводу ОУН:

У збройному зриві ОУН організовує і веде до боротьби всіх українців без огляду на їх політичні переконання. Українська Армія прищеплюватиме юнаку почуття соборності, великого призначення, відповідальності, героїзму й посвяти в парі із залізною дисципліною й твердим вояцьким вишколом.

(З постанови 2-го Великого Збору ОУН.)

Але і досі, в незалежній Україні маємо страшну небезпеку не тільки на Сході. Наш споконвічний ворог не дрімає, а поневолює і продовжує нищити все українське: мову, культуру, історію, традиції. Більшість співвітчизників, на жаль, не усвідомлюють, що це стає катастрофою для нації. Багатоликість, улесливість, зарозумілість, жорстокість… Як ще цього багато. А значить – брак добра, що й породжує зло. Такі люди живуть без віри в Бога, надіючись на власні сили, забуваючи про шлях істинний. Адже благополуччя людини неможливе без благополуччя нації. Завдання кожного докласти цеглину до побудови спільного дому, а не спостерігати, як українців доводять до зубожіння олігархи і їхні прислужники.

Україна живе і бореться. В нашій пам'яті – вояки ОУН-УПА та Герої нашого часу, які йшли на муки й смерть в ім'я Бога і України. Хай же вічна буде слава Героям, які склали своє життя на вівтар нації.

Просімо благословення Господнього, віри, прозріння, миру і злагоди для всього українського народу. Будьмо мужніми, чесними, дисциплінованими і пильними. Єднаймось у зміцненні патріотичного духу та утвердженні громадянського суспільства. Хай постане держава національної перемоги і справедливості. Цій меті присвятімо своє життя під Покровом Божої Матері.

Слава борцям нескореної України!

За Головну Булаву
Всеукраїнського Братства
ОУН-УПА
Богдан БОРОВИЧ, голова
Марія СОЛОДЧУК,
секретар

ДОКУМЕНТАЛЬНА ВИСТАВКА

ЗАГАРТОВАНІ БЕЗСМЕРТЯМ

11 жовтня у Київському міському будинку учителя до 100-річчя створення армії УНР та Дня захисника України відкрилася виставка «Загартовані безсмертям», підготовлена Центральним державним архівом зарубіжної україніки.

Сьогодні, в умовах російської агресії на Сході України, представлені на виставці документи звучать як ніколи актуально. У 1917 р. прагнення українців заявити про себе як нація та створити власну державу зіткнулося з цілковитим неприйняттям ідеї незалежної України Росією – і так званою демократичною, представленою Тимчасовим урядом, і білогвардійською, і більшовицькою. Суттєвою проблемою було і те, що керманичі нового українського уряду із запізненням усвідомили важливість створення національної армії та виявилися не готовими до збройного протистояння з більшовицькою Росією.

Зазнавши поразки, на початку 1920-х рр. частина учасників українсько-російської війни залишила окуповану більшовиками Україну та заснувала на чужині низку товариств колишніх вояків армій УНР та ЗУНР. Деякі з цих організацій мали власні друковані видання чи надавали можливість своїм членам публікуватися на шпальтах інших українських еміграційних видань. Саме ці документи покладено в основу виставки. Доповнюють експозицію оригінальні матеріали доби визвольних змагань, надані Фундацією імені Олега Ольжича.

Найкраще ідею виставки передають слова Голови Директорії та Головного Отамана армії УНР Симона Петлюри, які майже сто років по тому звучать як пророцтво: «Логіка розвитку національного руху на Україні веде до повторення військових подій 1918–1920 рр. Ми хотіли би, щоби неминучість їх була засвоєна ширшими кругами громадянства, як і той факт, що цей конфлікт матиме місце незалежно від форми влади в Росії. Всі вони для нас мають однакову вагу, бо однаково не миряться з існуванням державної незалежності України і однаково будуть боротися проти неї і з нею, як політичними, так і мілітарними засобами» («Тризуб», 15 жовтня 1925 р.).

На відкритті виставки були історики, представники Державної архівної служби України та інших державних архівних установ, Спілки архівістів України, Музею Української Революції 1917–1921 рр., науковці, викладачі та студенти вищих навчальних закладів.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ТВОЇ СИНИ, УКРАЇНО

ВІТАЄМО З НАГОРОДОЮ БАТЬКІВЩИНИ!

Конгрес Українських Націоналістів сердечно вітає нашого друга, невтомного дослідника національно-визвольної боротьби ОУН, УПА за самостійну, соборну Україну професора, доктора історичних наук Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича Нестора Степановича Мизака з високою нагородою Президента – орденом За заслуги перед Батьківщиною III ступеня.

Видатний вчений і громадський діяч, справній подвижник національної справи, Нестор Мизак кожен день свого життя присвячує встановленню правди про Україну та патріотичний змаг її лицарів. Він – один із цієї когорти.

Успіхів Вам, шановний, в галузі освіти і науки на ниві розбудови нашої України.

Многая Вам літа!

Степан БРАЦЮНЬ,
Голова Конгресу Українських Націоналістів

ВІТАЄМО!

У БРУСНИЦЮ, ЖУРАВЛЕВІ...

Нещодавно святкував свій день народження славний патріот України, чуйна і добра людина Костянтин Журавель.

Він мешкає у мальовничому селі Брусниця, що на Кіцманщині. Його літа – а нашому панові Журавлю вже пішов 92-й рік від народження – лише додають йому наснаги та любові до життя. Як справжній господар свого дому, він дбає і про садибу, і про сад, і про родину. Енергії на все вистачає, як і задумів на найближче майбутнє. Він живе з Україною в серці, і найбільша його мрія – побачити рідну державу квітучою та заможною, щоб з нею рахувалися у світі, щоб шанували і щоб мир прийшов на нашу землю

Вітаючи пана Костянтина Журавля з усіма, важливими у його житті святами, щиро зичимо, аби всі його мрії збулися. Рясного Божого благословення Вам, шановний, на многії і благії літа. Вам шана і любов від ваших рідних, друзів та газети «Нація і держава».

З КОГОРТИ НЕЗЛАМНИХ

ВОЛОДИМИР БАЛУХ: «Я НЕ ХОЧУ, ЩОБ ДІТИ УКРАЇНИ ДОРІКНУЛИ МЕНІ, ЩО Я ЗЛАМАВСЯ»

Дикі, тупі наїзники патологічно ненавидять людей, вільних за духом, для яких найвища цінність – свобода. А де ви бачили козака, який би за срібло-злото продав свою Волю чи зрікся козацького роду? Було, що й на палю садили, а не зрікався! Така вже непокірна кров тече в українських жилах, що навіть протягом століть панування на нашій землі окупантів і їхньої політикиетноциду та вівісекції українства наш дух не занепав і воля до боротьби не вмерла. І навіть ті, які нині змаліли душею, для нації – не пропащі, бо одного дня потужна генетика пращурів пробудить у них національну гідність.

Сьогодні в українському Криму лютує найпідступніший ворог. Він поблажливо ставиться до відступників, які стали його холуями, платить зрадникам за «послуги», зневажаючи одночасно перших і других. А ненавидить і карає неволею тих, хто найдужче любить свободу. До українців, які зберігають родову пам'ять, ставлення особливе. Московитам не так наша земля потрібна, як тотальне знищення українства. От і стараються.

Нещодавно судили Володимира Балуха, мешканця села Серебрянка Роздольненського району, українського патріота. Його державницька позиція ні для кого не була секретом. Ще до окупації на його будинку майорів український прапор, а після Революції Гідності він, в індивідуальному порядку, перейменував вулицю, на якій жив, замінивши таблицю на своєму будинку на «вулицю Героїв Небесної Сотні». Відвага пана Володимира, схоже, дратувала місцевих колаборантів. Хтось із стукачів після анексії Криму і доніс ФСБ про україноцентричність Балуха. Там і вирішили його ізолювати, щоб не інфікував кримчан «свободомислієм». За ним стежили і «наружка», і «топальщики», його намагалися залякати, спровокувати, але не вийшло. Тоді підкинули набої та димові шашки і прийшли з обшуком. Далі Володимира Балуха судили. Прокурор просив «посадити» на п'ять років і місяць. «Гуманний» суд обмежився «ліберальним» вироком – три роки і сім місяців ув'язнення. А Балух замість останнього слова до суду виголосив звернення до українців. Він говорив про гідність і честь, право бути вільним, і кожне його слово бриніло безмежною любов ю до Батьківщини.

Ми пишаємося членом Конгресу Українських Націоналістів Володимиром Балухом, його незламностю у боротьбі за українську Справу, і докладемо всіх зусиль за його визволення з московських пазурів.

Марія БАЗЕЛЮК

Нижче публікуємо останнє слово українця Володимира Балуха в Роздольненському районному суді. Активіст звернувся до всіх українців, яким небайдужа доля країни.

– Я зараз для суду нічого говорити не буду, а скажу для людей – не тільки для тих, які зараз тут, але і для тих, хто за межами цієї будівлі.

Почну з того, що насправді жодної кримінальної справи немає, є тільки фарс, розіграний тими, кому доручили це зробити.

Витоки цього всього не в якихось патронах, не в якійсь речовині, яку незрозуміло чому визнано судом як вибухівку, для цього жодних підстав немає. Прийнято рішення мене «урабативать» з моменту окупації Криму. А така ситуація навколо мене триває давно вже, напевно, з 1999 року, коли я вперше взяв участь у виборах не тільки як кандидат, а й як член окружної виборчої комісії. Відтоді я на всіх виборах працював у комісіях – чи дільничних, то чи окружних. Причина криється в принциповості моєї позиції.

Часто люди кажуть такі слова: ось ми не жили нормально, нехай хоч діти поживуть. При цьому намагаючись щось заробити, дати благополуччя дітям, не розуміємо однієї простої речі – поки ми своїм дітям в руки не передаватимемо не те що ідеальну державу, а хоча б прищеплене у них всередині бажання і потребу бути вільними людьми, відстоювати свою свободу і свою людську гідність, бити по морді кожного разу державу, коли вона переходить якісь рамки, змін не буде. Треба рухати вперед людське життя.

Життя – це великий подарунок, який дається кожному, і велике випробовування. Спалюючи це життя, люди повинні розуміти, що їхня свобода, честь і гідність тільки в їхніх руках.

Я не знаю в історії такої держави, яка б захищала людську честь і гідність. Кожна держава, взявши на себе певні державні функції, бере на себе монополію на насильство, формально на папері зобов'язуючись захищати честь, гідність і права. Насправді ця монополія використовується з однією метою – захищати себе від людей, пригнічувати їх, примушувати робити те, що необхідно не самій державі як структурі, а окремим особам цієї держави, вважати себе монополістами не тільки окремих ресурсів, надр, а й монополістами на честь і людську гідність.

Якщо людина не згодна з якимось рішенням з об'єктивних причин, то завжди можна, використовуючи державну машину, домогтися того, щоб зламати волю, зламати саму людину, позбавити її здоров'я, а то й життя. Така машина ні перед чим не зупиниться, тому що на кону стоїть для них найсвятіше – гроші, можливість отримувати і використовувати те, що насправді належить всьому світу, людям, які живуть на цій землі.

Тому я вважаю, це моя думка, якщо, не дай Боже, в якийсь момент люди забудуть такі слова як свобода, гідність і честь, то цей світ припинить своє існування. А до тих пір, поки є люди, які дорожать такими словами, світ буде існувати. Якщо Господь подарує нам таке благо і таких людей ставатиме дедалі більше, тоді держава, без якої на даному етапі історії не обійдешся, її структури будуть змушені вдосконалюватися. Це завжди відбувається під тиском громадськості і громадських організацій.

Те, що відбувається зі мною, яскравий приклад того, як може працювати державна машина. Нічого святого, ніяких законних аргументів, нічого на неї не діє, а лише слово однієї або декількох осіб. Це перша причина мого перебування тут. Друга причина – моя любов до моєї Батьківщини, до всього, з чого я складаюся, до моєї національності, до пам'яті моїх предків, всіх, кого я з них знаю, були українцями, гідними людьми, які зберігають традиції. Так нас виховували і мати з батьком. Батьківщина для мене – це те ж саме, що і мама, сім'я, діти.

Окупація Криму була відправною точкою. Не дарма тут у справі спливли подробиці ще з 2010 року. Система давно і успішно перемелює ось таких людей, багатьох ламає,багато хто погоджується. Адже так влаштована система – у мене був вибір. Якби я наступив на горло власній пісні, забув свої принципи, то для того, щоб не сидіти в тюрмі, було досить визнати свою провину, морально зламатися. І ось цей персонаж, який сидить навпроти мене, він би не п'ять років і один місяць запитував для мене, а якихось два-три роки, можливо, умовний термін – лише зламайся.

Так ось – я не хочу, щоб життя на землі припинялася, я не хочу, щоб колись мої нащадки, діти всієї України, дорікнули мені в тому, що я десь проявив малодушність, слабкість, м'ягкотілість. Так, були об'єктивні причини, нікому не хочеться переживати того, що переживаю я зараз. Будь-яку людину можна зрозуміти, але кращі роки свого життя я все-таки прожив, і в такому віці проявляти слабкодухість дозволити собі не можу. Тому відбувається все так, як відбувається.

Єдине, я прошу сестру від мого імені попросити у мами пробачення.

АНОНС

ПОСТАНЕ ПАМ'ЯТНИК ВАЛЕРІЮ МАРЧЕНКУ

Чесна українська громадо!

Прийміть таку попередню інформацію:

1) На Покрову, 14 жовтня, у суботу, о 14 годині, у центрі села Гатне (це на південь від Києва, за Теремками праворуч) **буде відкрито пам'ятник Валерію Марченку**. Цього ж дня, мабуть, після відкриття пам'ятника, відбудеться панахида на його могилі в Гатному (там же поховані його мати Ніна Михайлівна, тітка Алла, дід – професор Михайло Марченко, інші родичі).

Їхати в Гатне від станції метро «Виставковий центр» маршруткою № 723, до центру села.

2) 15 жовтня, в неділю, в Музеї шістдесятників (вул. Олеся Гончара, 33, на захід від метро «Золоті ворота»), о 14 годині, розпочнеться **зустріч з Андрієм Григоренком**, сином знаменитого ґенерала Петра Григоренка.

3) 16 жовтня, у понеділок, у Музеї літератури (вул. Б. Хмельницького, 11, станція метро «Театральна»), о 17 годині – **зустріч з Андрієм Григоренком, презентація нової книжки про батька**, який народився 110 років тому, 16 жовтня 1907 року.

4) Роксоляна Хом'як, дружина Степана Хмари, просить оповістити громаду:

15 жовтня, в неділю, – **ювілейний вечір-зустріч зі Степаном Хмарою**. Початок о 16.00 в Будинку вчителя. Ведучий Петро Мага. Гратиме зять ювіляра, скрипаль Василь Попадюк. Вхід вільний.

Повідомив Василь Овсієнко

Наші корпункти

Вінниця	Гусар Віталій	(097) 371-12-71
Дніпро	Фурман Анатолій	(050) 695-83-48, (097) 243-71-72
Донецьк	Олійник Марія	(062) 337-23-48
Запоріжжя	Тимчина Василь	(0612) 67-31-82
Івано-Франківськ	Салига Роман	(0342) 3-11-35
Кам'янське	Чередниченко Олександр	(098) 242-54-87
Кропивницький	Тріщенко Віктор	(0522) 36-95-25
Київська обл.	Сахацький Олександр	(04597) 4-92-93
Київ	Шепетюк Юрій	(044) 278-63-89, 279-68-34
Кривий Ріг	Мельник Олександр	(096) 298-19-56
Луцьк	Максимович Олег	(050)-132-00-42
Львів	Динилиха Ігор	(0322) 38-67-63
Миколаїв	Салтиченко Михайло	(067) 942-64-71
Одеса	Роговський Дмитро	(063) 790-15-37
Полтава	Сороковий Віталій	(095) 315-73-10
Рівне	Бідюк Юрій	(050) 435-34-34
Суми	Друзь Віктор	(096) 485-67-37
Тернопіль	Ткач Володимир	(098) 711-05-50
Харків	Дяків Богдан	(057) 716-02-18
Херсон	Реуцький Іван	(097) 285-32-96
Хмельницький	Бенюк Ніна	(8096) 362-72-23
Черкаси	Савченко Максим	(067) 647-35-24
Чернівці	Лютик Віктор	(050) 540-16-81, (097) 235-60-20
Чернігів	Рябченко Валерій	(04622) 4-38-81

ПОДВИЖНИКИ НАЦІЇ

ТАКИЙ ШЛЯХЕТНИЙ НАШ МЕР

Більше, як чверть століття тому, до Львова повернулася Українська влада, яка на гребені національно-патріотичного відродження почала повертати стародавньому Львову його українське обличчя. Були часи, коли у Львові домінували інородці, внаслідок змін окупаційних режимів. Але жодні відверті та масковані зайди не змогли знищити його Українського Духу, який таки жеврів, попри все, в українських родинах.

Родина ШПІЦЕРІВ отримує заслужену нагороду з рук львівського міського голови Андрія САДОВОГО

Прапори, вулиці, храми, транспорт, крамниці, вивіз сміття, підприємства… Усе, до чого бралася міська рада Львова на чолі з Василем Шпіцером, промовляло, що до міста Лева Українська влада повернулася назавжди. Так. Бракувало досвіду і грошей. Зате було величезне бажання працювати і змінювати. І Львів упевненено ходою повертався у Велику Україну, запліднюючи її Українською ідеєю.

Кажуть, революцію творять романтики. А справді… Мало-хто з перших обранців звив собі тепле гніздо при владі, у бізнесі. Це ж стосується і першого міського голови Василя Шпіцера.

Тоді ж, у 90-х, були запроваджені перші Дні міста, перші міжнародні угоди міста, почесні громадяни. Пригадується Свято Миколая, перше пришестя солом'яного Дідуха перед Різдвом. На церемонії внесення до міста промовляли, як годиться, стрійшини львівської громади – сивочолі Петро Дужий та Роман Іваничук, які невдовзі стали Почесними громадянами міста Лева.

До Львова, на запрошення міського голови Василя Шпіцера, поверталися Мирослав Іван Кардинал Любачівський, який, зійшовши із трапу літака, попри похилий вік, цілував навколішки українську землю. Так само повернулася до нашого міста і Слава Стецько, яка того ж пам'ятного дня, коли відзначалося 50-ліття проголошення Акту відновлення Державності 1941 року, виступила на велелюдному мітингу біля будинку №10 на площі Ринок у Львові. Разом із нею промовляв і Шпіцер. Потім була тепла зустріч громадян в Опері. Невдовзі Його Блаженство і Подруга Слава отримали Почесне громадянство Львова, а згодом, за клопотанням міського голови, і справжнє громадянство України. Потім ключі від помешкання у нашому місті на вул.Литовській.

Сьогодні Василь Шпіцер – активний громадський діяч, конгресівець, просвітянин.

Шпіцер – знаний публіцист. Свого часу був визнаний кращим публіцистом року. З-під його пера з'явилося кілька видань, статей, досліджень. Нещодавно Василь Шпіцер ініціював відродження Клубу греко-католицької інтелігенції.

Цей рік є особливим в житті Василя Івановича. До Дня міста родина Шпіцерів на чолі з другом Василем отримала нагороду в номінації «Шляхетна родина року». Хто не вірить, що це заслужено, хай прочитає його життєпис і спогади. Кілька днів тому Василь Іванович отримав орден Просвіти. І нагода для цього дуже поважна. Василеві Шпіцеру виповнилося сімдесят. З роси Вам і з води, дорогий Друже! Хай у Вашій родині панують мир, добробут і Божа Благодать! Здоров'я Вам на многії літа!

Ігор ДАНИЛИХА

ЩИРО ВІТАЄМО!

Головний Провід Конгресу Українських Націоналістів і редакція газети «Нація і держава» сердечно вітають друга Василя Шпіцера із ювілеєм – 70-річчям від дня народження.

Ми високо цінуємо внесок друга Василя Шпіцера у відродження української нації та її держави. Він був у числі перших, які 1988 року відкрито стали на захист української мови у місті Львові, належав до ініціаторів і засновників Товариства української мови ім. Тараса Шевченка «Просвіта». Інтелектуал, прекрасний організатор, патріот, від народження закорінений в українську національну справу, В.Шпіцер належить до тих синів України, які у найвідповідальший історичний момент беруть на свої плечі нелегку ношу, бо Україна для них справді – понад усе.

1990 року Василь Шпіцер став мером міста Лева, одним із найкращих мерів: адже йому, як нікому донині, повністю довіряли львів'яни. Він служив їм віддано і чесно, найменше дбаючи про створення собі іміджу, ніколи не був схильний до популізму... Минуло понад двадцять літ, а народ ставиться до свого першого, українського, мера з пошаною і – ностальгією за його епохою.

У Конгресі Українських Націоналістів Василь Шпіцер є тією людиною, до думки якої прислухаються, оскільки вона часто служить орієнтиром в ухваленні важливих рішень.

Вагомий внесок Шпіцера – і в дослідження історії українського національно-визвольного руху, окремі відтинки якого він вивчив дуже ґрунтовно.

Ми щиро зичимо ювілярові міцного здоров'я, щастя та успіхів у досягненні всіх його шляхетних задумів.

Степан БРАЦЮНЬ,
Голова Конгресу Українських Націоналістів;
Марія БАЗЕЛЮК,
головний редактор газети «Нація і держава»

ЧИ БУЛА СУДОВА РЕФОРМА?

СПОЧАТКУ – ВЕЛИКІ ГРОШІ. ДАЛІ – ЧЕСТЬ МАЄМО?

Третього жовтня Верховна Рада ухвалила Закон № 6232, який вносить зміни до Господарського та Цивільного процесуальних кодексів, Кодексу адміністративного судочинства, таким чином розпочавши судову реформу. Попри те, що потреба такої реформи зрозуміла кожному, деякі, зафіксовані в Законі, зміни, м'яко кажучи, дивують. Приміром, відповідачів і свідків, якщо їхнє місце проживання невідоме, викликатимуть до суду через офіційний веб-портал судової влади України. Чи це означає, що кожен свій день маємо розпочинати з перегляду того самого веб-сайту? І чи передбачена кара тим, хто пропустить оповіщення?

Ще одна «зміна» вщент розбиває бажання відповідача подавати апеляцію чи касацію: судовий збір за це підвищено і далеко не кожний «маленький» українець зможе дозволити собі розкіш не погодитися з вироком. За справедливість треба платити, і дуже дорого платити. І справді, де державі брати гроші, як не з кишень найбіднішої верстви суспільства, щоб виплачувати захмарні зарплати суддям? У суді першої інстанції оклад встановили у 46 тисяч гривень (було 24 тис.). А оклад членів Верховного суду зросте у два з половиною рази – із 120 до 300 тисяч гривень. Реальна зарплата – в рази більша. Тому ж судді з окладом 45 тисяч ще мінімум 50 відсотків нарахують «за особливі умови праці», за вислугу, за... Низка таких «нюансів» різко збільшує «дорахування» до окладу, і на все це – нараховуються премії, відсоток яких ніхто не обмежував. Про зарплату Верховного суду – просто непристойно говорити. Але в парламентаріях є пояснення: якщо зарплата судді бодай у сто разів перевищуватиме «мінімалку» (ну, хоча б пенсійну), то він не братиме хабарів і не буде корупціонером. Тобто, запобігаючи корупції судів, наша держава купує їхню чесність? Схоже, нардепи вважають (по собі судячи?), що судді – апріорі продажні, але якщо їм заздалегідь заплатити космічну суму у вигляді зарплати, тобто офіційно дати хабаря коштом держави, то їхній хапальний інстинкт дещо вгамується. Ні, панове! У людини без гідності і совісті (невже ви всіх такими вважаєте?) ваші «антикорупційні» заохочення лише збільшать захланну пристрасть, і такий суддя вже не вдовольнятиметься хабарем навіть у розмірі свого окладу. Не варто ще й суди перетворювати в розплідники корупції, легалізуючи її через офіційне прикриття – зарплату. Чесний суддя при будь-якій зарплаті буде чесним, а не хабарником, хоча така моя думка у нардепів викличе лише гомеричний сміх.

І ще одне. Верховна Рада потурбувалася і про слідчі органи. Усі кримінальні провадження тепер мають розслідуватися протягом шести місяців з моменту реєстрації. Це для тяжких злочинів. А для легких – від місяця. Якщо за визначений термін не оголосять підозру, справу закривають.Без жодних наслідків. Ну, тепер офіційно, без усяких проблем, слідчі матимуть можливість байдикувати, а після певного часу – закрити справу, не вигадуючи причин. Про справи Майдану, розстріли, розкрадання держави та інші злочини Януковича та його кліки можна забути. Пересічним громадянам нема підстав шукати правду в суді. Їх, зубожілих і знедолених, держава просто проігнорувала. А честь – маємо?

Марія БАЗЕЛЮК

НА ПУЛЬСІ

В Калуші відбувся захід, приурочений 75-й річниці створення Української Повстанської Армії

Четвертого жовтня в Калуші Івано-Франківської області відбувся захід, який приурочений 75-ій річниці створення Української Повстанської Армії, організований Калуською районною організацією Конгресу Українських Націоналістів.

У вщерть заповненому залі Політехнічного коледжу зібралися студенти, викладачі, гості коледжу. А також прибула чисельна делегація молодих націоналістів Львівщини на чолі з головою молодіжної референтури Львівської обласної організації Конгресу Володимиром Савчиним. Відкриваючи захід, до присутніх із вітальним словом звернувся голова Калуської районної організації Конгресу Українських Націоналістів Олег Кушлик. Він наголосив на внеску ОУН-УПА в майбутнє України. Після його виступу були продемонстровані фільми про Українську Повстанську Армію.

По завершенню перегляду стрічок перед присутніми виступили Богдан Борович, Голова Івано-Франківської обласної організації КУН, Голова всеукраїнського братства ОУН-УПА, Степан Петраш, 90-літній вояк УПА член Конгресу Українських Націоналістів та голова Станичної Калуської ОУН, Володимир Савчин, голова молодіжної референтури Львівської обласної організації Конгресу та Богдан Павлів, голова молодіжної референтури Калуської міської організації Конгресу.

Після промов учасники заходу змогли побачити вражаючий виступ з показового рукопашного бою.

Цього ж дня представники Молодіжної референтури Конгресу Українських Націоналістів Львівщини та Франківщини відвідали меморіальний комплекс – музей Степана Бандери, що в Старому Угринові.

Прес-служба КУН

ОЗБРОЄНІ ПАМ'ЯТТЮ

ІСТОРИЧНА ПРАВДА ЯК САТИСФАКЦІЯ ПЕРЕД СВІТОМ

Щоразу, коли поринаю в зафіксовані на скрижалях історії події українського змагу за волю, коли знову і знову дізнаюся про долі людей та їхній лицарський чин, їхню абсолютну жертовність заради самостійної України, яка таки справді була для них понад усе, і реально уявляю ту велетенську ціну – мільйони людських жертв, яку заплатили наші відважні попередники за Незалежність України, я кричу – чи то подумки чи вголос – «Українці! У нас нема нічого дорожчого, ніж Україна, у нас взагалі нічого, крім України, нема. То чого ж ми її, єдину, так не бережемо, роздираємо чварами, паплюженням суперників у «поході» за владу, дріб'язковістю та жлобством? Чому-у? Чужі світи – то лиш тимчасове місце постою, де, в кращому разі, до тебе ставляться поблажливо, і лише рідна земля тебе зігріє любов'ю та подарує благословенне відчуття батьківського дому.»

Читаючи монографію Михайла Романюка «Золочівська округа ОУН у національно-визвольному русі (1937–1953)», переживала щось подібне. Та водночас

зміст цієї многотрудної книги пробудив надію на те, що пам'ять про героїчний чин наших великих попередників спонукатиме нас повернути собі гідну поставу у світі, а не бути попихачами у сильних його. Та й не завжди ж бо були у «славних прадідів великих – правнуки погані!» Ми ж мали гордих пращурів, які понад усе цінували свободу. Їхня боротьба, їхня «крилатість» – то наша сатисфакція перед світом. То ж маємо стати гідними їхньої шляхетної поведінки – аж до пожертви життям заради свободи.

Щодо книги Михайла Романюка… Без перебільшення, його монографія – явище непересічне. Праця – ґрунтовна, кваліфіковано структурована, всебічно аргументована документами, спогадами безпосередніх учасників подій тих буремних літ, незаперечними фактами і – артефактами. Одне слово, маємо поважне наукове дослідження, яке невипадково «вийшло у світ» під «грифом» таких авторитетних наукових інституцій, як Національна Академія Наук України, Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича, Центр незалежних історичних студій.

Зважаючи на обсяг дослідження, його «географію» та джерельну базу, думаю, що автор працював над ним не один рік. Враховуючи актуальність теми, яка посилилася у зв'язку з анексією Криму та російською інтервенцією проти України, цінність монографії полягає ще й у її доступності для широкого кола читачів. Унікальні світлини часів функціонування УПА та збройного підпілля ОУН, протоколи допитів та інших документів каральнорепресивної системи, які ще донедавна були недосяжними для суспільства і перебували під трьома замками у «спецхранах», усе це на тлі джерельної бази документів ОУН і УПА, а також свідчень тих, хто в їхніх лавах захищав честь Батьківщини, забезпечують повноцінне відтворення тогочасних подій і визначення місця Золочівської округи ОУН як структурної одиниці українського національно-визвольного руху. Чого досі, до речі, в українській історіографії було недостатньо.

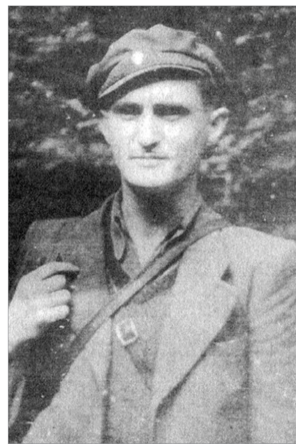
Золочівська округа ОУН проіснувала 16 років: від створення в листопаді 1937 року і до ліквідації в березні 1953 року її керівного центру. У структурі збройного підпілля ОУН вона входила до складу Львівського крайового проводу ОУН, а в структурі УПА – до Львівської воєнної округи «Буг».

У період максимальної напруги боротьби та розвитку збройного (багатотисячного!) підпілля, який припадає на 1948–1949 роки, Золочівська округа ОУН об'єднувала дев'ять районів за діючим тоді адміністративним поділом: Бродівський, Буський, Глинянський, Заболотцівський, Золочівський, Краснянський, Олеський, Підкамінський та Поморянський. Сьогодні це території Бродівського, Буського, Золочівського і частково Перемишлянського районів Львівської області.

У «Вступі» до монографії її автор, зокрема, пише: «На основі всебічного аналізу та узагальнення доступних джерел і матеріалів досліджено процес становлення і функціонування Золочівської округи ОУН в окресленний період… Розшифровано сотні псевдонімів учасників національно-визвольної боротьби та криптонімів організаційних одиниць підпілля, встановлено керівний склад окружного та підлеглих йому проводів ОУН, принципи їх формування. Підраховано чисельність та втрати збройного підпілля ОУН Золочівської округи у 1946–1953 рр. З'ясовано особливі риси Золочівської округи у порівнянні з іншими подібними утвореннями на території поширення збройного підпілля ОУН і УПА. Охарактеризовано основні форми та методи боротьби націоналістичного підпілля проти польського, німецького та радянського окупаційних режимів, ключовими елементами яких була пропагандивна (усна та друкована) та бойова діяльність (наскоки, засідки, рейди, обстріли, диверсії, акти індивідуального терору). Окрема увага приділена поборюванню українського визвольного руху на теренах Золочівської округи ОУН репресивно-каральною системою окупаційної влади, особливості застосування агентури та спеціальних засобів у боротьбі з підпіллям».

Петро ФЕДУН «ПОЛТАВА»

Іван ЧЕРВАК «ОЛЕСЬ»

Насамкінець Михайло Романюк складає щиру подяку тим, хто долучився до видання монографії, яке «було б неможливим без підтримки фундаторів: Меморіального фонду ім.Левка і Марійки Бабіїв Канадського інституту українознавчих студій та п.Богдана Качора – Голови Світової Ліги українських політичних в'язнів (Нью-Йорк), – постійного спонсора моїх проектів. За що їм окрема подяка.»

Додамо, що пан Качор, за місцем народження і проживання (село Лешнів Бродівського району), а також характером діяльності в Юнацтві ОУН – аж до арешту влітку 1943 року безпосередньо пов'язаний з теренами Золочівської округи ОУН. Як зазначає Михайло Романюк, саме завдяки фінансовій підтримці Богдана Качора вдалося викупити у «чорних археологів» збірку документів референтури СБ Підкамінського районного проводу ОУН і тим самим не дати їй пропасти на ринку раритетних документів. Для тих, хто досліджує і вивчає історію українського національно-визвольного руху, важливість цієї збірки – а вона нараховує близько 150-ти оригінальних документів – насамперед полягає в тому, що вони дозволяють збагнути ті чи інші події або рішення ОУН і УПА саме завдяки достовірності тепер уже доступних для загалу «артефактів» підпілля. «Документи, які хронологічно охоплюють період 1946–1951 рр., – це справи СБ ОУН на розкриту ворожу агентуру, протоколи допиту осіб, запідозрених у співпраці з органами МДБ, ліквідаційні акти ворожого елементу, звіти та інше. – читаємо в Монографії. – Особливістю даної збірки документів є те, що вона… дає можливість відтворити досі суперечливі моменти в історії українського визвольного руху, пояснює причини конкретних дій співробітників СБ по відношенню до державних службовців радянської влади, спростовує міф про безперебірливе знищення функціонерами СБ «безневинних» місцевих жителів тощо». Послуговуючись такими джерелами, автор монографії тим самим забезпечує їй високий авторитет у наукових колах, оскільки достовірність викладених у ній документів не викликає сумніву.

Загалом масштаби залучених до книги джерел вражають. Це і документи ОУН і УПА, і мемуари безпосередніх учасників націоналістичного підпілля, а згодом – політв'язнів концтаборів ГУЛАГ, як, приміром, Роман Загоруйко – «Лапайдух», який написав вражаючі спогади «Повернення із пекла». Використана тут нині вже доступна документальна «база» репресивної радянської системи, матеріали допитів, свідчень заарештованих, вербувань, дуже часто – шляхом шантажу і провокацій, громадян до співпраці із спецслужбами, створення «гебістських» фейкових боївок під маркою оунівських з усіма наступними наслідками. Одне слово, Москва веде проти нас «гібридну» війну аж ніяк не з 2014 року, а щонайменше з 1944-го.

Варто зазначити, що Золочівська округа ОУН, а згодом – відділи УПА формувалися фахово, із знанням справи та високою відповідальністю професійними революціонерами та військовиками. Завдяки цим факторам терен було добре опановано і на предмет конспіративних заходів. Тож терен активно використовувався як місце укриття провідних членів ОУН. Так, у селах Пониковицького району постійно перебував відповідальний за зв'язкову лінію «Галичина – Волинь» Микола Гошовський – «Помста», в Олеському районі – комендант запілля УПА Ростислав Волошин – «Павленко». Прикметно, що в селі Волуйки того ж району впродовж всієї німецької окупації дислокувався крайовий провід ОУН ЗУЗ на чолі з Романом Кравчуком – «Степовим». Зважаючи на надійність терену та забезпечення його відповідною охороною, саме у Волуйках, у хаті місцевого жителя Андрія Турчиняка, 17–21 лютого 1943 року відбулася III Конференція ОУН, у якій взяли участь члени її Проводу Микола Лебідь, Роман Шухевич, Василь Охримович, Дмитро Маївський, Зиновій Матла, Роман Кравчук, Михайло Степаняк, Мирослав Прокоп, а також окружний провідник ОУН Золочівщини Петро Вірлик.

Саме на цій Конференції прийнято рішення про розгортання масової збройної боротьби проти окупантів України. Навесні 1943-го в Галичині активізувалася робота військової референтури, перед якою стояло завдання підготувати та розгорнути збройні формування в краї, адже в той час на Волині вже активно діяла УПА. На початок 1944 року збройні підрозділи були сформовані, пройшли військовий вишкіл переважно в Карпатах і приступили до покладеної на них місії. Зазначимо, що тривалий час саме Золочівщина була місцем дислокації тоді члена Проводу ОУН Василя Кука – «Леміша», у 1950–1954 рр. – керівника збройного підпілля ОУН в Україні.

Ліквідація Золочівської округи припадає на 1953 рік, коли керівником окружного проводу ОУН був Іван Червак – «Олесь».

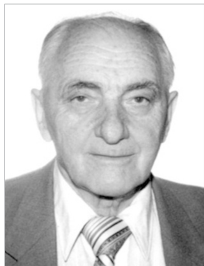
У газетній публікації неможливо переповісти навіть певні часові події ґрунтовної монографії, працю над якою без перебільшення можна назвати справжнім подвижництвом (чи навіть – подвигом). Раджу прочитати її кожному, хто матиме таку можливість. Тоді будете повертатися до неї не раз – як це тепер роблю я.

Марія БАЗЕЛЮК

ФУНДАТОРИ ВИДАННЯ

БОГДАН КАЧОР ІЗ НЬЮ-ЙОРКУ

Народився 14 листопада 1924 року у с.Лешнів Бродівського району на Львівщині у сім'ї Степана Качора та Павліни Клепарчук. Середню освіту здобув у Бродах. З часу першої більшовицької окупації краю належав до Юнацтва ОУН і виконував функції зв'язкового. Влітку 1943 року за націоналістичну діяльність заарештований гестапо. Сидів у тюрмах Бродів, Золочева та Львова (на Лонцького). В'язень німецьких концтаборів Аушвіц (поч. 10.1943–19.01.1945), Маутхаузен (01.–04.1945) та Ебензе (04.1945–6.05.1945). На момент звільнення з концтабору американською армією важив 39 кг. Перебував на еміграції в Західній Німеччині (1945–1948), Аргентині (1948–1975), США (з 1975 р.). На чужині здобув вищу освіту. За фахом – інженер-економіст, засновник кооператив в Аргентині та США.

Активний діяч громадсько-політичного життя української діаспори в Аргентині (співзасновник СУМ, голова «Просвіти», співзасновник Українського інформативно-видавничого інституту, директор кооперативи «Фортуна») та США (голова відділу ООЧСУ в Нью-Йорку, довголітній секретар головної управи ООЧСУ, дієвий член кооперативи «Самопоміч» у Нью-Йорку, Голова Світової Ліги українських політв'язнів, секретар та фінансовий референт Фундації УВУ в Нью-Йорку). Богдан Качор був одним із подвижників купівлі та реконструкції будинку для організацій Українського Визвольного Фронту в Нью-Йорку.

Богдан Качор відомий своєю меценатською діяльністю. Брав дієву участь у побудові пам'ятників Тарасові Шевченку в Аргентині та Парагваї, воїнам ОУН – УПА у США, П.Федуну – «Полтаві» у Бродах, В.Куку – у Красному, С.Бандері – у Бучачі на Тернопільщині, у виданні книжок і багатьох інших проектах.

Меморіальний фонд ім. Левка та Марійки Бабіїв Канадського інституту українознавчих студій, створений для підтримки проектів наукових досліджень з історії України та видання фахово підготовлених книг.

Із книги Михайла Романюка «Золочівська округа ОУН у національно-визвольному русі (1937–1953)»

ШЕВЧЕНКОВІ ДУМИ

ЧИТАЮЧИ «РОЗРИТУ МОГИЛУ»

Минає 174 роки від тоді, як 29-річний Тарас Шевченко написав вірш «Розрита могила», один із найвідоміших своїх творів. І не побоюся стверджувати: ця невелика поезія – всього 53 рядочки тексту – належить до найпатріотичніших творів української літератури.

Історія написання вірша така. У травні 1843 року Т. Шевченко вперше після багаторічного перебування на чужині повернувся з Петербурга на Батьківщину. З рідного краю його, п'ятнадцятирічного юнака, пан-кріпосник силоміць вивіз на далеку північ – спочатку до Вільно, звідти до столиці імперії – як цілком безправну, підневільну людину. Але вже через 10 років, завдяки величезній обдарованості, неординарному таланту і невтомній працьовитості, а також допомозі Божій і сприянню добрих людей Тарас позбувся кріпацтва. Закінчивши Академію, він приїхав в Україну. Молодий Шевченко прибув на Батьківщину не тільки ні від кого не залежною людиною, але й знаменитим на всю імперію поетом і відомим художником, автором книжок «Кобзар» і «Гайдамаки», а також надрукованих в альманасі «Ластівка» п'яти поезій. Серед них – балада «Причинна», двадцять початкових рядків якої знає кожен українець: адже це слова знаменитої пісні «Реве та стогне Дніпр широкий…» – улюбленої всіма поколіннями нашого народу. На знак поваги до Тараса Шевченка цю пісню українці завжди слухають стоячи.

На той час у Наддніпрянській Україні серед письменних людей, мабуть, не було таких, які б не знали, хто такий Т. Шевченко, не читали або не знали напам'ять багатьох його поезій. Поетичні твори молодого генія поширювалися не тільки у друкованому, але й у рукописному вигляді. Знали про Шевченка освічені українці Галичини й Закарпаття – споконвічних наших земель, що входили тоді до складу Австрійської імперії.

Багато хто з передових людей усвідомив: саме Тарас Шевченко є духовним провідником українського народу, посланим йому самим Богом. Це він пробудив до боротьби за волю Батьківщини навіть найбільш зневірених своїх земляків. А також заявив на всю Європу, на цілий світ: ні Україна, ні наша мова, ні предківська слава, ні пам'ять про героїчні звершення козаків і гайдамаків, ні мрії про волю та щасливу долю не вмерли. Вони житимуть вічно! Т. Шевченко вселив людям віру в те, що наша Вітчизна обов'язково відродиться, буде вільною, самостійною державою, в якій не існуватиме соціального гноблення, не буде бідності, царів, панів і рабів.

Вирушаючи з Петербурга – гнилого міста ненависних царів, міністрів, чиновників і жандармів – до рідного краю, Тарас знав: Вітчизна чекає на його приїзд, вона зустріне його, як вірного сина, який прославив її своїм щирим словом. Очевидно, на поетове уявлення про Україну, якої він давно не бачив, впливали романтичні спогади дитячих і юнацьких років. Зміст ранніх поезій, написаних у Петербурзі, підтверджує це.

Прибуття молодого поета на Батьківщину викликало велику радість серед шанувальників його творчості. На запрошення поміщиків-українофілів Тарас гостював у їхніх маєтках, де спілкувався не тільки з інтелігенцією, але і з селянами-кріпаками. Він мав нагоду вивчати життя простих людей і розширити знання про дійсність також під час кількамісячної подорожі по Україні. Всюди, де бував, бачив не тільки розкішні панські палаци, але й тяжку неволю і бідність українців, пригноблених Московщиною і місцевим різнонаціональним панством. І вроджений протест проти будь-якої несправедливості викликав у чистій його душі велике обурення і праведний гнів до ворогів України.

Як людина, що гострим розумом і щирим серцем сприймає дійсність, вміє аналізувати й узагальнювати суспільні явища, блискуче володіє словом, Т. Шевченко, на наш погляд, був зобов'язаний невідкладно ж викласти на папері свої думки і почуття з приводу всього побаченого в Україні. Проте, як не дивно, але впродовж декількох місяців він – з незрозумілих для нас причин – не квапився висловити у поетичній формі свого ставлення до всіх, темних і злих, боків української дійсності. У той час Тарас багато малював і читав, заводив нові знайомства, активно спілкувався з багатьма інтелігентними високоосвіченими людьми, з якими, звісно ж, обговорював усі проблемні питання. Може, він щось і писав, крім присвяченої Варварі Рєпніній поеми «Тризна», але не оприлюднював, не давав нікому читати, бо ставився дуже вимогливо до своєї творчості. Безперечним є те, що в поетовій душі тривала якась внутрішня робота, невидима для сторонніх. Адже Т. Шевченко не належав до числа тих «віршомазів», які щодня пишуть десятки чи сотні маловартісних рядків. Писав він рідко, мало, але вагомо. Всі його твори – цілісні, ідейні і високохудожні. Потрібен був зовнішній поштовх до того, щоб усе наболіле, що нагромадилося в його душі, у сконцентрованому вигляді лягло на папір. Такий привід знайшовся аж у жовтні того самого 1843 року.

Їдучи з Яготина, де він гостював у родини Рєпніних, у містечко Березань до Платона Лукашевича – тамтешнього поміщика і фольклориста, який мав багату бібліотеку і навіть побував у Галичині, де зустрічався з авторами «Русалки Дністрової» – Тарас побачив, як неподалік шляху приплані владою люди розкопували давню могилу. Нам не відомо, ким вони були – археологами чи шукачами скарбів. Численні високі кургани, насипані у прадавні часи нашими далекими предками, «старими батьками», як назвав їх Тарас Шевченко, ще й досі трапляються на полях і навіть у деяких селах нинішніх Баришівського, Бориспільського, Яготинського і Переяслав-Хмельницького районів Лівобережної Київщини. Тоді ж, понад 170 років тому, височіло їх значно більше. Звісно, Т. Шевченко не був ретроградом, ніколи не виступав проти розкопок стародавніх могил з науковою метою. Про це свідчить відомий його вислів: «археологія – таємнича мати історії».

Але саме неподалік однієї з таких розкопаних могил, кілометрів за шість від Березані, стався блискавичний, вулканічний вибух поетових думок, емоцій, почуттів і пристрастей. Він раптом усвідомив: Україна, потрапивши під владу московського царизму, сама стала подібною до величезної могили, в якій поховані сокровенні сподівання нашого народу на волю, на рівність, на землю і щасливу долю. Крім того, маємо пам'ятати: у свідомості українців, особливо мешканців степу і лісостепу, стародавні могили завжди виступали не тільки невід'ємним елементом краєвиду, але й передусім – символом предківської слави та історичної пам'яті. Вони нагадували про волю, про козаччину, закликали до боротьби за повернення втрачених святинь.

«Розрита могила» – вірш вищою мірою патріотичний за змістом і революційний за духом. Ніхто до Тараса Шевченка ні в українській, ні навіть у світовій літературі не висловлював у такий щирий і людяний спосіб синівської любові до поневоленої Вітчизни. У цій поезії в довершеному вигляді втілено ті ідеї, які автор заклав у більш ранніх творах. Тарас прекрасно усвідомлював: цензура нізащо не допустить вірш до друку, тому він поширювався в рукописному вигляді. Уперше твір був надрукований аж через 16 років у Німеччині.

Композиційно «Розрита могила» нагадує діалог – коротке запитання автора і розгорнута відповідь України про причини своєї недолі. Починається вірш як молитва. Поет звертається до сплюндрованої, але дорогої неньки – України найніжнішими, найтеплішими словами, що йдуть з глибини його синівського серця: «світе тихий», «краю милий», «моя Україно», «мамо». Він запитує Україну, чому її, в минулому незалежну і сильну державу, спіткало велике горе: московська окупація, політична тиранія і соціальне гноблення колись вільного народу. З уявної відповіді матері-Вітчизни випливає, що причиною всіх нещасть України стала втрата нею політичної незалежності й перехід, з вини Богдана Хмельницького, козацької держави у підлеглість Московії. Через те не український народ, а окупант-московит господарює в нашій Батьківщині. Сини України, поневолені й пограбовані ворогом, вигнані на чужину, а всіма її багатствами, передусім землею, заволоділи різноплемінні зайди. Московський окупант не поводив би себе так жорстоко, підло, зухвало й нахабно, якби численні зрадники українського народу – огидні «перевертні» й «недолюдки» – не допомагали йому нашу «матір катувати». Закінчує поет свій вірш сподіванням на те, що воля ще повернеться в Україну, а плач і журба проминуть. Отже, Тарас Шевченко навіть у найчорнішу добу національного гноблення і жорстокого плюндрування України вірив у світлу долю Батьківщини. Свій непохитний оптимізм він талановито передав читачам. Тому вірш швидко поширювався й відразу набув великої популярності.

«Розрита могила» започатковує новий, яскравий період у його творчості. З вірша видно, як блискавично радикалізується і стає дедалі революційнішим Шевченків світогляд. У його свідомості викристалізовується українська національно-визвольна ідеологія. Слідом за «Розритою могилою», через чотири місяці, у Москві, він напише вірш «Чигрине, Чигрине». А далі настає період «трьох літ», упродовж яких з-під Шевченкового пера з'явиться низка творів-шедеврів, які, безперечно, могли б стати окрасою будь-якої світової літератури!

Окупаційна влада завжди страшенно боялася бунтарського духу у творчості нашого поета. І не тільки московсько-царська. А й радянсько-комуністична. Остання лицемірно, на словах, визнаючи геніальність і революційність Тараса Шевченка, всесвітньо-історичне значення його поетичної спадщини, під час видання до якоїсь чергової ювілейної дати «Кобзаря» підло й безпардонно вилучала з нього деякі поезії, в тому числі обидві, згадані вище, тексти деяких інших творів цинічно перекручувала, спотворюючи їхній зміст. Кремлівське шобло добре знало свої дії: від часів Шевченка в Україні мало що змінилося. Наша Вітчизна і при царях, і під владою комуністів була і залишилася безправною колонією деспотичної Московії.

Політикам, особливо найвищим посадовцям, щоб розумно й мудро, в інтересах українського народу керувати нашою державою, треба щодня читати, навіть ретельно вивчати твори Т. Шевченка, «радитися» з нашим національним пророком. Може, тоді вони затямлять: будь-які «союзи» з Москвою завжди обертаються для України страшними національними трагедіями. За улесливими словами про братерство, дружбу, стратегічне партнерство тощо завжди стоїть зухвалий, нахабний намір Московії накинути на Україну важке ярмо.

Маємо усвідомити: найголовніша причина ганебного відставання України від високорозвинутих країн Європи і світу – це елементарна відсутність національного (шевченківського і козацького патріотичного) духу, політичної волі, розуму, моральності, відповідальності, мудрості, професіоналізму в більшості високопоставлених керманичів. Якби впродовж усіх років незалежності Україною керували справжні державники, духовні українці, люди шевченківського, козацького гарту, (а не «перевертні» й «недолюдки», «раби, підніжки і грязь Москви», різнонаціональні злодії, шахраї і пройдисвіти), вони б діяли відповідно до твердо усвідомленої всіма патріотами істини: Україна – держава самодостатня, її народ – талановитий, працьовитий, дбайливий і мудрий, нічим не поступається своїм заможним і щасливим європейським сусідам. Тому має право жити на рідній землі не гірше за них. А з урахуванням географічного розташування України, її колосальних природних багатств і високої освіченості громадян – навіть значно краще. Отже, понад усе нам потрібна своя, рідна, українська за духом, шевченківська влада. Тому, як і Тарас Шевченко понад півтора століття тому, ми нетерпляче чекаємо приходу в Україну апостолів «правди і науки» і появи біля державного керма нашого Вашингтона з «новим і праведним законом».

Тарас ШЕВЧЕНКО

РОЗРИТА МОГИЛА

Світе тихий, краю милий,
Моя Україно,
За що тебе сплюндровано,
За що, мамо, гинеш?
Чи ти рано до схід сонця
Богу не молилась,
Чи ти діточок непевних
Звичаю не вчила?
«Молилася, турбувалась,
День і ніч не спала,
Малих діток доглядала,
Звичаю навчала.
Виростали мої квіти,
Мої добрі діти,
Панувала і я колись
На широкім світі,
Панувала… Ой Богдане!
Нерозумний сину!
Подивись тепер на матір,
На свою Вкраїну,
Що, колишучи, співала
Про свою недолю,
Що, співаючи, ридала,
Виглядала волю.
Ой Богдане, Богданочку,
Якби була знала,
У колисці б задушила,
Під серцем приспала.
Степи мої запродані
Жидові, німоті,
Сини мої на чужині,
На чужій роботі.
Дніпро, брат мій, висихає,
Мене покидає,
І могили мої милі
Москаль розриває…
Нехай риє, розкопує,
Не своє шукає,
А тим часом перевертні
Нехай підростають
Та поможуть москалеві
Господарювати,
Та з матері полатану
Сорочку знімати.
Помагайте, недолюдки,
Матір катувати».

Начетверо розкопана,
Розрита могила.
Чого вони там шукали?
Що там схоронили
Старі батьки? Ех, якби-то,
Якби-то найшли те,
що там схоронили,
Не плакали б діти,
мати не журилась.

Щороку дев'ятого жовтня з нагоди чергової річниці написання «Розритої могили», в м. Березань відбуваються святкові заходи. Ініціатором їх проведення виступає відділ культури міськвиконкому. До березанців цього дня долучаються численні гості – представники патріотичних об'єднань із довколишніх сіл і міст Лівобережної Київщини. Для участі в заходах приїжджають також кияни. Серед них – представники ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, Спілки офіцерів України, Українського козацтва, відомі народні депутати України, науковці, письменники, журналісти. Учасники свята збираються біля підніжжя кургану, насипаного на місці, де стояла давня могила, читають поезії Т. Шевченка, в тому числі вірш «Розрита могила», співають патріотичні пісні на його слова. Усі присутні на святковому заході відчувають, як щиро радіє свята Тарасова душа, споглядаючи з небесної височості, як ми, духовні спадкоємці нашого геніального поета і мислителя, вшановуємо його пам'ять, його подвижницьке служіння найсвятішому – Україні.

Анатолій КОВАЛЬЧУК,
голова Київського обласного об'єднання
Всеукраїнського товариства «Просвіта»
ім. Тараса Шевченка

14 ЖОВТНЯ – ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ХОСПІСІВ І ПАЛІАТИВНОЇ ДОПОМОГИ

ПАЛІАТИВНА ДОПОМОГА В УКРАЇНІ – СПІЛЬНА СПРАВА ВЛАДИ І ГРОМАДИ

Леся БРАЦЮНЬ, радниця в.о. Міністра охорони здоров'я з паліативної допомоги, ассистент кафедри паліативної та хоспісної медицини НМАПО ім. П.Л. Шупика, керівник програми «Розвиток паліативної допомоги в Україні» Всеукраїнського благодійного фонду «Соборність»

Щороку у другу суботу жовтня світова спільнота відзначає Всесвітній день паліативної допомоги.

Паліативна допомога – це медичний, психологічний та духовний супровід хворих будь-якого віку, які зіткнулися з невиліковною недугою на останніх стадіях. В лікарні або вдома. Також це – психологічна підтримка їхніх родичів. Завдяки політичній волі й послідовній діяльності громадянського суспільства, цей термін вже знають багато людей.

Йдеться перш за все не про смерть, а про те, що кожна людина заслуговує на гідне ставлення до себе, незалежно від того, якого вона віку чи яку має хворобу. Насправді всі ми розуміємо, що коли людина стикається з важкою чи невиліковною недугою, вона потребує значно більше поваги і гідного ставлення до себе, ніж здорова. Відтак, паліативна допомога – це, в першу чергу, полегшення страждань хворого і його близьких.

Розвиток системи паліативної допомоги в Україні розпочався 20 років тому. Тоді не було ані законодавчих документів, які б регламентували роботу у цій сфері, ані можливості з обміну досвідом з країнами, де ця система вже розвинута. В Європі вирішувати проблеми паліативної допомоги почали ще у 80-х, а у 1988 році було створена Європейська Асоціація паліативного догляду (ЕАРС). Нині ця організація об'єднує волонтерів, чиї зусилля спрямовані на розробку підходів до паліативного лікування, соціальної роботи, культурних та інших запитів приречених хворих. Нині в організації понад 6000 постійних членів, які представляють різні країни та всі напрямки медицини, що стосуються догляду за пацієнтами з прогресуючими і термінальними формами раку та іншими захворюваннями.

Поступово українські лікарі й громадські діячі почали дізнаватися про те, як діє система у Європі. Адже там усі пацієнти, які мають невиліковну недугу і потребують професійного догляду в домашніх умовах, забезпечені професійною допомогою через виїзні паліативні служби вдома. Ці служби забезпечують дві третини потреб таких пацієнтів. Решта – паліативні відділення та хоспіси.

Пацієнти в Європі забезпечені найрізноманітнішими знеболювальними – від таблеток до спеціальних сиропів. На жаль, в Україні їх не вистачає – немає сильних знеболювальних з тривалою дією, немає чи майже немає засобів із повільним вивільненням, наприклад пластирів, які наклеюються на тіло один чи два рази на добу і т. п.

Ще зовсім нещодавно, окрім морфіну в ін'єкційній формі, у нас не було лікарських засобів для зняття нестерпного хронічного болю. Але з 2013 року в країні є значно простіший для застосування пацієнтами морфін в таблетках вітчизняних виробників, а в липні 2017 р. зарубіжним виробником в Україні зареєстрований морфін у сиропі для лікування болю у маленьких невиліковно хворих дітей.

В Україні лікарі часто боялися призначати сильні знеболювальні вчасно, коли йшлося про потребу в опіоїдних препаратах. Лікарі часто ігнорують законодавчі норми, зокрема постанову Кабінету міністрів №333, яка регламентує призначення сильних знеболювальних. Медики керувалися ще радянськими, застарілими медичними практиками, які були зорієнтовані на інтереси державної медичної галузі, а не на пацієнта. Але справа не лише в лікарях: самі пацієнти та їхні родичі мають також позбуватися стереотипних думок, що при важких хворобах необхідно мовчки страждати та терпіти біль.

Сьогодні паліативна допомога нарешті визнана як окремий вид медичної допомоги на рівні Закону України про охорону здоров'я. Понад те, окремі види діяльності у сфері надання паліативної допомоги закріплені Постановою КМУ та наказами МОЗ МінСоцполітики та МВС (адже правоохоронці раніше були вкрай схильні всіляко обмежувати доступ і пацієнтів, і лікарів, до препаратів, що їх силовики вважають наркотиками).

Важливою складовою при наданні паліативної допомоги є розуміння усіх причетних до її надання потреби пацієнтів у задоволенні їхніх релігійних потреб. Для цього активно долучаються душпастирі церков та релігійних організацій, що входять до Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій, – медичні капелани. Минулого року на розгляд парламентаріїв було подано проект закону щодо впровадження в Україні лікарняного капеланства. На жаль, поки що він не набрав достатньої кількості голосів. Проте ця ініціатива свідчить про визнання уваги щодо забезпечення релігійних та духовних потреб людини там, де вона перебуває, особливо, якщо це лікарня.

Окрім того, в Україні діють десятки громадських ініціатив з питань розвитку паліативної допомоги, донором для більшості з яких і є Міжнародний фонд «Відродження». Діяльність одних спрямована на формування громадської думки задля впливу на державні органи з метою прийняття регіональних програм розвитку паліативної допомоги за рахунок місцевих бюджетів – прикладом є вдалі ініціативи у Вінниці, Луцьку, Рівному... Діяльність інших – на надання практичної допомоги обладнанням: протипролежневими матрацами, оксигенераторами, створеннями телефонних консультативних ліній для пацієнтів, родичів та лікарів. Інші організації проводять навчання для медичних працівників та громадськості.

Результати поки не те, щоб вражаючі, але позитивні тенденції наочні. Так, в Україні нині функціонують сім хоспісів; два центри з надання паліативної допомоги в Івано-Франківську й Харкові; 60 спеціалізованих паліативних відділень у лікарнях. Ці відділення забезпечують 1500 ліжкомісць, але, згідно зі стандартами Всесвітньої організації здоров'я, ця потреба складає хоча б 4000 стаціонарних ліжок.

На первинному рівні в поліклініках та центрах первинної допомоги працює понад 15000 сімейних лікарів. Але нині потрібно їх навчити, які підходи застосовувати до тих, хто потрапляє до них на супровід, як правильно повідомляти у делікатний спосіб правдивий діагноз і можливий прогноз розвитку хвороби. Нині потрібно залучити понад 3000 медичних сестер та психологів, які пройдуть спеціальну підготовку і будуть працювати у складі мультидисциплінарних виїзних служб, які надаватимуть паліативну допомогу вдома.

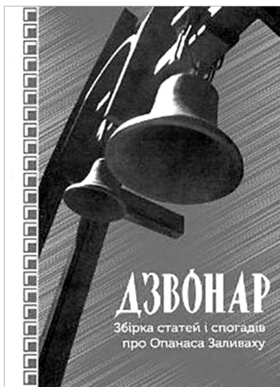
Вся ця спільна робота держави та активної громадськості творить поступ у розвитку системи паліативної допомоги, змінюючи обличчя охорони здоров'я в бік людяності та милосердя, без чого людина не може жити – і вже тим паче, померти.

Понад 6 тисяч сімейних лікарів із різних областей України пройшли навчання з питань надання знеболення паліативним пацієнтам, завдяки проекту з навчальних тренінгів, який реалізовує протягом трьох років Всеукраїнський благодійний фонд «Соборність».

ЛИЦАРІВ ДУХУ

«ДЗВОНАР»

Збірку статей і спогадів про Опанаса Заливаху презентували в Музеї шістдесятництва

Щойно вийшла збірка статей і спогадів про цю високу Особистість: «Дзвонар» (Х.: Права людини). У презентації, що відбувалася в Музеї шістдесятництва, взяли участь відомі особистості: дисидент, політв'язень радянських таборів, член правління «Соловецького братства» Василь Овсієнко, дисидент-політв'язень Іван Русин, котрий і профінансував видання книги, відомі українські правозахисники і дисиденти-політвязні: Богдан Горинь та Олесь Шевченко, голова Правління Української Гельсінської спілки з прав людини, директор Харківської правозахисної групи Євген Захаров, голова Всеукраїнського товариства політичних в'язнів і репресованих Орися Сокульська, Голова УВКР Михайло Ратушний, відома художниця Галина Севрюк, знаний історик «шістдесятник» Сергій Білокінь, наймолодший «шістдесятник» Тарас Марусик та інші…

За спогадами Тараса Марусика, був то «пам'ятний» 1965-й, рік першої хвилі арештів. Рік, коли художника Опанаса Заливаху запроторили у мордовські табори «за антирадянську агітацію». Вперше українці почули про О. Заливаху з передач «Радіо «Свобода», які проривалися крізь глушіння й доносили інформацію про український спротив. Рух шістдесятників, в який трохи старший за інших «рухівців» Опанас Заливаха увійшов органічно, засвідчив незнищенність української матерії. Вперше предметно розповів про нього Євген Сверстюк, в своїй книжці «Блудні сини України», котру оформлював саме О.Заливаха. Вони – і пан Опанас, і пан Євген – були чимось схожі. Їхні обличчя випромінювали упевнений і самодостатній спокій. Обоє навіть столярували, коли режим кидав їх у «малу зону» або забороняв їм займатися тим, до чого душа прагла, у «великій». І, мабуть, невипадково ці двоє справжніх українців одержали Шевченківську премію одночасно, в 1995-му. В «Блудних синах України», проілюстрованих О. Заливахою, Євген Сверстюк назвав шістдесятників «людьми, що стояли на смерть в обороні гідності і скромною силою правди вистояли проти зухвалої правди сили». А Валерій Шевчук характеризує їх на сторінках присвяченої О.Заливасі книжки «бджолами, які збирали свій мед по різних луках, садах, квітах, а вули답ками були не лише Київ та Львів, а й інші українські міста». Книжка «Дзвонар» – це історія Людини і Митця, негаласливого і незламного Патріота, який через нетрі важкого буття в імперії зла зумів дійти до себе самого і до України. Ось чому ця книжка не лише про нього, а й про цілу епоху нової української історії, яку писала «щопта» обраних долею – тих, які зберегли честь цілій нації. Це не просто спогади, а портрет нонконформіста на тлі зломачушиного режиму. Це панорама культурно-мистецького життя загнаної, зламаної, потолоченої, але невпокореної України.

В інтерв'ю В. Овсієнку О. Заливаха без надриву оповідає про драму розкиданої родини – від Далекого Сходу до Москви, зокрема, про рідних братів, які розучилися української мови, а один із них попросив не присилати українських книжок, «бо я їх прочитаю, потім іду на уроки, і в мене вириваються українські слова». Провівши майже тридцять років поза межами України, прагнучи возз'єднатися з нею в одному повітрепросторі, він не міг не реагувати на звуженість використання української мови в Україні, особливо в Києві, куди навідувався до своїх однодумців: «Хоча ось я в Києві сьогодні вже п'ятий день, але на вулицях лише разів десять почув українську мову. То мене здивувало – якась байдужість українства до самих себе. Знову повернулися, як кажуть, «на круги своя»: Україна під наглядом, вона у ворожому оточенні – є внутрішні її гнобителі, і є зовнішні». Під час примусових «мандрів» неозорими просторами якось начальник вагонзаку вразив О.Заливаху словами про те, що він, мовляв, – освічена людина і має зрозуміти «істину»: «Ми вас завоєвалі – что ви можетє сдєлать етімі бумажечкамі?»

І наш герой у властивому велетові стилі подякував пігмеєві за відвертість і невинно сказав: «Вперше чую, що нас Росія завоювала».Та в заяві Голові Верховного суду УРСР місце іронії заступає звинувачувальний тон: «Працівники КГБ, які намагаються заставити людину зректися свого, зловживаючи владою, є кримінальні державні злочинці, гідні лави підсудних... Вимагаю порушити судову справу проти дійсних винуватців – шовіністів».

Щоб їм було зрозуміліше, О. Заливаха посилається на Ломоносова, який називав людей, що втратили свою мову, «живими трупами». Згадуючи курйозний для нашого часу випадок, пов'язаний із вилученим у нього віршем Тараса Шевченка «Доля», якому львівська «наукова» експертиза приліпила ярлик невідомого твору антирадянського і націоналістичного спрямування, О. Заливаха у квітні 1967-го відверто написав у згаданій заяві, що тут «проявляються досить чітко довгі вуха й вовче рило великодержавного шовінізму».А своє справжнє ставлення до «великої російської культури» художник висловив у такому, як на мене, геніальному в своїй простоті реченні: «Шишкін ходив малювати свої ліси. Він брав із собою сокиру, вирубував, що на першому плані заважало йому».

Зі спогадів і листів, уміщених у рецензованому виданні, постає образ надзвичайно цікавої природної особистості, в постійних інтелектуальних пошуках, без натяку на гординю (хоча, певний, свою роль в українських подіях О.Заливаха добре усвідомлював); відважної з ворогом, терплячої і поступливої – з родиною і друзями. Ось пише він про журнал «Перець»: «Читав там статтю про І. Дзюбу. Виходить, що цей журнал є одноразово й органом гумору, й органом органів». Або й таке: «Я, на жаль, застарий, щоб за Аллу Горську помститися. Хоча б двом москалям відрубати голови, адже нас б'ють, а «наші» лижуть руки вбивць... Цікавий час, Іванку: хто кого, бути чи не бути, як за Шекспіром».

Ця книжка близька багатьом, слава Богу, нині сущим ще й тим, що на її сторінках – ціла плеяда славних імен, з якими нинішньому поколінню поталанило спілкуватися, приятелювати, бути знайомим… Окрім уже згаданих, це В'ячеслав Чорновіл, Михайлина Коцюбинська, Олена Антонів, Михайло Горинь, Атена Пашко, Микола Вінграновський, Зиновія Франко, Данило Шумук, Андрій Синявський, Ліна Костенко, Іван Драч, Юрій Бадзьо, Левко Лук'яненко, Людмила Семикіна, Олексій Зарецький, Маргарита Довгань, Юрій Андрухович, Микола Мушинка...

Присутні обговорили крім, власне статей та спогадів, презентованих у книзі «Дзвонар», також ідею нагального створення музею Опанаса Заливахи. На превеликий жаль, картинна галерея Заливахи у Франківську досі існує лише на рівні ідеї. Щось не схоже, аби нинішні тамтешні чиновники «дивилися в майбутнє українськими очима» (О.Заливаха). Може, київська влада зглянеться над геніальною творчістю великого сина України…

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ВИСТАВКА

ГЕРОЇ КОЗАЦЬКОЇ УКРАЇНИ

Українська художниця Наталія Павлусенко вдало відтворила портрети козацьких гетьманів. Експозиція включає сім портретів гетьманів. Це Северин Наливайко, Іван Підкова, Богдан Хмельницький, Петро Сагайдачний, Петро Дорошенко, Іван Мазепа та кошовий отаман Іван Сірко.

Художниця Наталія Павлусенко біля своїх творінь

З 20 вересня по 15 жовтня 2017 року в Музеї гетьманства тривають дві виставки, присвячені Дню українського козацтва: виставка портретів українських гетьманів Наталії Павлусенко «Герої козацької України» та виставка живопису Андрія Івахненка «Слава Україні!».

Далеко не всі українські ватажки мали прижиттєві портрети, а більшість тих, що збереглася, мала погану якість: і з точки зору історичної, і художньої. Це і підштовхнуло мисткиню до ідеї відтворення та вдосконалення вже існуючих образів, створення нової іконографії видатних особистостей. Для цього художниця проштудіювала низку історичних досліджень, консультувалася з провідними істориками, знавцями епохи козацтва. Так, київська художниця Наталя Павлусенко відтворила образи гетьманів зі старих зображень та літературних описів. У роботі вона намагалася уникнути дешевої героїзації та створити правдиві образи діячів минулого.

Наталя Павлусенко походить зі старовинного українського роду. Скільки себе пам'ятає, в її сім'ї завжди свято зберігались українські традиції. І батько, і мати Микола і Любов Павлусенки – відомі українські художники-монументалісти, у своїй творчості намагалися ці традиції берегти, розвивати і примножувати. Однією з головних тем у творчості Наталі Павлусенко була і залишається історія України. Давно задумана і втілюється в життя портретна галерея «Гетьмани України» – цикл з 40 картин, що включає в себе багатьох гетьманів української землі. Робота ця дуже складна, багатопланова, що вимагає серйозних історичних досліджень.

В іконографії українських гетьманів великі білі плями. Часом той чи інший портретний образ потрібно відтворювати буквально по зернинах, а часто і творчо домислювати. І тут автор йде різними шляхами. Художниця вже написала портрети Б.Хмельницького, два портрети І.Мазепи, портрет П.Скоропадського та інші. У залежності від історичного періоду, до якого належить та чи інша особистість, Наталя використовує різні прийоми від парсуни до психологічного портрету, вводячи своїх персонажів в історичне тло. Експозиція Наталії Павлусенко представляє сім реконструйованих портретів гетьманів козацької доби. Це, зокрема, Северин Наливайко, Іван Підкова, Богдан Хмельницький, Петро Сагайдачний, Петро Дорошенко, Іван Мазепа та кошовий отаман Іван Сірко. Портрети українських гетьманів київська художниця відтворила за допомогою старих зображень і літературних описів. Портрети деяких гетьманів – це копії прижиттєвих портретів, як наприклад, Кирила Розумовського (з портрета Луї Токе) і Петра Сагайдачного (копія портрета невідомого художника XIX ст.). «Коли син приносив зі школи підручники – дивувалася, що портрети польських королів і російських царів були якісними і реалістичними. Натомість зображень гетьманів України – досить мало, часто статті про них ілюстрували просто картинкою булави. Вирішила створити портрети найвідоміших ватажків козацької доби. Для цього зібрала прижиттєві зображення і консультувалася з істориками», – каже художниця.

«Портрет отамана Івана Сірка відтворила на основі антропологічного дослідження Галини Лебединської. Щоби природно виписати поставу героя – запросила позувати акторів театру імені Івана Франка. У козацького ватажка Северина Наливайка не було прижиттєвого зображення. Реконструювала його на основі двох описів – один з них – Миколи Вінграновського. Писав, що був він гарний, як бог, чорнявий, із гнучкими пальцями й інтелігентною поставою. Коли почалася війна – у мережу викладали зображення людей, які воювали. У Facebook побачила фото героя України Олександра Мороза. Видався мені подібним до Наливайка. Вираз обличчя – спокійний, постава горда й достойна. Жоден актор не міг би так зобразити героя, як людина, яка по-справжньому тримала зброю. Написала з нього Наливайка, змінивши колір очей і волосся – на темний. Портрет Петра Дорошенка писала з першого зображення гетьмана – гравюри XVIII століття художника Лєрха не дуже хорошої якості. Подальші портрети сильно відрізняються – той Дорошенко, якого ми звикли бачити, мав відмінні риси. Щоби достовірно відтворити його образ, співпрацювала з істориком костюму Сергієм Шеменковим», – каже художниця.

У жанрі історичної реконструкції художниця працює вже понад 12 років. Серію портретів гетьманів створювала два роки. Ця робота не залишилася не поміченою і отримала резонанс за межами України. Її роботи відзначають за майстерність у живописі та збереження культурних та історичних цінностей. Роботи художниці дуже цінні, кажуть мистецтвознавці. Наталі Павлусенко пропонують організувати виставки в США, Канаді та низці інших країн світу. Портрети Петра Дорошенка та Івана Мазепи київської художниці рівненська фабрика солодощів використала для дизайну коробки нової серії цукерок.

Виставка живопису відомого художника Андрія Івахненка «Слава Україні!» вдало доповнює портретну галерею українських гетьманів Наталі Павлусенко великим полотном з зображенням гетьмана Богдана Хмельницького та трьох портретів видатних митрополитів Київської митрополії. Художник Андрій Івахненко також відомий більшості українців, як автор проекту сучасного Великого Герба України, копія якого теж представлена на виставці в Музеї гетьманства.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ПОГЛЯД

«ДУЖЕ ДОБРЕ, ЩО В УКРАЇНІ НАРЕШТІ ПЕРЕСТАЛИ ПЛАКАТИ»

Моя настанова як автора, і наша настанова як творців фільму «Червоний», – не треба скиглити. Досить вбивати українців. Українець повинен давати здачі, і він дає здачі, він огризається, коли його «пресують». Тепер він не терпить стусанів, а огризається, іде в бій та перемагає.

У 2012-му році роман «Червоний» став найкращим історико-патріотичним твором Міжнародного конкурсу «Коронація слова». Історія воїна УПА, який потрапив до радянського ГУЛАГу, була екранізована та вийшла в масовий прокат українських кінотеатрів вже у 2017-му. Секретами успіху та деталями роботи над книгою поділився автор «Червоного» – Андрій Кокотюха.

ПЕРЕДІСТОРІЯ

Наприкінці 2010 року вийшла книга Василя Шкляра «Чорний ворон», яка мала величезний резонанс. Автор започаткував тренд, моду, на історичний роман. Відтоді українці мали підвищений інтерес до всього, на чому стоїть позначка «історичне», хоч це документальна чи художня література.

Як автор, я орієнтований на широкі читацькі кола, тому, на гребні успіху роману Шкляра, який мав наклад 300 тисяч примірників, я зрозумів, що про це треба писати, підхопив цю естафету, і так з'явився «Червоний».

Працюючи над романом, я читав багато відповідної літератури. На Чернігівщині, а саме у Ніжині, де я народився, усі рухи опору були придушені у 20-х роках минулого століття, під час першої російської агресії.

Остаточно все добив штучно організований голод 1932–1933-х років, через що до нас не дійшли повстанські загони під час Другої світової війни. Для мене це було нове, але не чуже, бо я українець, і це мої герої теж.

Консультуючись з істориками, я вирішив – будемо описувати хроніку. Навіть підзаголовок книги – «українські хроніки», відповідно, 1943–1944-х років. У художній формі, формі гостросюжетного, пригодницького, воєнно-шпигунського роману ми говоримо про те, як УПА почала активну фазу боротьби у 1943-му, описану в мемуарній літературі.

Остання частина, «Біла ніч», охоплює події наприкінці 45-го року, коли більшовики остаточно закріпились на наших територіях. Я, як автор, як людина, яка багато читала з цієї тематики, не сприймаю термін «визволення». Визволення означає надання свобод і прав на тимчасово окупованих територіях, а тоді відбулася просто зміна однієї окупації іншою.

Коли німецьку окупацію змінила більшовицька, усі розуміли, що вони прийшли всерйоз і надовго. Українські повстанці вирішили змінювати форму боротьби, переходити з фази активного військового протистояння у фазу підпілля.

«ЧЕРВОНИЙ»

Роман «Червоний», який я умовно називаю «повстанська трилогія», складається з трьох окремих частин – «Чорний ліс», «Багряний рейд» та «Біла ніч». Персонаж Данило Червоний, втілений актором Миколою Березою, з'являється в усіх книгах трилогії. Будучи головним героєм «Багряного рейду», він грає другорядну та епізодичну роль у інших частинах, але все ж виконує дуже важливу функцію для цього роману.

Цей образ вийшов за рамки книги, він живе своїм самостійним життям. Саме такий український герой нам і потрібен, – герой, який точно знає, що він хоче. Його неможливо змінити, неможливо зламати, він не сумнівається в своїх рішеннях. Уявіть собі, якщо б Кирило Кожум'яка мав сумніви вбивати йому змія чи ні?

Саме такого героя нам не вистачало. Він просто непробивний, він з'являється в потрібний момент та не визнає компромісів. Читаючи відгуки, я зрозумів, що багатьом українцям такий персонаж подобається, але є люди, які все ще не готові його прийняти, які не розуміють, що можуть існувати переконання, за які можна померти.

Моя настанова, як автора, і наша настанова, як творців фільму «Червоний», – не треба скиглити. Досить вбивати українців. Українець повинен давати здачі, і він дає здачі, він огризається, коли його «пресують». Тепер він не терпить стусанів, а огризається, іде в бій та перемагає.

Звичайно, історія України сьогодні розглядається крізь російсько-радянську призму, коли ми говоримо тільки про наші поразки та втрачені шанси, тільки про те, що ми програли всі війни, які могли програти. Але забувається і те, що під час воєн існували і перемоги.

Наш фільм і мої романи – це в жодному разі не трагедії, можливо, це драми, але ми не оспівуємо поразки та не говоримо про перемоги, ми сумуємо за загиблими та рухаємося вперед, рухаємося до перемоги.

Українець повинен перемагати не карикатурного ворога, а ворога жорстокого, підступного, розумного, який має величезний фінансовий і людський ресурс, і перемогти такого ворога – це велика честь, як я вважаю.

КРИТИКА

Книга була нагороджена на конкурсі «Коронація слова» як найкращий роман на історико-патріотичну тему. Але мені вдалося оминути пафосу, уникнути невиправданого «ура-патріотизму», який, як правило, називають «шароварщиною».

Хоча, і сам роман, і фільм, окремі представники культурної спільноти зараз звинувачують як пропаганду або пропагандистську літературу, на що можна відреагувати тільки добре.

Добре, що в Україні нарешті існує пропаганда українського, що в Україні нарешті перестали плакати, нарешті перестали обсипати голову попелом, перестали створювати книги-фільми в яких українець обов'язково гине.

Закінчення на 16-й стор.

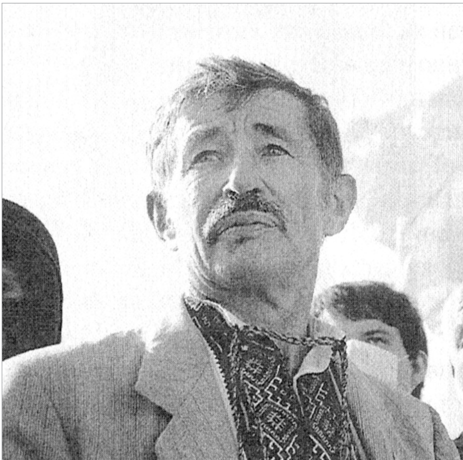
 ТВОЇ СИНИ, УКРАЇНО

ПОСВЯТА НА ЛИЦАРСЬКУ ДОРОГУ

Теодор Дячун, родом із села Стегніківці, що на Тернопільщині, належить до тих шляхетних українців, які, за покликанням серця присягнувши на святу справу, служать їй усе життя, тримаючи звіт перед Всевишнім і власною совістю.

У чотирнадцять літ він зробив свій вибір: та лицарська посвята сталася над понівеченими, закривавленими тілами українців, замордованих енкаведистами в червні 1941-го... Через чотири роки Теодор заприсягне на вірність Україні, вступивши до членства ОУН. Український повстанець, підпільник, він ще п'ять років боротиметься з червоними окупантами і найогиднішими їхніми посіпаками – «стрибками». Його заарештують 1950 року. Присуд «трійки» – 25 літ концтаборів і ще п'ять – заслання. Кару відбував в Омську, Караганді, Джезказгані. Лише 1978 року зміг повернутися в Україну. Оскільки оселитися на малій батьківщині було зась, Дячуни – Теодор із дружиною замешкали в Білій Церкві.

До повноцінного громадсько-політичного життя Теодора Дячуна повернула Незалежність України, за яку він боровся і якій служив, як справжній лицар, усе життя. Активна діяльність у Всеукраїнському Братстві ветеранів ОУН і УПА, участь у Помаранчевому майдані та Революції Гідності. І подиву гідний внесок у відтворення історичної правди на сторінках книжки Богдана Чорномаза «Нарис історії села Стегніківці». Автор, сам колишній політв'язень, який відбував свій термін у 70-их роках у с.Кучино Пермської області в статусі «особливо небезпечного державного злочинця», зазначив, що «допомогу Т.Дячуна у написанні історії села Стегніківці важко переоцінити».

Богдан ЧОРНОМАЗ

П'ятнадцять Листів (так поіменовані у книзі спогади українського повстанця) написав Теодор Дячун, у яких не лише зафіксовані події, в них бринить дух нації, ті її одвічні чесноти, які звичайного чоловіка перетворювали у лицаря, головна місія якого – бути оборонцем Батьківщини, її свободи та честі. Високоморальні риси наших великих попередників (нам би їхні притаманності!) з дитинства плекали сім'я, церква, «Просвіта», національно свідоме українське середовище. Його достеменно відтворює у своїх Листах пан Дячун. Фрагменти деяких із них наведемо нижче.

Лист 1
Автобіографія

Я, Дячун Теодор, народився 20 березня 1927 року в селі Стегніківці Тернопільського району Тернопільської області в родині селянина Григорія і Євдокії Дячунів. Батьки були освіченими селянами середнього достатку. Батько довгі роки був секретарем сільської «Просвіти», головою самодіяльної організації «Сільський господар». Мати була членкинею «Союзу українок». Мала постійні і добрі стосунки з Іванною Блажкевичевою. В батька була добра бібліотека, і я ріс у «дружбі» з книжками. З малих літ батьки привчали мене до праці. Дитячі роки проходили під впливом спогадів колишніх Січових стрільців. Я любив слухати, коли літні січовики вечорами приходили до батька на гутірки. З цікавістю слухав їхні оповіді – вони були гіркі і страшні. Особливо мені запам'яталися розповіді Карпа Чикала – це був сільський інтелігент, колишній сотник січових стрільців армії УНР і голова нашої сільської «Просвіти». Ще до нас приходив колишній січовий стрілець Омелян Бутрин – він був добрим господарем і патріотом, найкращим у селі ковалем. Також гарні спогади про себе залишив у моїй пам'яті довголітній війт села, батьків друг – Степан Дячун. Отак, слухаючи їхні спогади, гіркі і страшні, я навчився ненавидіти ворогів України. В шість чи сім років пішов у школу.

У школі, нас, українських дітей навчали двоє вчителів-поляків, які ненавиділи все українське. Мені запам'яталась на все життя вчителька Софія Будзівська, полька, яка часто повчала нас як любити не свою «ойчизну» при допомозі кийка. Мені часто попадало від неї за моє навчання, яке я набував удома, і мав антипольський світогляд, перейнятий від моїх батьків. Мені запам'ятався «епізод», коли та вчителька безпричинно побила мене кийком, знайшовши в моїй торбині книжечку «Лис Микита» Івана Франка. Я тоді прибіг додому і пожалівся дядькові Гнату (татовому брату). Дядько Гнат на другий же день пішов у школу і популярно пояснив полячці, що вона є, як і вся її держава, окупанткою. Через кілька днів у село прибула польська контррозвідка «дефензива», і дядька Гната та ще кількох хлопців було обвинувачено у приналежності до ОУН і заарештовано. Ця подія стала причиною того, що польська влада моїм батькам не давала спокою – шукали зброю, бо якийсь зрадник доніс, що вона в дядька була. Кожен день до нас приїжджали жандарми і шукали, шукали – поки не знайшли. Таким чином для моєї родини настала «чорна смуга» життя.

У вересні 1939 року Західну Україну «визволила», тобто окупувала, Червона армія. Я пішов у п'ятий клас вже радянської школи. Відповідно, мене, як і всіх інших учнів, інтенсивно навчала любити Леніна-Сталіна і Берію прислана в наше село вчителька з Харкова Шура Гетман. Вона була переконаною комсомолкою і за сумісництвом агенткою НКВС. Директором школи був наш родич Іван Івахів (батьків брат). Були ще двоє вчителів (за походженням – з місцевих), вони запам'ятались мені як добрі і справедливі. Літом 1940 року всіх учителів, які за походженням були або з нашого села, або з сіл сусідніх, арештували енкаведисти. Замість них прислали чужих, які мали «совєцьке загартування». Через деякий час, протягом 1939 року, в селі енкаведисти виарештували 12 хлопців. Серед них був і мій дядько Гнат (якого у 1939 з польської тюрми «асвабаділа» Червона армія). Після арешту дядька Гната наша родина була вимушена переховуватись від можливого заслання в Сибір. Переховувалися, доки «совєти» не втекли.

* * *

У 1943–1944 роках ми, кілька хлопців із села Стегніківці, проходили юнацький вишкіл ОУН в селі Дубівці. Вишкіл проходив під проводом «Сурмача» та «Орла». З квітня 1944 року я перебував у відділі «Чорного». Весною 1945 року мене і Володимира Маличка прийняли в члени ОУН. Приймали кущовий провідник «Бадьорий», референт СБ «Дуб» і станичний Теодор Маличок – «Кремінь». Отримав я псевдо «Голуб». У 1945 році після тяжких боїв, які почастішали під час спецоперації енкаведистів «Красная метла», отримав наказ легалізуватись. Через своїх людей вдалося роздобути документи і поступити на роботу в ШЕД (шляхово-експлуатаційна дільниця) Тернопіль – Броди. Начальником ШЕД був Павло Стецько з селища Великий Глубічок. Дорожним майстром був Киричок, наш патріот із села Плотича. Під таким прикриттям у мене була можливість займатися підпільною роботою. У квітні 1946 року за наказом надрайонного провідника «Бурлаки» організував підпільну боївку, в яку увійшли: Данило Ремінник, Наталя Кривоус, Іван Каплун, Данило Чорномаз – уповноважений проводу (інвалід війни), два брати Кривоуси з Гаїв Шляхтинецьких, Зиновія Чорномаз, Степан Чикало, Михайло Маличок, Василь Ханас з Дубовець, Василь Маличок з Чистилова, Киричок і два брати – всі троє з Плотичі, на жаль, імен вже не пам'ятаю. В усіх навколишніх селах були наші зв'язкові. Завданням групи була розвідка, зв'язок, пошук боєприпасів і провіанту. В разі потреби ми могли користуватися підтримкою підпілля кількох навколишніх районів.

Теодор ДЯЧУН

Перші акції були із роззброєння загонів «стрибків», яких на той час вже російсько-комуністична влада встигла організувати у кожному селі. «Стрибків» ми роззброїли в селі Чистилові, яке розташоване біля Тернополя, реквізували майно зі складу МДБ (здається, так тоді було названо службу НКВС) в селі Плотича, реквізували дві бочки спирту на спиртзаводі у селі Зарубинці, майно складів у містечку Збараж, селах Великі Луб'янки, Залужжя, в самому Тернополі та в інших населених пунктах. Ми повинні були, в разі потреби, підтримувати інші боївки в боях з опергрупами МГБ. У липні 1946 року в бою з опергрупою МГБ у рідному селі Стегніківцях я був поранений. Довелося підпільно пройти довгий курс лікування. Після одужання після поранення наші акції продовжувались. Я з Данилом Ремінником успішно реквізували друкарську машинку у якійсь установі поряд з будинком обласного відділення міліції, роззброїли «стрибків» у селі Зарубинцях. При цьому здобули багато зброї і боєприпасів. Навіть взяли в полон секретаря КПУ Збаразького району Поддубного, щоправда, через наш недогляд він був лише роззброєний і відпущений. За старання і успіхи у бойових акціях провід обіцяв нас нагородити, але отримати нагороди нам не судилося.

У Чагарах попав у засідку член нашої групи новий станичний В. Барабаш. Нам невідомо, які тортури застосовували до Барабаша емгебісти під час допитів, і невідомо звідки вони брали інформацію про нашу групу, але так сталося, що після його арешту була заарештована вся наша група. Щоправда, вціліли всі наші зв'язкові, не були викриті наші криївки і ті люди, які виконували функції розвідників. Так було тому, що частину інформації знали лише перевірені «старі» члени групи і про неї не знав навіть наш новий станичний. Система конспірації нашої групи стала гарантією того, що ніхто з наших глибоко законспірованих членів групи не був заарештований або вивезений у Сибір на заслання. Наприклад, уник репресій з боку влади Василь Маличок з Чистилова, або наш стегніківський голова сільради Мирон Карман, його емгебісти навіть не запідозрили у співпраці з нашою групою.

Судила нас «трійка» військового трибуналу 15 квітня 1950 року в Тернополі за статтею 54-1а-8а на 25 років таборів і п'ять років позбавлення прав, тобто п'ять років заслання. Відбував ув'язнення в тюрмі Омська, спецтаборі для каторжан «Екібастуз-уголь», який був розташований у Казахстані. Після повстання частину в'язнів перевезли у Джезказган на мідні копальні. В червні 1956 року після настання «хрущовської відлиги» у нашому таборі була комісія і на основі рішення комісії з 12 тисяч в'язнів звільнили (амністували) майже всіх. Залишили лише 300 осіб, в тому числі і мене. Після такого рішення комісії нас, тобто тих, які залишилися, перевезли у Балхаш, а через рік у Караганду. У 1959 році я закінчив згідно з «зачотами» третину терміну ув'язнення і таким чином попав у розпорядження спецкомендатури. Далі мене перевезли у Джезказган, де довелось бути до кінця 1965 року, працюючи на мідних копальнях аж до 1978 року. В Україну я приїхав, завдячуючи своїй дружині Ліді, лише у 1978 році. Живу в Білій Церкві. Автобіографію писав 28 серпня 1993 року. Т.Дячун».

Лист 10

«...На початку 1947 року (на Святий вечір) чекісти розстріляли трьох селян-робітників, що йшли з роботи із Збаража. Їх москалі зловили увечері на полях біля Івашківської залізничної зупинки, коли вони йшли пішки додому. Сумні були Різдв'яні свята в Стегніківцях. На вимогу «уполномоченого» у день отих сумних свят мала бути вистава в клубі-читальні «Сватання на Гончарівці», але Роман Кривобедрий (завідуючий клубом), порадившись з нами, ту «подію» зумів відмінити під приводом «прохання аматорського гуртка».

«Прикрасою» Стегніковець були «стрибки», що увечері ходили порожніми вулицями села, як офіційно пояснювали «уполномочені» – «для охорони села від бандерівців», а основна їх робота була – шукати самогонку, бо мали в руках «владу». А наша праця полягала в тому, щоб шукати зброю, набої і трохи хліба чи сухарів для тих хлопців, які були у лісах або у криївках. Слід сказати, що це ставало все важче робити. Зброю ми відбирали в подвиних «работніков», а сухарі і до сухарів забирали у «сельпо» по селах.

Стегніківські «стрибки» були не дуже «комуністично-ідейні», користі від них опер Гуцуляк мав небагато. Командував «стрибками» лейтенант-п'яниця, такий же як опер Гуцуляк. Відданими агентами Гуцуляка були таки кілька наших одноосельців, які до своїх «справ» залучали навіть близьких родичів. Вони ходили попід вікна, винюхували і слідкували за всіма тими, хто був підозрілий для Гуцуляка. Не дивлячись на такий «терор» і тиск влади, вечорами молодь йшла до клубу, і то було не до вподоби операм і «стрибкам», рух у селі вечорами творив для них проблему.

У ті непевні часи активно діяла наша розвідка – СБ. Ми знали майже всіх «сексотів», але багатьох не чіпали (і, мабуть, даремно). Багато з них давали підстави думати, що вони не повністю «продалися». Та, власне, було багато різних причин, які не дозволяли віддати їх в руки СБ. Про багатьох «сексотів» з нашого села я написав у статті газети «Шлях Перемоги»: «Тремти, катюго». Село Стегніківці жило тяжким життям, як і багато подібних сіл Тернопільщини. У Стегніківцях був створе-

ний колгосп ім. Калініна. Голів колгоспу правителі району міняли на «своє усмотреніє». «Стрибки» охороняли майно колгоспу від колгоспників.

Запам'ятався голова колгоспу Нікон Дячун, людина принципова, в минулому добрий господар, батько чотирьох дітей, небайдужий до долі України. Я його запам'ятав, як дядька з гумором. Дружив з моїм батьком і іншими ідейними дядьками, в минулому Січовими Стрільцями. Дядьки по суботах збиралися на бесіду у батьківській хаті. Мені, малому, дядько Нікон часто приносив грушки, що росли в нього «на вербі». В 1949 році (весною) його призначили головою колгоспу (люди в селі казали, що гіршого покарання, як стати головою колгоспу, для чесної людини нема). Жнива, колгоспний тік, молотарка молотить і ніяк не виконає «норму». На току кожен день був присутній «уполномочений» Бондаренко. Правда, він ніяк не міг услідити за тим як жінки, які працювали на току, ухитрялися принести з току кожен день кілограм-другий зерна, бо «уполномочений» завжди був з самого ранку п'яний.

Справа в тому, що голодні люди вже потрохи засвоювали правила життя колгоспника, і колгоспниці у спідницях пошили кишені, у які наразі можн абуло «замагазинувати» до 2-3 кг пшениці. Коли Н.Дячун став головою колгоспу, то від нього «начальство з району» вимагало не допустити розкрадання зерна з колгоспних полів. Допитування Н.Дячуна «где урожай» і погрози «посадити» довели Н.Дячуна до того, що він пішов на «подвиг». Бритвою чиркнув себе по горлу, але жінки це вчасно побачили, перетиснули судини і терміново повезли в Збараж, де лікарі його врятували.

Дуже часто в село навідувалася опергрупа з Гуцуляком на чолі. Таємно пробиралися в село і робили засідки. Часто сиділи під мостом у центрі села і слідкували за людьми, як звірі за поживою. Ми завжди по системі зв'язку передавали провідникам місця їхніх засідок, бо також слідкували за бандгрупою Гуцуляка. Знали деяких його «осведомітелєй» і навіть пункти його «встрєч» з ними. Найкраще розвідку з викриття «осведомітєлєй» виконувала Марія Чикало. Вона працювала у Тернополі офіціанткою у кав'ярні біля входу до старого парку. Марія була уважною і її зацікавило, чого це стегніківські хлопи серед дня йдуть у цей парк, і туди ж чимчикує опер Гуцуляк, якого у селі кажна собака знала. А далі розгадати причину зустрічей Гоцуляка було справою техніки. Ось так «таємниця» місця зустрічі сексотів з опером Гуцуляком стала нам відома. Оце така була наша контррозвідка.

Обруч окупантів навколо нас все більше стискався. До селян про поміч звертатися стало майже неможливо. Всюди чатувала небезпека, а Провід, який залишився, вимагав і хліба, і поповнення всього необхідного для життя в умовах підпілля...

Теодорові Дячуну завзяття та енергії не позичати. Ці його притаманності не змаліли ні після гулагівської каторги, ні коли «літа на зиму повернули...» Якщо йдеться про українську правду, долю нації та її держави, молодеча наснага повертається, і пан Дячун готовий стати на прю з лютим ворогом коханої України. Один із них, кат і вбивця українців, преспокійно проживав собі у патріотичному місті Тернополі, користуючись усіма пільгами ветерана-енкаведиста. В опублікованих Листах Теодор Дячун часто згадує його ненависне для тисяч земляків прізвище – Яків Гуцуляк. Про вакханалію цього тирана ділиться спогадами і Марія Чорномаз: «У той час на території села було чути постріли, на подвір'ях нишпорили облавники. Але вбивство хлопця із Дубовець дало нам підставу у повній мірі усвідомити, хто такі москалі і чого до нас прийшли... Отже, москалі заборонили селянам відвідувати чужі села. А той дубовецький хлопець ходив до однієї стегніківської дівчини. Коли йшов до неї, його зловив Гуцуляк. Прив'язав хлопця до дерева, щось випитував, а тоді вистрілив йому у живіт. Прив'язаний хлопчина помучився і віддав Богу душу». Таких жертв на рахунку бузувіра були десятки чи сотні – хто зна.

А Теодор Дячун добре усвідомлював масштаби злодіянь Гуцуляка. Дізнавшись, що йде підготовка до друку матеріалів з історії Стегніковець, він знайшов у своєму архіві копію відкритого листа Гуцуляку, якого написав і опублікував у газеті «Шлях перемоги» ще в серпні 1997 року під заголовком «Тремти, катюго», а тепер передав Богданові Чорномазу. Лист містить дуже цінні матеріали для історика. Фрагменти його публікуємо нижче.

ТРЕМТИ, КАТЮГО!
Лист 12

«Відкритий лист до одного з катів українського народу, колишнього опер ката КГБ Вел. Бірківського р-ну Тернопільської області в 1946 – 1945 рр., який проживає в Тернополі по вул.Пушкіна 5, пом.272.

Пише тобі, кате, один із виживших твоїх жертв, якому ти ламав ребра і вибивав зуби, над яким ти показував вміння ката. Вихваляючись, що зробиш з мене «кучу дєрьма»! Запевняв, що подохну на Воркуті. А я, всім смертям на зло – вижив і ось пишу тобі, катюго, листа.

Недавно я довідався, що ти, кате, ще живеш на нашій багатостраждальній землі, де ти у свій «зоряний час» звіром лазив – тероризував, шантажував. На цій святій землі, де багато твоїх жертв просять Бога хоч якоїсь кари для тебе, кате!

А ти живеш в Тернополі, в «прєстіжном» будинку, і жодний волосок із твоєї голови ще не впав!? Жахлива несправедливість!

Мабуть, і в день «побєди» хизуєшся нагородами, які тобі начепили сатрапи червоної імперії – за твої катівські «дєла»! А було за що! Для тебе були неписані навіть фальшиві закони червоної імперії. Тож згадай свої «дєянія» в тих місцях, де ти був оперкатом.

Біля «кормушки» районного КГБ було три «звірюки»: Лазутін, Крилов і ти, а найстрашніший і найпідступніший – ти, Гуцуляк Я.М. Для тебе людських цінностей не існувало. Згадай, якими методами, терором, ти, вербував стукачів?! І в твоїх закомплексованих мізках нічого не заворушилося? Завербовані твоїми методами стукачі були настільки корисні «делу Леніна-Сталіна», як для москаля козел?! То для тебе був «престіж» і окозамилювання вишестоячих катів. Ти із шкіри перся, щоб побільше завербувати – виконував план! Ти знищував людські душі і долі. Згадай, кате-людожере, хоч перед смертю, про молодого хлопця з села Стегніківці – Дячуна Теодора. Як ти з мене робив «мокроє мєсто»?! Як ви, в чотири руки, ламали мені ребра, вибивали зуби, вмикали яскраві лампи перед очима і як ти вправно міг бити під «дихало»! Як ти, «майстер» провокацій, вихвалявся перед старшими катами, що «заставіш мєня работать» на тебе?! І ти сам знаєш, що я вже обвів навкруг пальця і за вказівкою «Довбуша» із СБ-УПА, під Проводом «Бадьорого» і «Бурлаки» багато «жолчі вам подлілл»! Згадай, то посинієш і тепер! Скільки я твоїх агентів вивів з «кагебешної» гри. Пригадай свого «рєзідента» з села Курники! А скільки «вєдомостей», вигаданих нашою СБ, твої агенти передали в КГБ?! Тому ти, в основному, ганявся за «прізраками», висолопивши язика, разом зі своїми шакалами. Ти – «мастер» провокацій, зі своїми «сексотами» не міг винюхати, що я – Теодор Дячун (не Фйодор) у 1946-48 роках був зв'язковим-розвідником СБ УПА, підпільним членом боївки «Бадьорого» на псевдо «Голуб», член ОУН з 1945 року! Все це у твоїх засамогонених мізках прояснилося лише в кінці 1949 року.

Ти кинув на нашу групу всю свою агентуру. Завербована тобою дівчина Зиновія Чорномаз (якій ти дав «клічку» «Зіма»), давала вам «данниє», вигадані нашою розвідкою СБ-УПА. На щастя, вона ще живе, і ти можеш зустрітися з нею... Вона б тобі розповіла про те, що в неї була головна наша явка! Зиновія добряче водила тебе за носа, виконуючи наші завдання!

Ще згадай Мирона Кармана – «пролетарія», голову сільради. Ви шукали «бандьоров» не в тих місцях. Вони сиділи у вас під носом, у того «пролетарія», в якого ти не раз самогон дудлив із своїми шакалами. А в той час «бандєровци» сиділи у вас над головами – на горищі. Часто і я там сидів, і в мене завжди руки свербіли від бажання відправити тебе з «друз'ямі» «к Лєніну на свіданіє»!

Коли я, «завдяки» сексоту, потрапив у твої лапи, ти зганяв свою лють на мені і моїх батьках. А тим часом за нашою хатою, в бункері, був склад зброї та літератури. Це та сама зброя, яку я з Данилом Ремінником забрали в селі Зарубинці в «стрибків». Наші хлопці забрали ту зброю вже після того, як ти поламав у душогубці мені ребра. Поїдь, помилуйся криївкою хоч сьогодні. Ти сидів з бандою головорізів у засідці, а тим часом ще одна криївка була в нашого сусіда, на пагорбі. Поїдь подивись і хоч тепер старечими зубами поскрегочи. Ти був «героєм» над беззахисними людьми. Може, ночами тобі сниться шістнадцятилітній Теодор Пастернак, якого ти власноручно вбив після того, як твої пси здерли з його голови шкіру (скальп!)? Ще одна жертва – дівчина Марія Пастернак, яку ти власноручно вбив біля її хати в Стегніківцях. Коло воріт Гриця Воркуна ти застрелив беззбройного хлопця із сусіднього села – Клоса. Твоя банда вбила молоденьку студентку Орисю Бутрин, а її батька Івана Бутрина ти запроторив на Колиму, звідки він уже не повернувся. Ще пригадай, як за твоїм наказом на самий Великдень 1946 року було підпалено хати в с.Стегніківці.

Не дуже допомогли тобі, кате, твої стукачі. Вони часто підводили тебе під «дурного хату». Мені були відомі ваші явки в Тернополі, у Старому парку. Ми знали майже всіх твоїх агентів.

Я робив свою справу в ім'я Великої ідеї, в ім'я пам'яті моїх дядьків Гната та Івана, яких ви знищили в 1941 році. Та тобі того не зрозуміти. Який ти «опитний» чекіст?! Ти був закомплексований кровожерний звірюка!

Наша група мала забезпечувати підпілля всім необхідним, і ми проводили «конфіскацію» ваших складів і сільпо в Стегніківцях, Дубівцях, Збаражі, Залужжі, Дубинках, Плотичі, Чистилові, Зарубинцях, Тернополі та ін. Нам допомагали наші люди, до яких не дотягнулась твоя кривава лапа. Душею і ядром нашої групи був Данило Ремінник. Він загинув Героєм. Ми знайшли те місце, де його закопали чекісти, і перепоховали його в рідному селі. На могилі Данила бувять квіти, а на твою, людоморе, і собака не опорожниться. А поки що нехай щоночі сняться тобі і приходять до тебе тіні тих, яких ти катував і розстрілював!

Писав Теодор Дячун – «Голуб», колишній зв'язковий, розвідник боївки «Бадьорого». Член ОУН з 1945 року. Відправлено адресату 24 травня 1994 року».

***P.S.* Цей дивовижний чоловік Теодор Дячун усі свої 90 літ жив за високими ідеалами, був вірний присязі, вірний пам'яті полеглих друзів, життя провів у борні за щасливу долю України. Під час Революції Гідності він був один із найяскравіших її репрезентантів, символом нескореності, бо і сам представляв нескорених, ім'я якому – Легіон.**

У моє життя він увійшов ще й пам'яттю про батька. На початку 2000-их пан Теодор Дячун і славної пам'яті Іван Гавдида побували у Караганді, де ними опікувалася колишня зв'язкова УПА, політв язень концтаборів ГУЛАГу, член ОУН з 1947 року Ганна Чир. Пан Дячун у тих краях, у Караганді відбував каторгу. Вирішили навідатися в Джезказган. Там спочиває мій батько Дмитро Базилюк, в'язень Кінгіру, учасник повстання, термін ув'язнення – 25 літ. Тьотя Ганя Чир повела їх на батькову могилу. Вони вклонилися його пам'яті, сфотографувалися, привезли світлини. Я не була в Джезказгані з часу похорону батька. Ніколи не забуду того шляхетного вчинку дорогих мені людей... Дякую їм.

МОВА – ДУША НАРОДУ

ТАКІ ДИВНІ НАШІ СУСІДИ

Не вщухають пристрасті навколо мовних аспектів Закону про освіту. Навряд чи варто зосереджуватися на московських «аргументах» – їхня мотивація зрозуміла: адже вона традиційно використовувалася у «гібридних» війнах РФ проти України ще до воєнної інтервенції. Посилаючись на значну кількість російськомовних громадян України, В.Путін, з метою їх «захисту» від «терору» українських націоналістів, погрожував Україні, щоправда, не забуваючи втовкмачувати своїм одноплемінникам, що ні такої нації, як українська, ні такої держави, як України, в природі не існує. І три з половиною роки тому вирушив «священним» походом на Донбас захищати саме «русскоязичних». Ну, а кого йому рятувати, якщо російськомовні регіони стануть масово україномовними? Так що це питання державної політики РФ, «русскоязичние» в Україні – це, за стратегією Путіна, серйозний привід для війни. Тому він так старається, аби взяти собі в союзники проти України, бодай у мовному питанні, Угорщину, Польщу, Румунію, схоже, розраховуючи при цьому на їхню політичну короткозорість...

Не можна дозволяти іноземним центрам втручатися у внутрішні справи України й диктувати суть і характер наших законів, вважає філософ і публіцист Ігор Лосєв. Він пояснює і причини такої реакції наших сусідів на розширення вивчення української, державної (!) мови в школах національних менших і можливі наслідки...

– Угорські наміри можна пояснити й зрозуміти, хоча вони й не підлягають задоволенню, – зазначає Ігор Лосєв. – 1918 р. Австро-Угорщина зазнала поразки в результаті Першої світової війни. Угорці до останнього залишалися вірними інтересам «дунайської монархії» на відміну від чехів, словаків, хорватів, поляків тощо. Тому угорцям і довелося випити гірку чашу до дна. Мир приніс їм втрату 50 відсотків територій, які вони вважають своїми. Відтоді в їхній країні існує з цього приводу мовчазний консенсус: по можливості в різні засоби сприяти територіальному реваншу. Мовна й культурна активність займають у цьому далеко не останнє місце. Окрім угорського реваншизму, який нині найяскравіше втілює екстремістська партія «Йоббік», існує і румунський в особі організацій «Романія марі» і «Ватра романяске» й інших організацій, що прагнуть розширити кордони Великої Румунії аж до українського Миколаєва (так звана Трансністрія). Відповідним впливовим групам у Бухаресті й Будапешті потрібні свої етнічні анклави в Україні, що ізольовані від українського суспільства, орієнтуються на сусідні етнічно близькі держави й не дуже лояльні до країни свого проживання, повністю залежні від підтримки Угорщини й Румунії.

Чи влаштовує це нас? Чи потрібні нам такі етно-політичні до певного часу законсервовані «бомби»? Не слід забувати, що Румунія й Угорщина тривалий час незаконно володіли українськими землями. Там є сили, які сподіваються в разі, якщо Україна не встоїть під ударами Москви, поживитися українськими територіями. Щоправда, вони чомусь забувають, що й самі можуть стати жертвами великої східної імперії (і вже ставали). Незважаючи на майже 50 років комуністичної диктатури, там погано знають історію СРСР–Росії. Наприклад, як товариш Сталін у союзі з Каменєвим, Зинов'євим і Бухаріним нейтралізував Троцького, потім у союзі з Бухаріним знищив Зинов'єва й Каменєва, а потім настала черга й Бухаріна. Якщо не встоїть Україна, то ні з якими Польщами, Румуніями й Угорщинами ніхто не церемонитиметься. Вони швидко стануть розмінною монетою.

Свого часу товариш Молотов, зустрічаючись з Гітлером і Ріббентропом, сказав, що Північна Буковина (яку СРСР на той момент «зжер») — це, звісно, добре, але є ще Південна Буковина. А то угорцям можуть пригадати, що цей народ прийшов у межиріччя Дунаю й Тиси із земель хантів і мансі (нинішній Ханти-Мансійський національний округ Російської Федерації). Фантастика, скажете? У цьому світі сталося чимало такого, що спочатку вважалося фантастикою. Краще б нашим сусідам не зв'язуватися з геополітичною кухнею Кремля.

Ольга ДМИТРЕНКО

ДО 30-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ СМЕРТІ ВИЗНАЧНОГО ПИСЬМЕННИКА УЛАСА САМЧУКА

УКРАЇНСЬКИЙ ГОМЕР ІЗ ВОЛИНІ

О слово! Будь мечем моїм!
Ні, сонцем стань! Вгорі спинися,
Осяй мій край і розлетися
Дощами судними над ним.
Олександр Олесь

Українці – це унікальна нація! Часто ми скаржимося на те, що немає в нас визначних особистостей, що наша доля якась складна. А чи знайдемо другий такий народ у світі, подібний до нашого, в якого був би такий Велетень, пророк, як Тарас Шевченко? Він – велика гордість, яка надихає всіх нас до оптимізму. Та не лише він одинокий, в нас у різних ділянках є свої жертвенні «шевченки», люди, наділені надзвичайним талантом і безмежним героїзмом. Ці люди часто живуть поруч з нами, а ми їх часто і не помічаємо. На мою думку, такою унікальною людиною був Улас Олексійович Самчук (якого справжнє прізвище – Данильчук). Народився він 20 лютого 1905 року в селі Дермань на Рівненщині в селянській сім'ї (Волинь). Про свій рідний куток письменник згадує: *«Дермань для мене центр центрів на планеті. І не тільки тому, що десь там і колись там я народився... Але також тому, що це справді «село, неначе писанка», з його древнім Троїцьким монастирем, Свято-Феодорівською учительською семінарією, садами, парками, гаями, яругами, пречудовими переказами та легендами».* Згодом, перебуваючи в еміграції, автор нерідко буде ностальгувати за своїм хутором Запоріжжя, де було так хороше і спокійно, де закладалися перші підвалини його інтелігентної особистості.

Та вже у восьмирічному віці малий Улас з родиною переїжджає до Тилявки, поблизу Шумська, адже, з огляду на скрутний фінансовий стан родини, там можна було дешевше придбати земельний пай і прогодувати сім'ю. У тому ж Кременецькому повіті 1921року майбутній письменник вступає до Крем'янецької української мішаної приватної гімназії імені Івана Стешенка. Юний Улас горів бажанням навчатися, адже розумів, що без відповідної освіти він не зможе осмислити певні філософські категорії, йому ніколи не зрозуміти світової політики, яка згодом заполонила все його свідоме життя. Саме в гімназії Самчук відчув, який жорстокий світ. Цей період прозаїк згадує в романі «Юність Василя Шеремети» (1947): *«Хто прийде у ці нерівні стіни від української ріллі і українського плуга, той винесе звідсіль велику тугу, велику ненависть, велике прагнення будь-що-будь встояти, не впасти, не піддатися, а пройти світ з тавром вигнанця гордо, зі свобідним думанням у свобідній душі». Гімназія хоча й була українською і там навчалися переважно діти селян, але протекція була польська, а полякам було невигідно мати «під боком» освічених європейських українців з їхніми постійними самостійницькими амбіціями. Вони на українській землі переводили парцеляції і населювали польських колоністів, щоб діти наші недоїдали. Замикали україномовні школи, щоб діти не пізнавали своєї історичної правди.»*

Все-таки у 1925 р. Улас Самчук був покликаний до польського війська, але з певних ідейних міркувань письменник дезертирує. Виїжджає до Німеччини, де важкою фізичною працею заробляє собі на хліб, паралельно навчаючись у Бреславському університеті. Так незвичайно починається європейський шлях життя письменника. У 1929 р. він перебирається до Праги, де знайомиться з Олександром Олесем, Оленою Телігою, Олегом Ольжичем, Олексою Стефановичем та іншими талановитими митцями і патріотами України. «У житті кожної людини, – зазначав Самчук, – є час і місце, що творять вісь її буття. У моєму житті таким місцем була Прага». Саме там Самчук визрів як письменник, тут сформувалися його творчі ілюзії, фата-моргани. Тут майбутній письменник пізнав людей однорідного мислення, з якими судилося йому ділити долю і недолю життя. Під впливом «однодумців» з друзями Самчук закріпив свій світогляд та національну ідею щодо визволення України з оков польсько-російської окупації. В цій атмосфері він викристалізувався не лише як митець, а й як політик-мислитель. Зерно, посіяне Дмитром Донцовим у «Літературно-науковому віснику», проростає в центрі культурної референтури Організації українських націоналістів – найбільшої української політичної сили, яка представляла інтереси українців за кордоном у той час. «Я не належав до породи пристрасних політиків, але силою фактів був втягнутий в цю атмосферу молодих людей, яким здавалося все можливим і які майстрували фантастичні плани свого майбутнього», – писав Самчук. В умовах боротьби за незалежну Україну кожен мусів визначитися, на чиєму він боці, і свій вибір письменник зробив принципово на користь українського націоналізму.

У Празі, столиці Чехословаччини, навчався в Українському вільному університеті (1929–1931). Захопившись літературною працею, Самчук плідно співпрацював з українськими часописами. Тривалий час він присвятив роботі над епопеєю «Волинь». Її перша книга під назвою «Куди тече та річка» вийшла 1934 року, наступні частини – «Війна і революція», «Батько і син» – писалися впродовж 1935–1937 років. У цей же час письменник створив ще два романи – «Кулак» (1932) і «Марія» (1934). Під час війни Самчук нелегально переїхав в Україну, спочатку до Львова, потім до Рівного, де працював редактором газети «Волинь».

За статтю «Так було і так буде», пронизану ідеєю українського патріотизму, Самчук був заарештований нацистами. Після виходу з в'язниці продовжив письменницьку й журналістську діяльність. 1943 року Самчук виїхав до Німеччини, а після закінчення війни опинився в таборах переміщених осіб. Письменника обрали головою Мистецького українського руху (МУР) – організації українських митців в еміграції. Тоді вийшли друком його новий роман «Юність Василя Перемети» (1947) та перша частина роману-епопеї під назвою «Морозів хутір» (1948). Наступні томи цієї епопеї побачили світ значно пізніше: «Темноту» (1957) було надруковано у США, а роман «Втеча під себе» (1982) вийшов у Канаді. Із 1947 року Самчук жив у Торонто (Канада). 1954 року він виступив одним із засновників Об'єднання українських письменників «Слово». З'явилися нові твори Самчука: романи «Чого не гоїть вогонь» (1959), «На твердій землі» (1967), «Слідами піонерів» (1980). Значний інтерес становлять змістовні спогади письменника, передусім про події Другої світової війни. Трилогія «Волинь» Уласа Самчука – це прекрасний художній літопис української історії ХХ століття. Зрештою він сам писав: *«Хочу бути літописцем українського простору в добі, яку сам бачу, чую, переживаю».* Без сумніву, творчість Уласа Самчука заслуговує на велику увагу і надзвичайно високу всебічну оцінку. Він талановитий прозаїк, який прожив довге і напружене життя, вимірюване 82 роками, що збіглися з добою буремних історичних потрясінь для українського народу.

Самчук мав надзвичайно чутливу душу, як деякі дослідники порівнюють душу письменника до барометру. Письменник був настільки вразливим, що відгукувався на найскладніші події в житті України, хоча жив за її межами, гонимий, невизнаний, довгий час забутий, бо заборонений. Та врешті сонце засяяло, і в наш час повертаються до українського народу забуті імена: О.Ольжич та О.Теліга, О.Лятуринська та Ю.Клен, Є.Маланюк та сотні інших, а в тому числі й У.Самчук... Життя читача страчене, коли він не познайомився з монументальними творами, повістями, статтями, спогадами, романами «Марія», «Ост» та з трилогією «Волинь». Як зазначає один із найактивніших дослідників творчості письменника С.Пінчук, подібний випадок у світовій літературі єдиний: це Гомер з його «Одисеєю» та «Іліадою», а тому варто називати й Уласа Самчука Гомером України ХХ століття. Роман «Волинь» у 30-х роках висувався на здобуття Нобелівської премії, та автор не став лауреатом, бо «твори письменників погромленого і пригнобленого народу виявились неконкурентоздатними не за мірою таланту, а через відсутність перекладів, відповідної їм реклами». І все ж, зізнається Улас Самчук, «ця книга прорвала не тільки всі льоди, але й стала своєрідною сенсацією часу». Це «кремезна селянська епопея», – називає роман «Волинь» Є.Маланюк. – Ця епопея – більше, вона віддзеркалює цілу України. Сам письменник прагне донести до нащадків правдиве слово очевидця, щоб їх дух не розвіявся в часі і просторі».

Улас САМЧУК

Подібно У.Самчук носився з наміром написати велику епопею «Дід Дніпро», у якій хотів показати тисячолітню історію України, розповідаючи про княжу, козацьку та сучасну добу. Дуже шкода, що умови не дозволили йому здійснити цього наміру. Не маючи змоги користатися джерелами в Україні, автор вважав такий намір нездійсненим. Перебуваючи на чужині, прозаїк надзвичайно болісно переживав розлуку з близькими йому людьми. Саме туга за рідним краєм, батьківським домом, батьками, сестрою стали головним поштовхом і бажанням повернутися на Волинь, створити епічний, широко розгорнутий роман про людей, між якими він виріс, яких знав і безмежно любив. Самчук– письменник – унікальний феномен, який у своєму творі міг змалювати понад 450 персонажів. Ми зустрічаємося у романі «Волинь» із селянами-хліборобами, поміщиками, священиками, панськими прикажчиками, урядовцями, солдатами Першої світової війни, революційними матросами тощо. Це люди різних уподобань, зацікавлень та різних політичних поглядів. Так само роман «Марія» належав до числа улюблених автором, він неодноразово до нього повертався у своїх письменницьких роздумах, часто читав уривки з «Марії» на власних творчих вечорах і зустрічах із читачами. Роман було написано по гарячих слідах подій із винятковим емоційним напруженням і у зображенні самих подій, і в психологічних характеристиках героїв, у першу чергу, центральної постаті роману – Марії. Життя і смерть Марії, яку вбив голодомор, набуває розширеного, символічного значення – за ними стоїть Україна. В цьому контексті зрозумілим стає й вибір імені героїні. Божа мати, вбита штучним голодом в Україні тридцятих років двадцятого століття… Що може бути жахливішим для християнського світовідчування народу? Мабуть, саме тому з такою силою співпереживання сприймали сучасники – читачі й слухачі – цю страшну трагедію народу. Улас Самчук на повен голос на весь світ заявив про катастрофу рідного народу в роки голодомору 1932–1933 рр. А також він звеличив національно-визвольні змагання на Закарпатській Україні та Українську Повстанську Армію на Волині, змалював долі мільйонів емігрантів, розкиданих війною по світах. Він писав: «Я ставив і зараз ставлю собі досить, як на письменника, виразне завдання: хочу бути літописцем українського простору в добі, яку сам бачу, чую і безмежно переживаю».

Він – титан, автор 22 книг, у тому числі двох трилогій, а також значної кількості журнальних і газетних публікацій. Це прижиттєві видання, здійснені на еміграції, меморіальні речі, світлини, публікації в періодиці, книги, видані в Україні в роки Незалежності, а також значна кількість літературно-критичних статей і спогадів про письменника. Улас Самчук останні роки життя провів у Домі для старших людей ім. І.Франка у Торонто. Саме там останні свої роки проживала його дружина – Тетяна Федорівна, яка померла на кілька років пізніше свого чоловіка. Вона подарувала 50 000 доларів на музей Уласа Самчука, який розмістився у тому ж таки Домі. Згодом куратор цього музею в Торонто, громадська діячка Канади, екзекутивний директор пансіонів ім. І.Франка д-р Євгенія Пастернак передала його в Україну на збереження до наукових і культурно-освітніх інституцій. Улас Самчук значну частину свого життя прожив з дружиною в зручному шестикімнатному власному будиночку. Як згадує пані Світлана Кузьменко, добра приятелька родини Самчуків, коли письменник захворів, подружжя переїхало у квартиру в апартаментному будинку. Де зараз в цій квартирі в Торонто живе пані Гурко – поетеса, мати знаного композитора в діаспорі Романа Гурка. Саме звідси сім'я Самчуків перенеслася до Дому опіки ім. Івана Франка.

Ще слід пригадати, що Улас Самчук був редактором офіційної газети «Волинь», яка виходила у Рівному, столиці рейхскомісаріату, і яку він використовував для національно-просвітницької роботи. У той час письменник об'їздив значну частину України, зокрема побував у Харкові, Полтаві, Кременчуці, Києві, Львові, а також у Берліні. З-під його пера вийшли сотні статей, репортажів, фейлетонів, що публікувались не тільки в редагованій ним газеті, а й в інших легальних українських часописах. Весною 1942 року за передовицю «Так було і так буде» у газеті «Волинь», в якій він сміливо наголошував, що без вільної України «не може бути здоровою ціла Європа», Улас Самчук на кілька місяців був заарештований. Донедавна публіцистика У.Самчука періоду війни була мало- або й зовсім недоступною; передруки мали купюри. Нещодавно у Рівному побачила світ книга «Документ доби. Публіцистика Уласа Самчука 1941–1943 років» (упорядник – історик А. Жив'юк), де вміщено все, написане ним: від статті «Адольф Гітлер» до абсолютно націоналістичних речей – «Нарід і чернь», «Шевченко», «Крути», «Так було і так буде» та сотки патріотичних публікацій.

Як зазначає науковець Петро Кралюк у статті «Улас Самчук як європейський мислитель», радянська «гігантоманія, до речі, мала свій виражений антропологічний аспект. Її завданням було «оголомшити» й «розтрощити» людину, щоб та відчувала свою нікчемність перед «великими творіннями». Проте ані сталіни, ані леніни не вплинули на свідомість автора, вони, навпаки, пробудили в ньому ненависть до всього антилюдського, що в собі й уособлювала «червона» тиранія. Улас Самчук також засуджував внутрішньополітичні міжусобиці й намагався пояснити, що на початку нової епохи, з огляду на перспективи розбудови європейської самостійної України, всі сили мають бути кинуті на спільну роботу, інакше нічого не вийде. «За нас сьогодні мусять говорити наглядні чини – творення, шукання, удосконалення найденого. Це вимагає собою заснована сучасність, це є ознакою і печаткою доби, це є єдиною запорукою нашого буття в родині великих європейських народів». Бачимо, що для письменника важливою є культивація і примноження єдиних європейських цінностей, які, своєю чергою, мають бути не лише виборені, а й осмислені як такі, що творять ореол

буття нашої нації на Землі. Отже, творча спадщина письменника для нас є коштовним скарбом. Багато чесних людей, громадян Канади та США, через Національну комісію віддали різні пам'ятки, пов'язані з У.Самчуком, і тепер ці культурні рідкісні цінності передано до музеїв і бібліотек України. Серед яких книги Уласа Самчука, а саме «Волинь. Роман-хроніка у 3-х частинах. Ч.1. Куди тече та річка» Вид.3. Торонто, 1952 (КА 5205, акт прийому № 55 від 14.05.2004 р.), «OST. Роман у трьох частинах. Т.1 Морозів хутір», Регенсбург, 1948 (К 14955, акт прийому № 29 від 10.03.1998 р.), «Юність Василя Шеремета», Мюнхен, 1946 (К 15150, акт прийому № 37 від 16.03.1999 р.), «На твердій землі» (К15131, акт прийому 36 від 1.03.1999 р.), книга спогадів «На білому коні», Мюнхен, 1965 (К 14954, акт прийому № 29 від 10.03.1998 р. та багато інших безцінних для науки унікальних преаметів та документів. Для прикладу Ольга Третяк, від Союзу Українок у США поповнила музейну колекцію українською дитячою літературою (348 одиниць збереження), виданою по всіх континентах, та Микола Колодка, голова комітету проекту «Канадсько-Український бібліотечний центр» Канадського товариства приятелів України, який передав ряд також цінних експонатів. Друзі Уласа Самчука згадують, що одного з повоєнних видань роману «Марія» не мав у власній бібліотеці навіть сам автор. Йдеться про французький переклад, перше видання якого було надруковане невдовзі після Другої світової війни у Парижі. Наклад цієї книжки з політичних причин було знищено. Багато цінного матеріалу письменника містяться у приватних колекціонерів і не всі потрапили до музеїв і бібліотек для загального користування. Дуже цінні репортажі і оповідання автор написав із зустрічей з Оленою Телігою підчас окупації України нацистськими військами.

Дослідник творчості Уласа Самчука С.Пінчук зазначав, що ніхто, крім У.Самчука, не міг би написати такої книги, бо «ніхто з літераторів, що опинилися в діаспорі, не мав такої, як у нього, біографії». Нагадаємо основні віхи цієї біографії: Волинь, звідки походив письменник, яка зазнала польської та німецької окупації, Прага, де автор познайомився з європейською культурою на гуманітарному факультеті Вільного українського університету. Тут він познайомився з українськими націоналістами і став співавтором «Науково-літературного вісника». У. Самчук уміщував там статті про події становлення Української держави в Закарпатті. Далі – громадська й редакторська діяльність в роки війни й повоєнний період і чотири десятиліття творчої праці за океаном. Складна, суперечлива доля, яка разом з талантом дала можливість претендувати на роль «літописця українського простору». «Улас Самчук, – як справедливо зазначав Остап Тарнавський, – виправдав себе своєю творчістю, він не порушував вимог, поставлених перед собою…, в цьому сприяли йому не тільки врівноважений і твердий характер, а й талант, що ним обдарувала його українська земля, літературний досвід, здобутий на Заході, послідовна праця й бажання нового, кращого, досконалішого.»

Варто відзначити, що протягом життя жоден університет не вчив конкретно Уласа бути письменником чи журналістом. Філігранне слово в ньому викохала любов до рідного краю, за яким автор сумував до самої старості. Помер «Гомер із Волині – український Гомер» 9 липня 1987 р. в Торонто, так і не дочекавшись здобуття Україною такої омріяної незалежності, для якої жив і працював. Похований Самчук на цвинтарі Св. Володимира в місті Оквілл, біля Торонта, Канада.

Ярослав СТЕХ

ПОДВИЖНИКИ

СМОЛОСКИП.
Осип Зінкевич фактично створив наше покоління

Двадцять п'ять років тому, наприкінці минулого тисячоліття, ми були молодими поетами і нас ніхто не друкував. Узагалі ніхто. Ніяк. Чому не друкували?

По-перше, підозрюю, ми не надто добре писали. По-друге, тоді, чверть століття тому взагалі ніхто нікого не друкував, що вже говорити про молодих поетів. Ми писали свої вірші від руки й читали їх одне одному. Інших молодих поетів ми не знали. Та й нас ніхто не знав. І ось тоді до Харкова приїхав Осип Зінкевич.

Приїхав не сам, приїхав зі своїми книгами та ідеями. За якийсь час оголосив про конкурс видавництва «Смолоскип», запросив нас усіх на семінар творчої молоді. Ось тоді для нас і почалася справжня література. Справа навіть не в книгах, конкурсах чи творчих вечорах.

Річ у тому, що саме Осип Зінкевич фактично створив наше покоління. Створив, перезнайомивши нас усіх поміж собою, зібравши нас усіх в одному місці в один час. Розумію, що зараз хтось обов'язково скаже – яке це все має стосунок безпосередньо до літератури? Що за спілчанська звичка до гуртування?

На що я відповім так – коли тобі 19, і ти намагаєшся вибудувати стосунки з цим світом, дуже важливо знати, що ти не сам, дуже важливо мати це відчуття «свого», відчуття ліктя, відчуття того, що твій голос комусь потрібен, і що потрібні тобі голоси так само існують.

Тоді, в середині 90-х, в країні, що ледь ставала на ноги, подібне відчуття спільності, відчуття генерації, було, можливо, особливо важливим. В будь-якому разі він нас зібрав, він нас видав. Ми є такими, якими є, великою мірою саме завдяки йому.

ПОВЕРНУВСЯ В УКРАЇНУ, АБИ ЗАЙНЯТИСЯ ХИМЕРНОЮ СПРАВОЮ

Цілком можливо, що без нього ми б теж писали, нікуди б не ділись, пережили б свої 90-ті, десь би друкувались і все було б непогано. Проте мені особисто сьогодні складно уявити нашу рідну українську літературу без перших «смолоскипівських» книжок Тараса Прохасько, Андрія Бондаря, Назара Федорака, Ростислава Мельниківа, десятків фантастичних поетів і прозаїків, які ставили собі голос саме в «Смолоскипі».

Та й те, що вже фактично третє покоління поетів «офіційно» стає поетами саме в «Смолоскипі» – теж ознака унікальності цього видавництва, слід унікальності Осипа Зінкевича, який свого часу повернувся в Україну, аби зайнятися химерною справою – видавати книги нікому не відомих поетів.

Зрозуміло, що без Зінкевича українська література теж існувала б і розвивалася, ясно що так. Але, так само зрозуміло, що це була б дещо інша українська література. Мені особисто подобається та, яка є – «смолоскипівська».

Потім, після перших книг і перших антологій, було багато всього – скажімо, Осип Зінкевич влаштовував нам виступи перед діаспорою у Штатах та Канаді, де ми збирали кошти на подальші видання книжок молодих поетів (між іншим, немало назбирали і немало потім було видано).

Були нові молоді поети, були нові «смолоскипівські» проекти. Одного разу ми з ним навіть посварились – я в якомусь інтерв'ю сказав щось не надто мудре, він до цього поставився надто емоційно, підозрюю, що не обійшлося й без «добрих друзів», які щось наговорили від себе.

Але коли зустрілись наступного разу, він, повагавшись, перший підійшов і привітався. Він загалом був мудрий і сердечний. Інакше б не видавав нікому не відомих поетів.

Є ВИДАВЦІ, ЯКІ ЗМІНЮЮТЬ КРАЇНУ. ВЛАСНЕ, ВОНИ Й РОБЛЯТЬ ЇЇ КРАЇНОЮ

Останні роки якось і не випадало перетинатись, проте він час від часу з'являвся в розмовах. Особливо, коли траплялось спілкуватись із українцями за океаном. Приємно вражало, як про нього відгукувались – тепло й зворушливо, без нашої української традиційної жовчі, без невиправданої різкості, невмотивованої агресії.

Це якось по-справжньому тішило – хотілось додавати від себе позитивні й добрі історії про цього видавця, який фактично зібрав до купи нову українську літературу.

Не знаю, чи були в нього вороги. Очевидно, що були. В людини, що зробила так багато, не може не бути ворогів. Припускаю, вони з радістю заперечать кожне добре слово про засновника «Смолоскипа».

Я, натомість, дізнавшись про його смерть, подумав таке: велика подяка провидінню за те, що він із нами всіма трапився, великою радістю було перетнутися з ним у цьому житті, великою честю було вважатися його автором.

Тому що є видавці, які не просто змінюють книжковий ринок. Вони змінюють країну. Власне, вони й роблять її країною. Бо що це за країна – без поетів та смолоскипів?

Сергій ЖАДАН

ВУЛИЦІ КИЄВА

ТВЕРСЬКУ – НА ҐЕДРОЙЦЯ.
Відомі українці закликають Кличка перейменувати вулицю

Від київського міського голови вимагають нових перейменувань. Із таким закликом до Віталія Кличка звернулася група інтелектуалів, літераторів, журналістів, історіків і дипломатів.

"Підтримуючи ініціативу Українсько-польського форуму партнерства, звертаємося із пропозицією перейменувати вулицю Тверську у місті Києві на честь видатного європейського інтелектуала і великого друга України Єжи Ґедройця. Ця вулиця з'єднує дві інші, що пов'язані із іменами людей, які однаково важливі як для польської, так і для української культур: Казимира Малевича та Івана Павла ІІ," – ідеться у зверненні.

Єжи Ґедройць десятиліттями просував постулат "Без незалежної України не буде вільної Польщі". Постать Ґедройця стала наріжним каменем східної політики незалежної Польщі після падіння комуністичної системи.

Паризький часопис "Культура", засновником і редактором якої був Єжи Гедройць, став непідцензурною трибуною для багатьох українських інтелектуалів. Серед його авторів були Євген Маланюк, Богдан Осадчук, Борис Левицький, Юрій Шевельов.

Ґедройцю належить визначення "Розстріляне відродження", яке спочатку з'явилося як назва виданої "Культурою" антології української літератури 1920-х років, що була укладена Юрієм Лавріненком.

"У часи нової Холодної війни, розв'язаної Кремлем проти України та решти вільного світу, і певних труднощів в польсько-українських відносинах лишається констатувати: нам бракує Ґедройця в нашому житті!"

Заклик перейменувати столичну вулицю на честь Ґедройця підтримала на своєму засіданні 19 вересня ініціатива "Першого грудня".

ІП

На світлині: Єжи ҐЕДРОЙЦЬ (праворуч) разом із постійним автором "Культури" Юзефом ЧАПСЬКИМ.

ДО 75-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ УПА

УКРАЇНСЬКА ГОЛГОФА

УМАНСЬКИЙ РОЗСТРІЛ 1941 РОКУ
НЕСТОР МИЗАК
ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ ІВАНА БАЛАНА
Додаток до серії «За тебе, свята Україно», до книги десятої

«Всі полягли. Того лиха не було ніколи... Що в Умані робилося...»
Т.Г. Шевченко

Книга присвячена 70-річчю розстрілу українців в Умані тоталітарною владою СРСР у 1941 році.

У цій книзі подано документи, матеріали, спогади, статистичні дані про політв'язнів Чортківської тюрми, розстріляних в Умані радянською владою 20–21 липня 1941 року. Висвітлено трагічні події перших днів війни на території південної Тернопільщини, умови пішого етапу політв'язнів з Чорткова до Умані та їх розстрілу. Наголошується на процесі ідентифікації розстріляних та способі збереження національної пам'яті про кожного з них.

22 червня 1941 року гітлерівська Німеччина розпочала війну з СРСР. Відступаючи, НКВС у тюрмах Львова, Луцька, Чорткова, Тернополя та інших міст залишив тисячі трупів. Це неможливо було бачити спокійно. Так, газета «Українські щоденні вісті» за 30 липня 1941 року описала той страшний вандалізм, який вчинили совіти у Чорткові:«Коли втікали з міста більшовики, місцеве населення ввійшло до тюрми, що розташована за містом й оточена високим муром. Там лежали десятки розстріляних. Впала в око свіжа могила, в якій знайшли жертв енкаведистського терору. У ямі лежали три

верстви трупів. Виявили камери з убитими, замуровані цементом. Серед 800 жертв Чортківської тюрми мало кого можна було впізнати. Трупи зазнали розпаду, до того ж ув'язнені перед смертю були немилосердно понівечені.Багато трупів знайшли з відрізаними вухами і носами, виколотими очима. Батьки, матері, дружини і діти, сестри і брати мало не втрачали розум, дивлячись на варварські злочини енкаведистських опричників, вчинені над їх рідними».

Ще кривавіші злочини залишили після себе «специ» у тернопільській в'язниці. «Коли я увійшов у тюрму, – згадує свідок, – де і сподівався знайти свого шваґра, що був ув'язнений тут протягом трьох місяців, мене охопив жах. У камері на першому поверсі я побачив на стіні прибитий цвяхами труп молодого, може, тридцятилітнього мужчини. Між помордованими були також чотири трупи німецьких летунів з поламаними руками і ногами та пов'язаних колючими дротами. Опісля знайдено ще масові могили в льохах в'язниці, де трупи були замуровані бетоном. Лікарі ствердили, що цих людей повбивано кілька місяців тому. Трупи були посипані вапном і ще якоюсь речовиною. Видобування трупів і поховання їх тривало цілий тиждень, бо в тернопільській в'язниці знайдено 3 тисячі московських жертв».

Хроніку масових убивств допомагають нині відтворити документи каральних органів СРСР. Тож рішення про масовий розстріл ув'язнених прийняв нарком Державної безпеки УРСР Мешик на підставі директиви наркома Державної безпеки СРСР Меркулова за №2445-М від 23 червня 1941 року: «...Розгляньте справи на всіх, що є у Вас, арештованих органами НКВС, і складіть списки на тих, котрих ви вважаєте доцільним розстріляти...».

А якщо вірити звіту НКВС від вересня 1941 р., то з тюрми Чорткова 2 липня 1941 р. виведено пішим ходом 954 арештанти. На шляху до Умані при спробі втечі або виснаження розстріляно 187, на місці злочину в Умані – 767 осіб. Енкаведисти не дорахувались певної кількості людей, серед яких знайшлися й такі, що врятувалися втечею.

В тюрмах Умані було незліченно закатованих в'язнів. Багато трупів вже розкладались, що їх неможливо було впізнати.

У даній книзі Нестора Мизака «Українська Голгофа» подається список розпізнаних в'язнів із Чортківської тюрми, закатованих в Умані.

З вичислених тут 83 жертв більшовицького звірства тільки тлінні останки першого списку, а саме інж. Петра Турули, найближча рідня (жінка і брат), які шукали його по всій звільненій Україні, перенесли в рідну Теребовлянщину і похоронили в селі Деренівці. Це було страшне народовбивство, вчинене московсько-більшовицькою навалою в 1939–1941 роках на наших землях. Адже це і є страшний злочин проти людства. Що, як не ці криваві злодіяння НКВС розпалювали в душах українців страшну ненависть до СРСР, а тому й вони об'єднувалися до протидіянь комуністичного поневолення у 40–50 роки ХХ ст.

У книзі подається список в'язнів чортківської тюрми, розстріляних 20–21 липня 1941 року, де значиться їх рік народження, дата арешту, номер слідчої справи та місце народження. Порядковий номер склав 754 людини (є серед них і жінки).

Друкується і пом'яник українців Тернопільщини, розстріляних в Умані 20–21 липня 1941 року. Наводяться також дані ідентифікованих осіб, розстріляних в Умані 1941 року (по всіх селах, всіх районів).

В даному виданні є багато світлин розстріляних у в'язниці, пам'ятні могили жертв розстрілу українців 1941 року.

Скільки їх, безневинних, пропало безвісти! Часописи день у день подавали оголошення, щоб відшукати рідних, друзів, знайомих їм людей. Бо й з перших днів війни скільких людей ловили без різних на те слідств, причин та арештовували без суду і слідства. Ця жахлива українська трагедія була справжньою українською Голгофою. І нехай відгомін тих лихоліть ніколи не забудеться. Бо це є наш святий обов'язок щорічно в цей день пам'яті невинно убієнних в Умані вшановувати їх світлу пам'ять. Знати і пам'ятати, що свої голови вони поклали на вівтар здобуття нашої державності.

Вічна пам'ять борцям за волю України, розстріляних радянською владою в Умані 1941 року.

Схилімо голови перед їхньою пам'яттю!

НАШОГО ЦВІТУ – ПО ВСЬОМУ СВІТУ

ПАМ'ЯТАЙМО, ЩО МИ – УКРАЇНЦІ

Марія і Дмитро Гулей фінансували видання деяких книг із серії «За тебе, свята Україно».

Дмитро Гулей народився 30 жовтня 1919 року в селі Отиневичі Жидачівського повіту, Львівського воєводства. Після смерті дружини Анни одружився з Марією (з дому Чорній), яка втратила чоловіка Петра. Марія народилася 8 жовтня 1924 року у селі Закомор'я Золочівського повіту на Львівщині. Дружина Марія Гулей продала свій попередній будинок і за ці гроші з чоловіком Дмитром створили «Культурно-освітню фундацію Марії та Дмитра Гулеїв».

У Дмитра та Марії Гулеїв була незгасна любов до України. Ці люди були щирими українцями, справжніми патріотами. За кілька років пан Гулей видав 160 вельми цінних книг, що виходили друком в Канаді, США та країнах Західної Європи. Тематика – різнобічна – видатні постаті нашої історії, літератури і мистецтва, героїчні події національно-визвольних змагань українського народу за свою свободу і незалежність.

Дмитро Гулей спершу був схоплений гестапо і вивезений в 1943 році в Німеччину. Потім була Канада. Але там він не загубився серед канадського народу і не втратив своєї ідентичності, а ще більше поріднився зі своєю матір'ю Україною. Ні на хвилину не покидали Дмитра спогади про Ходорівщину, його рідне село Отиневичі, де він ріс і провів свої молоді роки. Виходить його книга спогадів та публікацій «З Ходорівщини через Канаду – в Україну», де йдеться про складний життєвий шлях автора.

Яка ж то була ностальгія за Батьківщиною?! Та тільки через 48 років Дмитро Гулей зміг ступити на рідну землю, до своєї оселі. Багатьох рідних, друзів вже не було в живих. Невимовний смуток, гіркота втраченого не давали йому спокійно жити. І ще з більшим завзяттям він брався до праці. Ця непересічна, невтомна людина є величезним прикладом для всіх нас, щоб так любити свою рідну землю, бути відданим своїй Батьківщині до останнього подиху свого життя. У 2010 році, на 86-у році життя, помирає дружина Марія. В пам'ять про неї Дмитро Гулей фінансує видання книги Н.Мизака «Повстанська муза», а також складає 2000 $ на фонд розбудови «Гомону України».

3 серпня 2015 року не стало самого Дмитра Гулея. Світла і вічна їм пам'ять. Це люди, які жили і працювали задля України. То нехай же історія України навічно вигаптує їхні імена золотою ниткою на синьо-жовтому прапорі української нації.

Слід згадати Володимира Окіпнюка, заступника «Культурно-освітньої фундації Марії та Дмитра Гулеїв».

Володимир Окіпнюк народився у Золотому Потоці Бучацького повіту. Мешкає у Торонто (Канада). Довголітній Голова дирекції державницького часопису «Гомін України» у Канаді (1976–1999). Громадсько-політичний діяч. Активний збирач матеріалів для книги «За тебе, свята Україно», книга IV.

Стефанія Швед. Н. 1912 р. у с. Черниця Жидачівського повіту на Львівщині.

Степан Онищук народився 1894 р. у с. Вілків Перемишлянського повіту на і Львівщині. Фундатор Фундації «Прометей», Торонто (Канада).

Оксана Єленюк-Сулятицька. Народилася у с. Озеряни, Борщівського п-ту. Активістка Ліги Українських Католицьких Жінок у Ванкувері (Канада). Померла у 2002 р.

Михайло Татарнюк народився у 1913 р. в с. Озеряни Борщівського повіту. Член ОУН з 1930 р. Активний громадсько-політичний діяч у Ванкувері (Канада).

Ярослава Татарнюк-Сулятицька. Народилася у с. Озеряни Борщівського п-ту. Голова Ліги Українських Католицьких Жінок у Ванкувері (Канада). Дуже багато зробила вона для допомоги відновлення греко-католицької церкви у Чернівцях та у видавництві книг «За тебе, свята Україно».

Віра Бучинська. Народилася у с. Микулинці Теребовлянського п-ту. Довголітній редактор часопису «Наша дорога» у Канаді. Активна громадсько-політична діячка.

Богдан Гаврилишин. Народився 1926 р. у с. Коропець Бучацького п-ту. Директор Міжнародного інституту менеджменту у Женеві (Швейцарія).

Марія Пискір-Савчин. Народилася у с. Задвір'я на Львівщині. Учасниця визвольної боротьби ОУН, УПА.

Лев Боднар. Народився у м. Товсте Заліщицького повіту. Член ОУН. Інженер, публіцист. Активний громадсько-політичний діяч у Чикаго (США).

Ольга Джуглей. Народилася у с. Жизномир, Бучацького п-ту. Учасниця підпільної боротьби ОУН 40-х років. Мешкає у Канаді.

Григорій Мельничук. Народився 1923 р. в с. Сороки Бучацького п-ту. Дивізійник. Мешкає в Англії.

Доля змусила покинути рідні пороги в часи Другої світової війни і подружжя Гоїв Петра та Олени-Лесі. Вони жили на чужині з Україною в серці і працювали з любов'ю для неї. Таким був Петро Гой, який ні на мить не полишав праці для Бога і Батьківщини на різних посадах громадсько-політичного і культурного життя.

Петро Гой народився 1925 року в с.Михайлівка Підгаєцького повіту. Професор, проректор, ректор Українського Вільного Університету у Мюнхені (Німеччина). Співорганізатор та Голова Фундації УВУ з осідком у Нью-Йорку (1977–2001 рр.). Організатор та провідник студійної програми «Стежками батьків по Європі» протягом 11 років. Активний громадсько-політичний діяч. Помер у США 2001 р.

Олена-Леся Гой народилася у с. Бонарівка Ряшівського повіту (нині територія Польщі). Секретар бюро фундації УВУ в США від 1977 року і до сьогодні.

Багато українців розійшлось по світу в ті страшні роки руїни рідної Батьківщини. Доля їх занесла в усі куточки Землі. Там вони ставали вченими, політичними діячами, яких визнавав весь світ. Але ніхто і ніщо у них не могло замінити любов до рідної Землі, своєї неньки – України. Вони її пронесли через все своє життя. Завжди пам'ятали верби над ставками, тополині гаї, калину у лузі, чорнобривці та мальви біля своїх чудових вибілених хатин. А як вони могли забути спів соловейка, який так співає лише на Україні. І нехай їхнє дитинство проходило в тяжких умовах, інколи й злиденних, але то було їх дитинство. Воно було їх, коли діти з своїми батьками щонеділі ходили до церкви. До батьків звертались тільки на ви. А слово, мовлене батьками, було для них законом. І тому виростали діти добрими до людей, щирими у стосунках з усіма. Та батьківська школа запам'ятовувалася на все життя. Пам'ятаймо, що ми – українці! Любімо своє рідне, тоді і нас полюблять інші. Адже українці – дуже працьовита та мудра нація. Але в основі основ розбудови сильної України повинна бути українізація – мова, пісня, національні традиції, пошанування своїх героїв, бо це перше, що формує, об'єднує народ, як націю. Бо у єдності – наша сила. Моральне перше, а тоді й матеріальне.

Український державний політичний діяч Ярослав Стецько своїм вихованцям і студентам давав таку вказівку: «Я вам бажаю вічної гризоти сумління, щоб ви не забули, що ви є українці». Пам'ятаймо ці такі важливі слова для всіх нас.

Україна – понад усе!

Сторінку підготувала
Марія КИСИЛЬОВА

ЕНЕРГОБЕЗПЕКА. КИЇВ-БАХМУТ-НОВОТОШКІВКА-СЄВЄРОДОНЕЦЬК-КИЇВ

ЗАПАСІВ ВУГІЛЛЯ УКРАЇНІ ВИСТАЧИТЬ НА СОТНІ РОКІВ.

Чому ж Луганщина скорочує видобуток?

Наталка ПРУДКА

Війна завдала великої шкоди вуглевидобуванню на Донбасі, тоді як цей регіон міг би стати енергетичним оплотом нашої держави, адже в структурі запасів органічного палива частка вугілля становить 95 відсотків, а запаси нафти і газу – лише п'ять. На підконтрольній Україні території залишилося 35 шахт, які видобувають вугілля газової групи. Більшість шахт працює зі збитками, але, не зважаючи на величезні фінансові втрати через бойові дії, в бюджеті України на цей рік вперше за всю історію незалежності не передбачені дотації вуглевидобувним підприємствам.

Вугільна галузь Луганської області представлена двома державними підприємствами – ДП «Первомайськвугілля» та ДП «Лисичанськвугілля». Більшість їхніх шахт (всього там вісім шахт) – збиткові, хоча й мають великі промислові запаси вугілля – 250 млн тонн. Щоб наростити видобуток, в ці підприємства потрібно вкладати великі кошти, яких немає ні у бюджеті держави, ні у самих підприємств, адже собівартість видобутку перевищує ціну реалізації вугілля.

«Упродовж останніх двох років на капітальне будівництво й технічне переоснащення виробничих потужностей цих двох підприємств із державного бюджету кошти не виділялися. Результат такого ставлення плачевний. У 2016 році всі шахти добули лише 504,9 тисячі тонн вугілля газової групи», – повідомив губернатор Луганщини Юрій Гарбуз, акцентуючи на необхідності переоснащення нових лав, що дозволило б протягом цього року вдвічі наростити видобуток. Але кошти шукають і досі, тому шахти продовжують скорочувати видобуток.

Через військові дії на Донбасі та окупацію промислової частини Луганської області Державне підприємство «Первомайськвугілля» втратило три шахти, дві з яких сьогодні затоплені. Решта шахт – їх залишилося чотири, розташовані в сотнях метрів від однієї з найгарячіших точок Донбасу – біля блок-поста №29 в Новотошківці. Крім військової агресії, цим шахтам загрожує ще й затоплення, адже підземні води від затоплених шахт постійно шукають виходу через працюючі шахти, а тому воду потрібно постійно відкачувати, витрачаючи величезні обсяги дорогої електроенергії. Виживати в таких умовах досить складно, адже з цього року повністю припинено бюджетні дотації.

Детальніше про те, як виживає ДП «Первомайськвугілля», розповів генеральний директор Борис Перепелиця.

– Чому «Первомайськвугілля» скорочує видобуток «чорного золота»?

– Видобуток вугілля дійсно скорочується, але не з нашої причини, а тому що вже відпрацювали свій ресурс раніше задіяні лави. Відставання вуглевидобутку зумовлено відсутністю достатніх обсягів коштів на переобладнання нових лав. Тепер функціонує лише одна лава, завдяки якій ми й живемо, але вона дає невеликий видобуток – 200 тонн на добу – це, звичайно, мало. Нині на трьох інших шахтах (кожна експлуатує по одній лаві) здійснюється перемонтаж обладнання лав. Одна з цих трьох лав має дуже добрі перспективи розвитку – нині проходить документальне оформлення проект залучення інвестицій під державні гарантії з метою запуску цієї лави.

Вона має великі запаси покладів – 1,5 млн тонн. Ця лава працюватиме з високим навантаженням, адже звідти видобуватиметься вугілля високої якості – його не потрібно буде збагачувати, а можна відразу відправляти на теплову електростанцію (зазвичай «Первомайськвугілля» постачає паливо на Вуглегірську ТЕС. – **Ред.**).

– У 60-ті роки минулого століття шахти будували надзвичайно інтенсивно за державні кошти. Яким коштом Ви плануєте підготувати до запуску нові лави, адже в державній скарбниці грошей для цього не передбачено?

Борис ПЕРЕПЕЛИЦЯ

– Ми готуємо до запуску три лави власними силами, хоча їх вкрай недостатньо. Одну з цих трьох лав – це четверта північна лава на шахті «Гірська» – ми плануємо обладнати за рахунок позики під державні гарантії. Ми підготували інвестиційний проект на запозичення в комерційних банках 276 млн грн під державні гарантії – поки що я не буду оприлюднювати інформацію про наших потенційних кредиторів, адже договори ще не підписані.

Зараз наш проект розглядає Міністерство економіки, найближчим часом ми сподіваємося отримати позитивні висновки, тому що всі ті регламенти, які були визначені цим проектом, вже розглянуті спільно з нашими фахівцями. Як тільки Мінекономіки схвалить цей проект, ми відразу ж передамо його в Кабінет Міністрів, який обіцяє ухвалити відповідне рішення про його фінансування під державні гарантії.

– Скільки всього вугілля видобуто копальнями «Первомайськвугілля» за вісім місяців?

– Уже видобуто і відвантажено на електростанцію 100 тис. тонн – це значно менше порівняно з 2016 роком. У минулому році ми видобули 300 тис. т, у позаминулому (2015-му) – 360 тис. т. Таке падіння сталося через те, що ми не переобладнали і не запустили нові лави. Якщо ж нам вдасться задіяти вищезгадану перспективну лаву за кредити українських банків плюс ще дві лави введемо власним коштом, тоді вже в 2018 році ми наростимо видобуток вугілля до 370–380 тис. т. Ми не зможемо дуже швидко використати позики, адже спочатку потрібно буде отримати гроші, потім замовити обладнання, яке ще мають виготовити наші заводи. Потім це обладнання ми повинні опустити в шахту, змонтувати його – на це піде багато часу.

– Яким чином ви плануєте запускати ще дві лави, чи багаті запаси вони зберігають у своїх надрах?

– Ці дві лави ми плануємо задіяти власними силами. Вони мають невеликий ресурс: одна лава має 300 тис. т запасів вугілля, друга – 200 тис., до того ж, там складна геологія, тому там буде ручна виїмка вугілля. Великих обсягів видобутку ми не досягнемо, але значно покращимо якість видобутого вугілля, а відтак, знизимо витрати на транспортування гірничої маси на збагачення (кращої якості вугілля не потрібно відправляти на гірничо-збагачувальні комбінати. – **Ред.**).

– Навесні 2016-го року державний регулятор в особі НКРЕКП запровадив ціну вугілля за формулою Роттердам+. Чи покращило це нововведення фінансовий стан ДП «Первомайськвугілля»?

– Для нас не діє ціна Роттердам+, у нас своя ціна для внутрішнього ринку. В 2016 році міністр (Ігор Насалик, керівник Міненерговугілля. – **Ред.**) дійсно дуже добре попрацював над ціновим питанням, завдяки чому цього року ціна вугілля зросла приблизно на 70 відсотків, а тепер розглядається питання підняти ще на 10 відсотків – до 2200 грн за тонну.

Ціна вугілля – 2 тис. грн – досить таки пристойна, а минулого року вона була 1200 грн. Зрозуміло, що це потрібно було зробити, адже піднялися ціни на всі енергоносії, а також на інші послуги, якими ми користуємося. Ми споживаємо дорогу електроенергію, воду, мастильні матеріали і т.д.

– А чи є у вас борги за електроенергію, і скільки?

– Так, у нас дуже великі борги – зростаючими темпами ми наростили до 600 млн грн, а розраховуватися нічим. Тому дякуючи тому, що міністр має змогу перерозподіляти дотації шахтам, ми ще якось викручуємося. Шахти споживають дуже багато електроенергії, тому що у нас енергоємні споживачі – це вентилятори головного провітрювання, які забезпечують повітрям всю мережу гірничих виробіток. У шахтах дуже великий притік води, яку потрібно викачувати, тому постійно ввімкнені помпи з дуже потужними двигунами, які споживають багато електроенергії, і їх не можна зупиняти.

– Яка собівартість видобутого вугілля?

– На початку року, коли ми ще працювали на усіх чотирьох лавах, собівартість становила 3 тис. грн за тонну. Відтак, коли закупівельна ціна стала 2 тис. грн, ми ще якось могли викручуватися за рахунок перерозподілу тих коштів, які нам виділяло міністерство з виділених на закриття шахт.

Водночас в складі «Первомайськвугілля» були шахти, в яких собівартість видобутку була нижче двох тис. грн – ті шахти мали повноцінні лави.

– Чи станеться так, що в перспективі закупівельна ціна вугілля та собівартість його видобутку набудуть нормального співвідношення?

– Якщо ми реалізуємо розроблену програму і протягом року переобладнаємо лави, тоді відразу ж отримаємо товарну продукцію (яка не потребує збагачення вугілля. – **Ред.**), тобто, стануть непотрібними додаткові послуги і в такий спосіб ми знизимо собівартість вугілля. Нині ми втрачаємо лише на транспортуванні 400 грн (на кожній тонні видобутого вугілля. – **Ред.**).

– Україна почала купувати антрацитове вугілля в США, ще раніше – в Південно-Африканській республіці. Як Ви оцінюєте ціновий паритет імпорту з далеких країн і чи покращиться фінансовий стан ваших копалень після зростання ціни до 2200 грн за тонну?

– Я не можу коментувати імпортні закупівлі, адже не знаю умов та деталей тих договорів з ПАР та США. Якщо ж аналізувати, чи покращиться економіка наших шахт після зростання ціни, то відповім: не відразу. А лише після того, як ми переобладнаємо нові вибої, адже потрібно збільшувати обсяги видобутку якісного вугілля, яке можна відразу продавати електростанціям та не втрачати на перевезенні гірничої маси.

– В останні два роки уряд почав різко скорочувати дотації в державному бюджеті на вугільну галузь. Здається, цього року дотацій немає взагалі?

– Немає. Це перший рік, коли в бюджеті взагалі не передбачені дотації вугільній галузі, що дуже сильно вдарило по шахтарях. Мало того, що нас потрясали бойові дії в цій зоні, так ще й цей удар.

Практично всі наші шахти збиткові. Щоб вони стали прибутковими, їх потрібно переоснастити сучасною технікою, новими технологіями, а для цього потрібні великі кошти. А відбувається все навпаки, декілька наших шахт минулого року були занесені в програму закриття, згідно з якою в Луганській області планували закрити три шахти «Первомайськвугілля» і три шахти «Лисичанськвугілля». Планували залишити лише дві шахти – по одній в цих двох компаніях.

Цього поки що не зробили, тому що, по-перше, це дуже складний процес, і по-друге, спрацьовує соціальний фактор. На наших шахтах працює п'ять тис осіб, плюс у кожного ще як мінімум троє членів сім'ї, і уявіть, що буде, якщо шахтарів позбавити роботи і вони залишаться без грошей на існування. Нових робочих місць в цій сірій зоні немає і не передбачається.

– Шахти збиткові, тому що глибоке залягання та круте падіння вугільних пластів? Раніше Україна била світові рекорди по кількості загиблих на кожен мільйон тонн видобутого «чорного золота», а тепер?

– Є і глибоке, і менш глибоке залягання – гірничі роботи ми ведемо на глибині від 700 до 1100 метрів. Крім того, є ще додаткові фактори, що ускладнюють видобуток – це величезна кількість метану, що виділяється під час видобутку вугілля і він не утилізується. Вугільні пласти схильні до газодинамічних явищ через викиди метану, а відтак, є загроза вибухів. Все це не сприяє нарощуванню темпів видобутку, а навпаки, стримує, адже потрібно додатково витрачати кошти на різні заходи та техніку – ми утримуємо спеціальні служби, щоб управляти цим процесом.

Слава Богу, у нас немає загиблих – раніше ці страшні явища у вуглевидобувній галузі були через інтенсивне відпрацювання пластів, високих навантаженнях. А сьогодні темпи знижені та й безпека, мабуть, на більш високому рівні. Хоча з організацією безпеки праці є проблеми, зокрема, ми не можемо придбати належну кількість саморятівників (захист органів дихання за умови підземної аварії, через яку створюється непридатне для дихання середовище. – **Ред.**).

– А чому шахти не використовують дорогий метан, що виділяється з вугільних пластів, – раніше були програми його утилізації?

– На шахтах Донецької області метан використовували, а у нас немає таких технологій – ми просто дегазуємо, тобто, викидаємо його в повітря. А щоб була промислова концентрація метану, потрібно більш інтенсивно вести видобуток газу, адже газ виділяється в тих місцях, де відбувається інтенсивна виїмка вугілля, там створюються розломи та тріщини в породі, з яких виділяється метан.

– Яким Ви бачите майбутнє вугільної галузі?

– Думаю, завжди були підйоми і спади, і ми зрозуміємо необхідність видобувати вугілля, адже сьогодні це єдиний енергоносій, запасів якого вистачить на сотні років. Вже відпрацьована технологія його видобутку, потрібно вкласти кошти на відновлення вугільних підприємств. Підприємства Луганщини – «Первомайськвугілля» та «Лисичанськвугілля» – володіють запасами в понад 300 млн тонн – цього вистачить на багато років. До прикладу, Сєвєродонецька ТЕЦ, паливом для якої служить газ, сьогодні стоїть, її потрібно переобладнати під вугілля – вже є відповідна програма, як перевести ТЕЦ на високозольне вугілля шахти Мельникова «Лисичанськвугілля».

– Чи цікавляться іноземні інвестори вуглевидобутком в Україні?

– Ні. Іноземці приїздять – це здебільшого представники, яких присилає місія ОБСЄ чи ООН, вони розглядають наші шахти, але інтересу немає, тому що шахти у ризикованій зоні і нікого вони не приваблюють. Якщо в наші підприємства нічого не вкладає держава, то й іноземний інвестор інвестувати не буде.

Всі наші чотири підприємства розташовані на лінії розмежування (між визволеною та не визволеною частинами зони проходить лінія зіткнення, або її ще називають лінією розмежування. Вздовж неї проходить так звана «сіра» зона – полоса нічийної території. – **Ред.**). Шахта «Золоте» – на відстані 350–500 метрів, шахти «Карбоніт» і «Гірська» – за кілометр, шахта «Тошківка» – по прямій 3 кілометри до 29-го блок-посту (одна з найгарячіших точок на лінії вогню. – **Ред.**).

Закінчення на 16-й стор.

ДО 295-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА В ЛЕГЕНДАХ

2022 року Україна та світ відзначатимуть 300-річчя від дня народження великого українського мислителя-мудреця, філософа, педагога, поета, композитора, музиканта, подвижника Григорія Савовича Сковороди (1722–1794). Цьогоріч, з наближенням дня його народження – третього грудня ця робота посилилася. Так, п'ятого жовтня 2017 року, у Всесвітній день вчителя, розпочалися Всеукраїнські Сковородинівські навчання «Пізнай себе», які проводяться щорічно по всій України, в країнах, де бував Г. Сковорода.

Співзасновники Всеукраїнських Сковородинських навчань: Міністерство освіти і науки України, Міністерство культури України, за ініціативи Громадського організаційного комітету Національного проекту «Григорій Сковорода – 300» та за участі Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Національної спілки письменників України та інших поважних установ.

Віра МЕЛЬНИК

Вже 295 років мандрує світом Григорій Сковорода – перший український філософ, поет, байкар, перекладач, музикант, композитор, співак, Великий Учитель людей. Про нього написано понад 5000 книг та наукових публікацій, ще більше існує легенд, які передаються з вуст в уста і записані в письмових творах, проте ніхто не може сказати: «Я знаю Сковороду». Він залишається невпійманим, але ловить нас, бо інтерес до його життя і творчості постійно зростає. Його називають українським Сократом та українським Конфуцієм, порівнюють з Діогеном та пантеїстом Спінозою, німецькими містиками Вайгелем, Беме, Лейбніцем та з неоплатоніком Філоном, і в той же час лунають заперечення, що Сковорода не філософ, оскільки його оригінальне вчення не вписуються в жодну філософську систему. Точаться постійні суперечки відносно джерел і національно-культурних ознак філософського вчення Любомудра. Одні називають його українським філософом, інші – російським, одні вважають його народним філософом інші – «елітарним», досі вчені мужі визначають, на які традиції він спирався, звідки проросла його самобутня філософія, інші стверджують, що він «сам собі предок», «самоук» (О.Єфименко).

Доволі поширені й упередження проти людської вдачі та способу життя «дивакуватого філософа». Майже ідеальною людиною описує Любомудра його учень, товариш і перший біограф Михайло Ковалинський: «мудрий, добросердечний, завжди стриманий, веселий, бадьорий, цнотливий, задовольнявся малим, охочий до слова, відвідував хворих, розділяв останнє з бідними людьми, обирав і любив друзів за серцем. Одягався просто, але пристойно; їжу мав складену із зілля, плодів і молочних приправ, вживав її ввечері, після заходу сонця, м'яса і риби не куштував не з марновір'я, але за внутрішньою своєю схильністю; для сну виділяв не більше 4-х годин на добу. Вранішня зоря була його супутницею у прогулянках, а діброви ставали співрозмовниками в забавах його. Суєтність і безліч турбот світських видавалися йому морем, збуреним житейськими хвилями, які ніколи не дають душевного спокою тому, хто пливе до пристані…Таке самовідречення доброуспішно наближало його до любомудрості…» («Життя Григорія Сковороди», 1794)

Зовсім інший Григорій Сковорода у Івана Вернета: «Сковорода був необробленим дорогим каменем, якому потрібна рука вправного митця…»

Проте ніхто не заперечує, що Сковорода – енциклопедично освічена людина і за висловом Дмитра Чижевського він став «найцікавішою постаттю історії Українського Духу».

Відданий сковородинець, науковець Дмитро Дудко наголошував: «Треба самокритично визнати, що Григорія Сковороду, живу, мудру, веселу людину, добре таки «законсервували» вчені, ускладнивши його і без того непросту мову, його алегоричне упакування навколишнього світу. Треба звільнити Сковороду від зайвої академічності, штучної незрозумілості, зробити так, щоб він жив не лише в наукових бібліотеках та оживав на філософських читаннях, а, як і у свій час заходив до кожної хати з мудрим словом, порадою, настановою. Згадаймо: китайський вчений і мудрець Конфуцій жив понад 2,5 тисячі літ тому, а й сьогодні він залишається другом і порадником кожного китайця. Як і мудрець Конфуцій, Сковорода, без перебільшення наш сучасник, наш співрозмовник на кожен день…» (В.Стадниченко «Іду за Сковородою», ст.163).

Хто ж є істинний Сковорода? Відповідь знайдемо в його творі «Боротьба архистратига Михаїла з сатаною»: *«Любі мої брати! Відверніть від содомлян ангельські очі ваші й дивіться на цього мандрівника на землі, що ступає перед вами. Він прямує з жезлом веселими ногами і солодко співає: Пришелець я єсмь на землі… Співаючи, він поглядає то праворуч, то ліворуч, то на весь обрій; спочиває то на горбі, то при джерелі, то на траві зеленій, куштує їжу безприправну, але сам він її, як гарний співець простій пісні додає смаку. Він солодко спить і тими ж Божими видіннями уві сні й поза сном насолоджується… Він бідніший над усіх, але по Богу – багатший над усіх. І що краще, як радість серця, життя людини, пристрастей та прагнень його і радості його ніхто не візьме від нього. Здобув він цей світ не так, як звичайно здобувають його. Він возлюбив шлях і славу Божу… Це є шлях царський, шлях верховний, шлях «гірний». Цей мандрівник бродить ногами по землі, а серце ж його знаходиться на небесах і насолоджується. Це і є друг наш Данило Варсава»*.

Сам Сковорода пише про себе, що він один – земний, тлінний, а другий – вічний – Божий, духовний. Оце й другий, Дух якого прозирає крізь тлінну матерію, єднає небо і землю, і є істинний Сковорода.

Земний, історичний Сковорода жив у XVIII сторіччі, а Дух його, Божественна свідомість, якої він досяг через Пізнання і Самовдосконалення самого себе, буде жити вічно.

Народні легенди зібрав і вперше видав у 1834році письменник Ізмаїл Срезнєвський «Уривки з записок про старця Григорія Сковороду», а в 1836 році опублікував свою повість «Майоре! Майоре!», в якій йдеться про наміри Григорія Сковороди одружитися. Варто згадати і неоціненну працю

Дмитра Багалія «Український мандрівний філософ Григорій Сковорода» (К. 1926 р.), в якій він показав унікальність філософії та постаті Сковороди в житті та легендах.

До 250-річчя від дня народження Г.С.Сковороди вийшла збірка легенд «Вшануємо славетних» (К. 1972), а в 1976 році побачила світ книга сковородинця О.Мишанича «Григорій Сковорода і усна народна творчість».

Поповнив своїми науковими дослідженнями легенди про Сковороду і зберігач фондів музею у Сковородинівці Дмитро Дудко. Він досліджував історію особистого життя Сковороди, пов'язану з його одруженням та народженням сина Григорія («Нащадки Григорія Сковороди»). В 1987 році в журналі «Вітчизна» надруковано його працю «У народних переказах», а в 2007 році співробітники літературно-меморіального музею Г.С.Сковороди видали книжку «Григорій Сковорода в спогадах сучасників і народних легендах».

Всі народні легенди про Григорія Савовича Сковороду можна поділити на: біографічні, що стосуються його земного життя, та містичні, в яких Мислитель наділений «надлюдськими» властивостями і вміннями. Отже, почну з біографічних легенд, які супроводжують Григорія Сковороду з самого дитинства. Доведено документально, що Сковорода не був «з бідного козацького роду». Мати Григорія Сковороди Пелагея походить із заможної полковничої родини кримських татар Шан-Гіреїв, які під час війни Кримського ханства з турками змушені були прийняти християнство і поселитися на Запорізькій Січі. Її родич Гнат Полтавцев служив у Петербурзі при царському дворі камерфур'єром, а рідний брат був отаманом в Чорнухах. Крім того, двоюрідний брат Григорія – Юстин Звіряка закінчив Києво-Могилянську академію і відав господарством Китаївської пустині під Києвом, де часто бував Сковорода. (В.Стадниченко, М.Шудря «Наш перворозум Григорій Сковорода на портреті і в житті». К.2004).

Малий Гриць всюди виглядає «диваком», що відрізняється від усіх дітей. Завжди усамітнений, задумливий, годинами спостерігає Сонце, Воду, Дерева, Вітер. Блукає лісами, сидить на пагорбку, грає на сопілці, яку вирізав з очерету. У Сковороди змалку проявився талант до музики і співу, ходив до церкви, співав на кліросі. Добре вчився, знав на пам'ять псалми, дивував учителів своїми знаннями, казав: «дух підказує». А до селянської роботи не мав хисту і завжди уникав.

За документальними дослідженнями відомо, що батьки віддали Гриця на науку до Києво-Могилянської академії, оскільки там навчалися талановиті діти козаків Запорізької Січі. Сковорода був одним з кращих студентів, сам заробляв собі на хліб, як музикант і співак, але не мав нахилу і бажання до духовного звання. Відома легенда Гесс-де-Кальве, коли Григорій, на пропозицію київського архієрея висвятити його в на священика, вдався до хитрощів і, як талановитий актор, прикинувся «дурником», змінив голос, почав заїкатися.

Варто зазначити, що в спогадах сучасників та народних легендах, Григорій Савович, обравши собі шлях мандрівного філософа, уникав товариства жінок, «бо боявся повісити пута на ноги». Винятком стала

Олена Ковбаса, відома за легендою І.Срезнєвського «Майоре! Майоре!» та Дмитра Дудка «Нащадки Сковороди». За одною з версій Сковорода втік з-під вінця, а за другою – таємно одружився з Оленою, вона народила сина Григорія, але сімейне життя тривало недовго.

Дослідження Дмитра Дудка стали сенсацією. Існує загальноприйнята думка, що Григорій Сковорода ніколи не мав ані сім'ї, ані дітей. Проте в 1969 році до села Сковородинівки надійшов лист від Марії Ніцкевич, яка стверджує, що вона є правнучкою Григорія Савовича Сковороди, що сім'я з великою повагою ставиться до свого знаменитого родича, читає його твори і зберігає все, що з ним пов'язано, зокрема, церковне шлюбне свідоцтво про вінчання Григорія Сковороди і Олени Ковбаси. У них народився десь в 1760-х роках син Григорій. На цей час припадає і легенда І.Срезнєвського про спробу Сковороди одружитися. Нащадки берегли не тільки пам'ять про Сковороду, але й певні його традиції. Федір Ніцкевич – син Григорія після вдалої кар'єри в Петербурзі, покидає столицю і їде в Україну – вчинок цілком у дусі Сковороди. І багатства собі ніякого не нажив, навіть на переїзд до Полтави, як засвідчують архівні документи, позичав 500 крб. Автор називає такі дані «лише гіпотезою, але вони заслуговують на увагу і подальше вивчення, як і все, що пов'язане з особою великого сина українського народу».

Не менш несподіваною сенсацією стала книга Володимира Єшкілева «Усі кути трикутника», як авторське бачення європейських подорожей Григорія Сковороди. Саме тоді він знайомиться з європейськими містиками, вступає до масонської ложі і набуває «таємні» знання. Книга викликала різні міркування, багато критики, але як легенда, на мій погляд, має право на існування.

У XVIII столітті в Європі був розквіт Розенкрейців, існувала мережа Товариств «Рожі і Хрести» в різних країнах. Їх називали масонами. Вони вивчали езотеричні Знання, Божу Премудрість, таємниці Природи, займались цілительством і називали себе представниками нової філософії, науки і релігії, виконували роль просвітителів. До масонів належав філософ і педагог Ян Коменський, яким захоплювався Сковорода.

У своїй книзі Володимир Єшкілєв посилається на відомий знак Сковороди. Але такий знак – як знак святості і просвітительства, можна побачити і на іконах. У Видубецькому монастирі м.Києва, на другому поверсі, є Ікона Архистратига Михаїла зі знаком Сковороди.

Взагалі, життя Григорія Сковороди в Європі потребує вивчення і докладного дослідження. Зрозуміло одне, що перебування в Європі вплинуло на його світогляд та змінило ставлення до християнства і церковних обрядів.

Переяславський, Каврайський та Харківський періоди життя Сковороди добре відомі і з його листів, і з творів науковців, дослідників педагогічної діяльності у колегіумах та в Степана Томари. А от наступні 25 років мандрів Любомудра знову рясніють легендами.

За легендами Сковорода охоче допомагає добрим і бідним людям, а от вельмож, панів, злих і нещирих завжди уникає.

Григорій Данилевський у своїх спогадах розповідає про знайомство Сковороди з губернатором харківським Євдокимом Щербиніним. Він побачив Сковороду, який сидів коло гостинного двору, і послав до нього свого підлеглого.

– Вас кличе до себе пан губернатор!

– Скажіть йому, що ми не знайомі! – відповів Сковорода.

І тільки коли Щербинін сам підійшов до Сковороди, став з ним розмовляти.

Існує чимало легенд у різних варіантах про те, як цариця Катерина ІІ запрошувала Сковороду до Петербурга, але він відповів: «Мені сопілка та вівця дорожче царського вінця». Такими словами він «віддячив» цариці за її нелюбов до України.

На мій погляд, найцікавіші легенди, пов'язані з містікою Сковороди. Найголовніша з них про те, що батько Любомудра, Сава Сковорода походив з шляхетного козацького роду «Лицарів Духу», козаків-характерників, які володіли втаємниченими Ведичними дохристиянськими знаннями. Вони мали здібності віщування, прозирали майбутнє, «бачили» події, що відбувалися за сотні кілометрів, ходили по воді та вогню, ставали невидимками, з'являлися у кількох місцях водночас, виходили сухими із води, замовляли кров, зцілювали людей, знали мову тварин, спілкувалися з силами Природи, розганяли хмари, викликали зливу або стіну вогню. Українські козаки були явищем містичним, таємничим, дивовижним, хранителями древніх знань і захисниками України. Їм вдавалося непомітно прослизнути серед ворогів, непоміченими зникати з в'язниці, легко розбити ворогів. Польський історик Барко Папроцький (1540–1614) пише, що козаків-характерників не брали кулі, вони їх ловили голими руками і відкидали на ворога.Так описували характерників і у XIX ст. історик Микола Костомаров, письменники Андрій Чайковський, Микола Гоголь. Вони були непереможними. Існує думка, що древні знання «Веди» принесли на землю арії, їх зберігали українські волхви, а через кілька століть їх перейняли характерники.

Найвідомішим козаком-характерником вважають Мамая. Також, за легендами, характерниками були майже всі кошові отамани та відомі поковники: Самійло Кішка, Северин Наливайченко, Петро Сагайдачний, Максим Кривоніс, Іван Богун, Данило Нечай. Найбільше легенд про характерництво пов'язано з іменем Івана Сірка. Він виграв 100 битв і не мав жодної поразки. Існує легенда, що за заповітом Сірка, після смерті йому відрубали праву руку і возили з собою на битву, бо Сірко мав таку силу,

що й мертвим впливав на свідомість ворогів. Запорізька Січ була зруйнована в 1775 році тільки тому, що козацька старшина і духовенство заборонили чинити опір московським військам. Більшість здалася, а козаки-характерники покинули Січ і перейшли за Дунай в Османську імперію.

Всі властивості козаків-характерників має Сковорода у народних легендах. Наприклад, він пересувається тільки пішки, але випереджає тих, що їдуть кіньми. Він не мокне під дощем, виходить сухим із води. Пригадаймо відому легенду, описану Д.Багалієм, коли поміщик Тевяшов їхав з Воронежа, зустрів Сковороду, якому страшенно зрадів і запропонував сісти до нього в карету. Сковорода відмовився: «Ні, пане, не треба мені звикати до цього. Це моє, а то твоє, їдь собі з Богом! Я ще, може, дожену тебе – он там, на гірці». Між тим почалася сильна злива. Поміщик поїхав сам. Але через чотири версти, на горі в його кареті зламалась вісь. Тевяшов вийшов і побачив перед Сковороду. Він був весь сухий, тоді як на шляху не було де сховатися від дощу. Здивований поміщик запитав: «Як це ти, Григорію Савичу, примудрився сховатися від дощу?» Сковорода посміхнувся і відповів: «Еге, я зняв з себе жупан, і черевики, і шапку, і все те в торбу заховав, а як пройшов дощик, одягнув все сухе і, як казав, догнав тебе». Як тут не згадати вміння козаків-характерників зникати (дематирізуватися) і з'являтися несподівано зовсім в іншому місці (телепортація)! Цьому мистецтву – володінню енергією думки – дітей навчали батьки-характерники змалку.

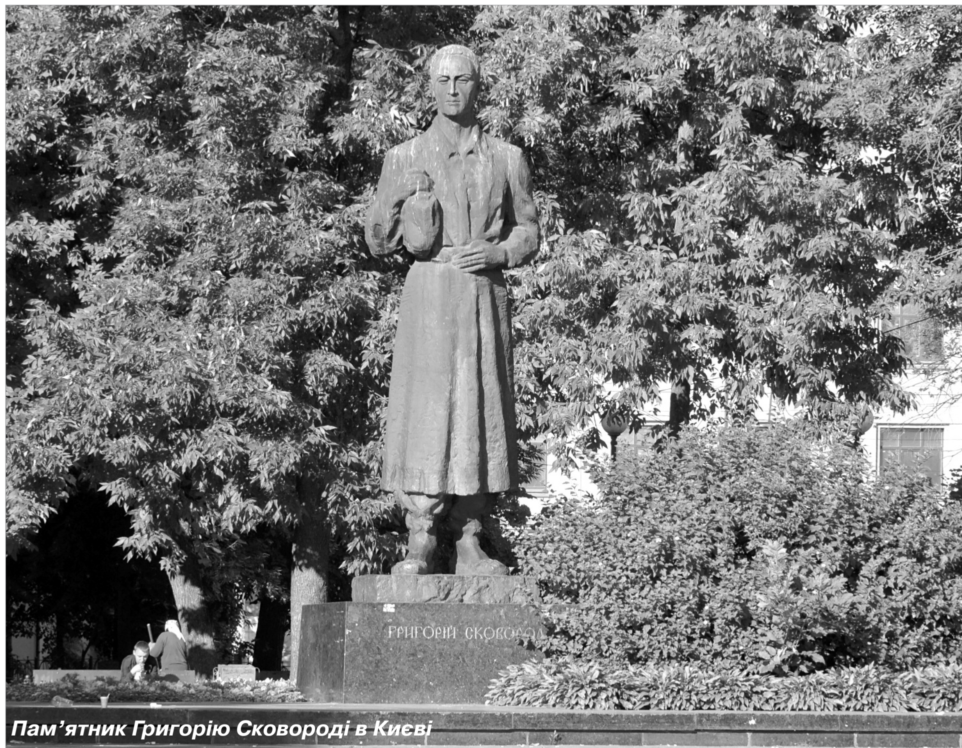
Григорій Сковорода у своїх творах «Азбука світу», «Благородний Еродій» віддавав перевагу батьківській науці над усіма системами навчання. Він вважав що педагоги надають перевагу розумовим здібностям дитини і вчать її адаптуватися тільки в матеріальному світі, а батьківська наука через серце «чуттєву сферу» пробуджує в учня волю Духу, допомагає усвідомити індивідуальну програму душі «споріднену працю», від якої і людині задоволення і суспільству користь.

Талант віщування Любомудра висвітлюють відомі легенди про передбачення ним пошесті чуми в Києві та передчуття часу своєї смерті. Сам викопав собі могилу, услав дно дубовим листям з рідних Чорнух, помився, одягнув чисту сорочку, поклав Біблію під голову, ліг і заснув навіки. Існують лише розбіжності в тому, як готувався Григорій Савич до «нового» життя. Михайло Ковалинський пише, що він виконав церковні обряди, але більшість спогадів сучасників Сковороди заперечують цей факт. Я теж схильна більше вірити свідченням вчителя Білгородської семінарії І.Савченкову, що Сковорода відмовився від причастя та заборонив ставити хрест на могилі». Так хоронили характерників.

Не оминули легенди і здатність Сковороди на відстані гасити пожежу, допомагати людям, які потрапили в біду. Дмитро Багалій записав легенду про те, як Сковорода, гостюючи у друзів, підійшов до вікна з келихом вина і почав виливати за вікно, щось промовляючи. Гості подумали, що йому не сподобалось вино, або він образився, але Сковорода спокійно пояснив, що загасив пожежу. Згодом господар і гості дізналися, що на сусідньому хуторі горіла хата і «якісь сили небесні порятували», згорів тільки дах.

Як писав І.Срезнєвський, «пошана до Сковороди досягла того рівня, що вважали за особливе благословення Боже тому дому, в якому оселився він хоч на декілька днів», а відомий історик Микола Костомаров згадував, що в XIX столітті в багатьох українських хатах на покуті поруч з іконами стояли копії портретів Григорія Сковороди.

Учень і перший біограф Сковороди Михайло Ковалинський у своїй праці «Життя Григорія Сковороди» підтверджує його святість, згадуючи розповідь Учителя: «Коли мої думки й почуття душі моєї були розпалені благоговінням й вдячністю до Бога, я, вставши рано, пішов у сад прогулятися. Перше, що я відчув у своєму серці, було якесь чуття визволення, волі, бадьорості, надії на сповнення. Ввійшов в цей стан духа всю волю і всі мої бажання, відчув я всередині себе незвичайний рух, що надав мені силу незрозумілу. Раптово все нутро моє запалало вогнем, і здалося, що по

Пам'ятник Григорію Сковороді в Києві

жилах моїх потекла вогнем течія. Я почав не ходити, а бігати, немовби мене носила якась радість, не відчуваючи в собі ні рук, ні ніг, але начебто я весь у вогні й щось носить мене в просторі буття.

Весь світ зник перед мене; лиш почуття любові, благонадійності, спокою, вічності оживляло моє існування. Сльози полилися річками з очей моїх і розлили гармонію у всьому моєму тілі. Я дістався себе, почув немов синовньої любові запевнення і з того часу присвятив себе на синовню підлеглість духові Божому». Ковалинський від себе додає, що до цього часу серце Сковороди шанувало Бога, немов раб, а з цього часу возлюбило його, яко друг».

Щоб пізнати Сковороду треба досягти рівня його свідомості. Можливо, з часом народяться такі люди, і хтось зуміє розпізнати втаємничений світ Мислителя та розгадати зміст його автоепітафії «Світ ловив мене, та не спіймав». Я ж хочу лише поділитися з своїми роздумами.

Процес пізнання людиною навколишнього світу в кожному столітті, в кожній епосі має свої особливості. Досягнення науки перевертають наші уявлення про містику і легенди. Те, що 200 років вважалось містикою, сьогодні виявилось реальністю і ні в кого не викликає подиву. Так, у XX столітті Володимир Вернадський, відкрив тонкий «невидимий світ» – ноосферу. Це – тонкі світи всесвітнього розуму, які сприймаються людьми тільки інтуїтивно, шостим почуттям. Хіба не про ці невидимі світи писав Сковорода? А чого варта книга Олени Реріх «Жива етика» та книга Олени Блаватської «Таємна доктрина»?! Обидві книги досліджують взаємозв'язок Людини, Планети і Всесвіту.

«Сам Космос (всесвіт), – пише Олена Реріх, – це одухотворена складна енергетична структура, що існує і розвивається відповідно до Великих космічних законів. Ці Закони визначають рух планет, зародження зірок і поведінку людини, розвиток Всесвіту та особливості історії людства».

Рівень свідомості людей відповідає рівню космічної енергії.

Люди низького рівня духовності не здатні сприйняти нові космічні енергії, тому Бог посилає на землю Учителів, які відкривають людям знання, навчають як через серце підняти духовний рівень і здійснити перехід на вищий щабель Свідомості. До таких Учителів належить Христос, Будда, Конфуцій, Піфагор. На мій погляд, до таких Учителів в Україні належить Григорій Сковорода. Мислитель намагався «розбудити світ», підняти його свідомість на вищий щабель еволюції через самопізнання і очищення душі від зла. Цьому призначенню він присвятив своє життя. Але світ ще був не готовий до такого духовного злету свідомості. Сковорода це розумів, проте не втрачав надії: «Мене ганять – нехай ганять; мене обмовляють, що я ношу свічку перед сліпцями, а без очей не видно світла, – нехай обмовляють. З мене насміхаються, що я дзвонар для глухих, а глухому не до дзвону, – хай насміхаються. Вони знають своє, а я своє. І своє роблю, як знаю, і моє захоплення мене заспокоює… Мудрують, що простий люд спить. Нехай спить сном богатирським, як у казці. Але будь-який сон пробудний, і той, хто спить, не мертвеччина, не задубілий труп. Як тільки-но виспиться – прокинеться; коли замислиться, опам'ятається, і збадьориться, і зведеться на повен зріст.»

Григорій Сковорода пізнав Істину і з висоти своєї свідомості відкрив людству універсальну морально-духовну Програму упорядкування світу, очистив «прабатьківський корінь» усіх філософських систем і релігій, які в різні історичні періоди замулювались неправдивими текстами і приховували справжні Знання. Цю думку продовжили розвивати Олена Блаватська в «Таємній доктрині», Даниїл Андреєв в книзі «Роза мира» та родич Сковороди, філософ-богослов Володимир Соловйов. У книзі «Роза мира» Даниїл Андреєв відводить Україні (Київській Русі) провідну роль у формуванні небесних затомісівметакультури, а серед ієрархії «великих Духов, народоводителей отдельных наций есть и НАРОДОВОДИТЕЛЬ с Украины». Прізвища Андреєв не вказує, але мені здається, що до цих Духів належить саме Григорій Сковорода.

Пригадаймо легенду Сковороди про діву Божу Астраю, яка в пошуках Істини поселилася в Україні. Можливо, Григорій Сковорода вважав нашу землю сакральною? Можливо, Україна і сьогодні виконує у Світі свою Духовну місію? Історія України засвідчує, що наш волелюбний народ наділений силою Духу і талантом самоорганізації життя. (Київська Русь, Запорізька січ, Майдан гідності, волонтерський рух під час війни). Можливо, наші пращури та наші пророки Григорій Сковорода і Тарас Шевченко допомагають зберігати і збагачувати духовний космос України!

Адже і сьогодні народжуються легенди, що Сковорода живе в реальному і паралельних світах.

Хочу завершити свої роздуми спогадами Михайла Сікорського – засновника і директора Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», які записав відомий журналіст і письменник, сковородинознавець Володимир Стадниченко у своїй книзі «Іду за Сковородою» (розділ «Зустрічі у сні і наяву»).

Три зустрічі, які стали визначальними в житті Михайла Івановича.

Зустріч перша. У травні 1954 року Переяслав-Хмельницький готувався зустрічати «300-річчя возз'єднання України з Росією». Молодий директор історичного музею Михайло Сікорський мав оновити експозицію, відремонтувати приміщення музею і т.п. Він з ранку до ночі працював і жив у приміщенні музею. Висока комісія з Києва похвалила роботу директора, а через кілька днів йому запропонували написати заяву про звільнення і перейти на посаду директора школи у Єрківці. Для Сікорського, який горів музейною справою, таке рішення стало трагедією. Приголомшений, він не спав усю ніч. «Увечері в музейній кімнатці, – згадує Сікорський, – сльози душили мене, я не міг, безсилий, навіть запалити світла.

Тільки місяць уповні на все вікно. Раптом хтось торкає мене за рукав, розплющую очі, бачу, стоїть переді мною Григорій Сковорода – у сукняному каптані, що й на портреті, з книжкою під пахвою, певно тільки-но з колегіуму. І говорить, мов веде за собою: «Любий Михайле! Запамятай: ніхто і ніщо не відніме у тебе Переяслав. Місце твоє тут, сродна праця тут: у Переяславі збудуєш ти ще одне місто – музейне, ще невідане людям. Отож, сили тобі і мужності». І легким помахом руки навіяв на мене сон.» Сікорський уже подав заяву на іншу роботу, та сталося несподіване. Заяви і накази було знищено, бо партійний секретар Петро Тимофійович Тронько наказав повернути Михайла Сікорського до Переяслава. З того часу Григорій Савович став для нього не задавненим персонажем історії, а живим сучасником, мудрим Учителем.

Зустріч друга. Сікорський виношував ідею побудови музейного містечка під переяславським небом. Він чітко і ясно уявляв своє майбутнє творіння, роздумував тільки, де закласти камінь. І знову допоміг Сковорода. «І от бачу, що мені перед очима сколихнувся рожевий прозорий полог, – розповідає Михайло Іванович, – і з того світлого марева нечутно підходить до мене Григорій Савович Сковорода. Називаю його не лише ім'я, а й за батьком, бо постав переді мною муж зрілий, високочолий, з очима, що вже надивувалися цим світом, уже й присумнились. Я зрозумів, що прийшов мій супутник по життю здалека, мабуть, аж із Харкова, з колегіуму при Покровському монастирі. Легенько торкнув мене за плече, стиха мовив: «Справа, яку замислив, стане випробуванням усього твого життя. Знаю, ніяк не зважишся, де поставити перший камінь. Розпочинай велику працю (показав рукою увись праворуч) на Татарській горі – розлогішого, кращого місця не віднайти. Ця зелена вершина дорівнює висоті твого задуму. Згадую, як я сходив усю цю гору, як самі собою склалися рядки, мов написані для тебе, милий Михайле: «В горній підіймися град. Хоч по землі йдеш ти, поселись на небесах…» І пішов крізь фіолетовий туман на схід сонця, мабуть, на Харків...»

Так все і вийшло. Михайло Іванович вважає Сковороду співавтором музейного містечка.

Зустріч третя. Михайло Сікорський любив приходити на пораду до Григорія Сковороди в кімнату Переяславського колегіуму. «А одного вечора, в першій осінній сутіні, – розповідає Сікорський, – я раптом вловив зблиск у його очах і почув знайомий голос: «Любий Михайле Івановичу! Багато справ ти зробив на цій землі, залишилася одна, найголовніша: створити музей-садибу Тараса Шевченка. У Переяславі має бути Дім «Заповіту». Нелегким буде цей труд, але тобі, любий друже, обов'язково допоможуть усі й з усіх усюд…» Я мимоволі потягнувся до Сковороди, аби відчути дотик його руки».

Заповіт Сковороди Михайло Сікорський виконав.

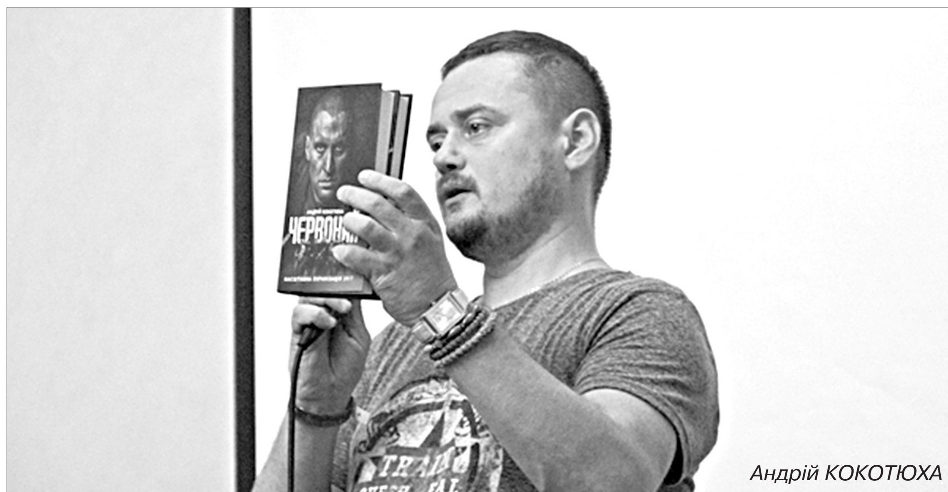
Григорій Савович Сковорода і сам став Легендою. Послідовник філософії Сковороди, відомий бразильський письменник-містик Пауло Коельо, відвідавши Україну в 2006 році, сказав: «Я приїхав вклонитися землі, яка народила філософа XXI століття Григорія Сковороду». Виходить, він випередив свій час на 300, а може і більше років! Адже його твори і сьогодні не втратили свого актуального звучання, наприклад: «Ми надто цікаві до чужих країв, дбайливі щодо них і проникливі: виміряли моря, землю, повітря, небеса, потурбували задля металів земний живіт, розмежували планети, дошукалися на місяці гір, рік та міст, знайшли незчисленне множество некомплектних світів, будуємо незрозумілі машини, засипаємо прірви, зупиняємо, скеровуємо водну течію, ставимо щодня нові досліди і творимо нові винаходи. Боже мій, чого ми тільки не вміємо, що ми можемо! Але горе в тім, що при тому всьому відчувається, начебто бракує чогось великого. Нема того, чого й висловити не вміємо, одне тільки знаємо, що чогось бракує, а що воно таке не розуміємо… Це явне невдоволення душі нашої…»

Хочеться вірити, що як Вчення Конфуція через 200 років стало ідеологією Китаю, так само через 300 років від дня народження Григорія Савовича його Велике Вчення стане ідеологією Української держави і приведе нас до розквіту і щасливого життя.

ПОГЛЯД

«ДУЖЕ ДОБРЕ, ЩО В УКРАЇНІ НАРЕШТІ ПЕРЕСТАЛИ ПЛАКАТИ»

Андрій КОКОТЮХА

Усі топчуть його ногами, вмочують у багно та постійно принижують, а він лиш терпить це все, підставляє другу щоку та гине, можливо встигнувши сказати перед смертю кілька пафосних героїчних фраз.

Також, після того, як вийшов фільм «Червоний», знайшлися знавці побуту в таборах. Люди, які народилися давно після розвалу ГУЛАГу та ніколи не були там, але повністю знають, як все було облаштовано. Після чергового показу, один молодий чоловік запитав: «Чому у ваших зеків такі білі зуби?». Інша жінка питала: «Чому у вас в таборі так мало бараків?».

Звичайно, роман «Червоний» був орієнтований на комерційний успіх кожної книги. Нелогічно випускати книгу, наклад якої неможливо реалізувати. Спрацювало також і те, що «Червоний» став трохи популярніший за інші твори, і я вирішив продовжити «кольорову серію». Так, після «Червоного», з'явився роман «Справа отамана Зеленого», в якому описані жорстокі реалії громадянської війни в Україні 1919 року.

Всього за п'ять років я написав 14 історичних романів, один з яких екранізований. Тепер я беру велику паузу у написанні творів на подібну тематику.

МАЙБУТНЄ

Про сучасну війну мені писати складно, бо я на ній не був. Їздити військовим туристом, фотографуватись із солдатами та викладати знімки у мережу, говорячи: «Я теж був на фронті, я теж воював та понюхав пороху» – не в моїх правилах.

Я вважаю, що війна, яка сьогодні висвітлюється в медіа, ще не готова до того, аби перекочувати в художню літературу. Книги про цю війну виходять і їх багато, але це не художня література, це переважно спогади, збірники публіцистики, спостереження.

Мені здається, що ця війна повинна закінчитися, і вже потім треба переосмислювати це все в художньому плані. Поки це все актуально, поки це все болить і кровоточить, поки ми щодня сумуємо за поразками, пораненими і загиблими, переживаємо, що у хлопців дуже погано із соціалізацією та реабілітацією, – в художню літературу це ще рано.

Закінчення. Початок на 7-й стор.

Можливо, будуть автори, які погодяться описувати це все в художній формі. Для себе я ще не готовий це прийняти. Хоча, зараз я планую писати на сучасну тематику. Минулого року в мене вийшла підліткова книга «Гімназист і чорна рука». Мета головних героїв – врятувати воїна АТО від брехливого звинувачення. Тобто війна там так чи інакше фігурує.

Також, ми перемогли у конкурсі Держкіно на два фільми, і вже наступного літа заплановані зйомки «Червоний-2» та «Адвокат з міста Лева», дія якого буде не у Львові, а у Парижі.

Кіно – це колективна творчість. Фільм «Червоний» був режисований Зазою Буадзе, та над ним працювало майже сто людей. Також у нас знімалось близько 800 людей у масових сценах, половина з яких мають реальне кримінальне минуле.

Тобто, це фільм кожного, хто брав у ньому маленьку участь. Кожен робив все що міг, і далі буде тільки краще і краще.

ЩО ДУМАЮТЬ ІСТОРИКИ

«Ми багато говоримо про радянську тоталітарну систему, репресивно-каральний апарат, його злочини, однак важко уявити, зрозуміти, як він працював. Адже, в здорову голову це просто не вкладається.

У «Червоному» досить реалістично відображено жорстокість комуністичної репресивної машини. Ми повинні усвідомлювати, що на будь-якому етапі нашого спротиву з нами ніхто не бавився, не толерував, а дуже жорстко реагував. Тому, ці відчуття, це розуміння треба пробуджувати, виховувати, гартувати.

Приклад: тільки спробували обрати свій шлях у майбутнє, – спадкоємець СРСР, Росія, задіяла зброю і почала вбивати. Варто все більше і більше створювати таких книг та стрічок, це дозволяє нам відчувати реальність, а не жити надією, що нас омине.

Точно не омине. У такий спосіб ми гартуємось, міцніємо духом, стаємо морально відповідальними за завтрашній день» – Іван Хома, кандидат історичних наук, Національний університет «Львівська політехніка».

«Поява екранізації роману Андрія Кокотюхи «Червоний» – не лише закріплення тенденції, а можливий вихід на новий рівень. Цей фільм вирізняється від дотеперішнього українського історичного кіно.

Його цільова аудиторія ширша і охоплює не лише зацікавлених українською історією. Динамічний, жорсткий бойовик, здатний втримати увагу до екрану людей, які не особливо розбираються в перепетіях нашого минулого.

Але й любителі історії не будуть розчаровані: в основі сюжету фільму (і книги Кокотюхи) – бандерівське повстання в одному з таборів ГУЛАГу. Малознаний, але один з переломних моментів історії.

Нездоланна табірна імперія СРСР, що була одним з найяскравіших символів комуністичного режиму, дала тріщину під ударами тих, кого мала перемолоти. Вояки УПА, потрапивши за колючий дріт, не припинили боротьби. Упівці принесли в табори «бацилу бунту», придушити яку виявилося дуже важко.

Жорстока війна з кримінальними, яких використовувала адміністрація концтабору для терору над політичними в'язнями, врешті повстання проти самого табірного керівництва – це історичні реалії кінця 1940-их початку 1950-их років.

Дотепер зацікавлений глядач міг дізнатися про них лише з документального кіно, наприклад «Загадка Норильського повстання» Михайла Ткачука. Завдяки «Червоному» ці події оживають на екрані в повноколірному, сповненому емоцій форматі.

Українець, здатний піднятися на боротьбу навіть за найнесприятливіших обставин, – це типовий герой українського історичного кіно. Таким є і Данило Червоний. Але не зовсім таким. Звичний для нашого кіно герой гине, трагічно і героїчно. Червоний змушує гинути своїх ворогів, здебільшого, не дуже героїчно.

Змінюються герої українців, бо змінюються самі українці, віднаходячи себе справжніх у минулому. Десятиліття тому вони успішно боролися з совково-кримінальним гібридом у ГУЛАГу. Нині – успішно протистоять такому ж, опертому на совок і кримінал, режиму у Москві» – Володимир В'ятрович, історик, голова Українського інституту національної пам'яті (джерело – «Червоний» проти червоних. Не пропустіть).

«Не можна сказати, що сьогодні Україна потребує історичних романів більше, ніж раніше. Річ у тому, що зараз у нас з'явилась неабияка можливість говорити про все – дискусійне, неприємне, прийнятне, важливе, – та бути почутим.

Як відомо, раніше будь-яка правда, а тим більше історична, була обмеженою та контрольованою. Роман Андрія Кокотюхи «Червоний» не є чимось унікальним для української художньої літератури, але, безумовно, як і ряд інших історичних, історико-патріотичних, творів, є важливим внеском у дискусію про українське минуле.

Втім, художня література, як спроба говорити про історію, має певні вади. В першу чергу, це велика можливість вимислу, а це означає і можливість маніпулювання історією, підривання її внутрішніх основ.

Справа в тім, що «Червоний» на відміну від, наприклад, «Музею покинутих секретів» Забужко або «Століття Якова» Лиса, нашпигований героїчною історією, яка без відтінків формує ту саму, тепер зі знаком ура-патріотизму, систему історичних богів, як і радянська література.

Ні, про УПА, їх боротьбу з більшовизмом, їх намагання створити «свою» Україну говорити потрібно, і читати також. Але, ця література і мова має бути «обережною» та виваженою. Бо в іншому випадку, ми ризикуємо створити «літературний смітник» – Антон Тихомиров, випускник історичного факультету Донецького національного університету ім. Василя Стуса.

Спілкувався Костянтин ЦЕНЦУРА, студент Школи журналістики Українського Католицького університету

ІП

ЕНЕРГОБЕЗПЕКА

ЗАПАСІВ ВУГІЛЛЯ УКРАЇНІ ВИСТАЧИТЬ НА СОТНІ РОКІВ

Закінчення. Початок на 13-й стор.

– Працівники шахт їдуть на роботу в сірій зоні, а це ж дуже ризиковано. Чи були загиблі?

– Були. Під час війни було декілька випадків попадання в наших людей, а також в автобус з робітниками, але, слава Богу, ніхто не загинув, постраждав водій – йому травмувало очі. Були випадки травматизму, а також смертельного травматизму під час пересування до роботи. Це сталося наприкінці 2014-го – на початку 2015-го, тому ми переводили наші підприємства в режим двозмінної роботи: ми не переміщували людей в темний час доби, вони залишалися на робочих місцях до ранку, щоб потім безпечно доїхати додому, адже вночі стріляли. А зараз вже всі підприємства повністю переведені на чотирьохзмінний режим роботи, цього року стало спокійно.

– Влітку прокотилася хвиля страйків через невиплату заробітної плати шахтарям. А ваші шахтарі також протестують?

– Ні, навіщо їм страйкувати? В них своєчасно виплачена заробітна плата, є робота – в середньому вони отримують по 7–8 тисяч грн. Є також окремі високооплачувані професії – від 15 до 20 тисяч грн.

Післямова

На сьогодні всі розпочаті ще у 90-их роках минулого сторіччя реформи вугільної галузі провалені. Собівартість видобутого вугілля для різних шахт була різною. Для прикладу, за умов крутого падіння пласта для видобутку потрібно витратити більше електроенергії, тому собівартість значно вища. А там, де потужні, рівномірно лежачі пласти, собівартість у п'ять разів менша. Такі шахти працюють з прибутком і давно приватизовані – вони давали приблизно 40 відсотків усього видобутку вугілля в Україні. Через бойові дії, починаючи з 2014 року, почалося різке падіння вуглевидобутку.

Довідка

У 2007-му в Україні діяло 138 шахт, на той час ще приблизно сотня була зупинена, але не збудовано жодної нової. З прибутком працювали лише півтора десятки вугільних підприємств, решта офіційно були збитковими і жили за рахунок державних дотацій.

Міністерство вугільної промисловості обіцяло наростити видобуток вугілля до 100 млн т в 2011 році; в дійсності ж в 2012-му досягли 86 млн т. Але через війну в 2014-му видобуток впав до 65 млн т, а в 2015-му – до 39,8 млн. В 2016 році вуглевидобувні підприємства збільшили видобуток на 2,8 відсотка – до 40,9 млн т. Але в 2017 році знову спад: за 7 місяців видобуто 21 млн т, що на 920 тис т (або на 6,9 відсотка) менше порівняно з відповідним періодом 2016 року.

Колишній міністр Володимир Демчишин наполягав на закритті неперспективних шахт, які відпрацювали свій ресурс. У міністерстві стверджували, що в попередні роки мільярдні дотації у вуглевидобуток використовувалися неефективно, тому вже в 2015 році дотації скоротили з 5 млрд до 1 млрд. Дійсно, вугільна галузь завжди була центром зловживань. Дотаційні кошти з бюджету упливали на рахунки комерційних посередників. У 2017 році збиткову галузь повністю припинили дотувати, коштів, виручених від продажу вугілля, не вистачає для оновлення обладнання шахт.

У 2007 році теплові електростанції купували українське вугілля по 260 грн за тонну, а на початок 2017-го ціна стрибнула до 1200, а у вересні – до 2000-2200 грн. Імпортне енергетичне вугілля з США для теплових електростанцій ПАТ «Центренерго» купили по $113 за тонну (купили 62 тис. т).

Засновник, шеф-редактор і видавець Степан Брацюнь, головний редактор – Марія Базелюк.
Редакційна колегія Володимир Сергійчук, Василь Шпіцер, Ольга Різниченко, Ярослав Радевич-Винницький.

Електронна адреса редакції: nacija@ukr.net
Реєстраційне свідоцтво: Серія КВ № 7970, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 08.10.2003 р.

Передплатний індекс: 09715
Банківські реквізити: ФОП Брацюнь С.І. Філія ГУ по м.Києву та Київській обл. № 10026/0195. АТ «ОЩАДБАНК». МФО 322669 ЕДРПОУ 2305606776 №26003500849590(UAH)

Газету видруковано у ТОВ "Інтерекспресдрук" Замовлення № Наклад 10 000 прим. Ціна договірна

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9